

Burgerinitiatieven en overheden

Een onderzoek naar de invloed van steun van overheden aan burgerinitiatieven

**Ik sluit
an!
U ook?**

Dit buitengebied bouwt aan
glasvezel
www.glasvezelbuitengebied.nl

www.vechtdalbreed.nl
#SluitAn

Door: Gerrit Jan Ekkelkamp
Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen (FRW)

Begeleider: Prof. Dr. D. Strijker
Bachelorthesis, 15 juni 2016

Colofon

Groningen, mei 2016

Titel: Burgerinitiatieven en overheden
Ondertitel: Een onderzoek naar de invloed van steun van overheden aan burgerinitiatieven

Status: Definitief

Auteur: G.J. Ekkelkamp
Studentnr.: 2592525

Contact: g.j.ekkelkamp@student.rug.nl
06-23172404

Opleiding: Bachelor Sociale Geografie & Planologie
Faculteit: Ruimtelijke Wetenschappen
Universiteit: Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: Prof. Dr. D. Strijker

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit ruimtelijke
wetenschappen**

Samenvatting

In dit onderzoek is factor ‘overheidssteun’ onderzocht en niet de invloed van andere factoren die mogelijk ook het succes van burgerinitiatieven mogelijk beïnvloeden. De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

‘In hoeverre draagt ondersteuning door de overheden bij aan het succes van burgerinitiatieven voor glasvezel op het platteland in Nederland?’

Snel internet is de verbinding van de toekomst. Snel internet is in de meeste steden in Nederland goed geregeld. Daarbuiten is snelheid van het internet slecht tot zeer slecht voor zowel bedrijven als burgers. Bedrijven zijn niet bereid om te investeren in deze het platteland en daarom zijn burgerinitiatieven opgericht om als nog snel internet op het platteland te krijgen.

Voor 2012 was niet direct duidelijk wat de overheid mocht op het gebied van overheidssteun vanwege de zaak Appingedam uit 2006. Toen de eerste burgerinitiatieven in 2011 begonnen bleek dat de overheid nog geen beleid had en dat het proces van de burgerinitiatieven mede hierdoor gefrustreerd verliep: de politiek moest vaak nog overtuigd worden dat er sprake was van een traag internet probleem. Nationaal is er nu geen beleid maar er is door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie een handreiking geschreven voor de provincie en de gemeenten (EL&I, 2012). De provinciale overheden stelden zich afwachtend op tot na de eerste ervaringen met burgerinitiatieven in 2011 en de handreiking in 2012. Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat het beleid van de provinciale overheden verschillen per provincie. Alle onderzochte burgerinitiatieven gesteund worden gesteund door de overheid. Burgerinitiatieven lopen 8 fases door van begin van het initiatief tot beheer en onderhoud van glasvezel (Salemink et al., 2015). De overheidssteun uit zich vaak in subsidie voor de eerste 5 fases zoals onderzoek en een lening voor de aanleg van glasvezel, fase 7. Verder verschilt per provincie of de gemeentes de initiatieven steunen of dat het alleen de provincie is die het initiatief ondersteunt. Dit heeft te maken met hoe groot de rol van de overheid in een burgerinitiatief is. Zonder financiële overheidssteun waren de onderzochte burgerinitiatieven niet mogelijk. Niet-financiële overheidssteun kan een burgerinitiatief succesvoller maken.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Opbouw van de scriptie.....	5
2. Theoretisch Kader	6
2.1 Bereikbaarheid	6
2.2 Glasvezel.....	6
2.3 Houding van de overheid.....	7
2.4 Succes van overheidsbeleid.....	8
2.5 Burgerinitiatieven	8
2.6 Succesfactoren van burgerinitiatieven.....	9
2.7 Conceptueel model.....	9
2.8 Hypothese	10
3. Methodologie	11
4. De resultaten.....	12
4.1 Onderzochte burgerinitiatieven	12
4.2 Mate van succes	13
4.3 Overheidsbeleid van provincie.....	13
4.4 Overheidssteun	15
4.4.1 Niet-financiële steun.....	16
4.4.2 Financiële steun.....	18
5. Conclusies	19
6. Literatuur	21
Bijlage 1: Vragenlijst voor het interview	23
Bijlage 2: Transcript interview met Oldambt Verbindt.....	24
Bijlage 3: Transcript interview met De Kop Breed	33
Bijlage 4: Transcript interview met Eco Oostermoer	45
Bijlage 5: Transcript interview met Glasvezelbuitengebied Putten	59

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Internet heeft een groter wordende impact op internationale en nationale communicatie (Chedid et al., 2013). Internet wordt steeds belangrijker in een meer digitaal ontwikkelde samenleving. Internet maakt het mogelijk om grotere afstanden digitaal te overbruggen. Op deze manier kunnen mensen die op het platteland wonen makkelijker communiceren over langere afstanden (Chedid et al., 2013) zoals dat nu al in steden mogelijk is. Het probleem is dat glasvezel niet overal op het platteland wordt aangelegd. Er zijn bewoners en bedrijven op het platteland die wel goed internet hebben maar over het algemeen geldt dat op het platteland veel bewoners en bedrijven nog steeds traag Internet hebben. Om toch glasvezel op het platteland te krijgen zijn in Nederland verschillende burgerinitiatieven opgericht om ervoor te zorgen dat glasvezel op het platteland wordt aangelegd (Salemink & Strijker, 2015; Salemink et al., 2015). Zowel de provinciale als de gemeentelijke overheden hebben op dit moment verschillend beleid op het gebied van glasvezel op het platteland. Dat komt omdat de nationale overheid provincies en gemeentes de vrijheid geeft om zelf een beleid te maken (EL&I, 2012). De nationale overheid overweegt of er een landelijke subsidie moet komen voor het aanleggen van glasvezel op het platteland (Eisenberg, 2015). In dit onderzoek wordt nagegaan of de steun van overheden wel het gewenste effect heeft (Bakker et al., 2012).

1.2 Probleemstelling

Niet alle burgerinitiatieven zijn even succesvol (Salemink & Strijker, 2015) in het realiseren van glasvezel op het platteland. Het doel van het onderzoek is om te onderzoeken of overheidssteun voor glasvezel op het platteland nodig is of dat de burgerinitiatieven ook succesvol kunnen zijn zonder overheidsingrijpen. De hoofdvraag is de volgende:

‘In hoeverre draagt ondersteuning door de overheden bij aan het succes van burgerinitiatieven voor glasvezel op het platteland in Nederland?’

Om de hoofdvraag te beantwoorden dienen de volgende deelvragen beantwoordt te worden:

- Wanneer is een burgerinitiatief succesvol?
- Welke soorten ondersteuning zijn er per provincie?
- Verschilt het succes van burgerinitiatieven per beleid?
- Kan een burgerinitiatief ook succesvol zijn zonder de factor ‘overheidssteun’?

1.3 Opbouw van de scriptie

Eerst zal hoofdstuk 2 gaan over theorieën die relevant zijn voor het onderzoek en waar de data aan gelinkt zal worden. Daarna zal hoofdstuk 3 gaan over de methodologie van het onderzoek. Hierin wordt verantwoord hoe de data is verzameld en wordt toegelicht hoe het onderzoek is gedaan. In hoofdstuk 4 zal de data gepresenteerd door eerst het verloop van het proces van de geïnterviewde burgerinitiatieven weer te geven. Hierna zal aandacht worden besteed aan het succes van de vijf onderzochte burgerinitiatieven. Daarna zal per provincie het beleid van de provinciale overheid worden uitgewerkt en zal uitgewerkt worden hoe de burgerinitiatieven gebruik maken van de overheidssteun. Hierna volgt hoofdstuk 5 met de conclusies van het onderzoek en met aanbevelingen.

2. Theoretisch Kader

In het theoretisch kader worden de relevante theorieën en concepten besproken die al ontwikkeld zijn door anderen en belangrijk zijn voor dit onderzoek. In het theoretisch kader wordt beschreven wat er bekend is en wat nog niet bekend is en waarom het belangrijk is om de invloed van steun van de overheid aan burgerinitiatieven te onderzoeken.

2.1 Bereikbaarheid

In de literatuur zijn verschillende definities van bereikbaarheid weergegeven. Een definitie van bereikbaarheid is dat er in een samenleving mensen tegen redelijke tijd en kosten locaties kunnen bereiken (Caschili et al., 2014). Als er sprake is van hogere kosten dan is er sprake van een slechtere bereikbaarheid. Het platteland wordt in de literatuur (Caschili et al., 2014; Townsend et al., 2015) aangeduid als gemeenschappen die afgelegen liggen van stedelijke-gebieden. Het wonen in deze afgelegen gebieden brengen verschillende nadelen met zich mee. Zo is er sprake van grotere afstand tot de markt en een gebrek aan economische verandering, dit wordt de *'rural penalty'* genoemd (Blanks Hindman, 2000). De minder goede tot slechte bereikbaarheid is onderdeel van deze *'rural penalty'*. Er is onderscheid te maken tussen fysieke bereikbaarheid, dat betekent via wegen, en digitale bereikbaarheid, dat betekent via internet (Labrianidis & Kalogeressis, 2006; Salemink & Strijker, 2015; Townsend et al., 2015). In dit onderzoek staat de digitale bereikbaarheid van het platteland centraal. Bij digitale bereikbaarheid kan men op het platteland contact maken met mensen in stedelijke gebieden zonder naar deze steden te hoeven rijden via de weg (Salemink & Bosworth, 2014). Dit betekent dat bijvoorbeeld de provincie via de mail bereikbaar is in plaats van dat er een reis naar het provinciehuis gemaakt moet worden. Met het versturen van een digitaal bericht hoeft dus geen tijd geïnvesteerd te worden in de reis naar het provinciehuis. Een groot probleem is dat op het platteland de digitale bereikbaarheid vaak slechter is dan in stedelijke gebieden. In deze stedelijke gebieden is al glasvezel aangelegd waardoor de digitale bereikbaarheid in stedelijke gebieden beter is dan op het platteland (Labrianidis & Kalogeressis, 2006). Het gevolg hiervan is dat er een *"urban-rural digital divide"* (Townsend et al., 2015, p.172) ontstaat. Dat betekent dat het platteland steeds verder achterop raakt op het gebied van de digitale infrastructuur en dat is een aanhoudend probleem op het platteland (Velaga et al., 2012; Townsend et al., 2013; Salemink, 2014). Eén van de nadelen van een slechte digitale bereikbaarheid is dat inwoners van een land die toegang hebben tot internet en die de kennis hebben om met internet overweg te kunnen meer succesvol zijn op het economische gebied, sociaal meer participeren in bijvoorbeeld de politiek en dat ze meer overheidsservice ontvangen dan inwoners met een slechte internetverbinding en dat het moeilijk is om 'social capital' te ontwikkelen en te behouden op het platteland en dat netwerken op het platteland slechter lukt. (Tapia et al., 2009; Townsend et al., 2016).

2.2 Glasvezel

Het aanleggen van glasvezel op het platteland is de oplossing om de in de voorgaande paragraaf beschreven *'urban-rural digital divide'* tussen het platteland en stedelijke gebieden op te heffen. Glasvezel lost dus voor een deel de *'rural penalty'*, zoals in de voorgaande paragraaf behandeld is, op omdat het platteland via de digitale infrastructuur ontsloten zou kunnen worden. Door de digitale ontsluiting hoeven bewoners en bedrijven die via internet werken niet meer weg te trekken van het platteland omdat de digitale bereikbaarheid op het platteland slecht is. Hierdoor kunnen bedrijven niet op tegen concurrerende bedrijven in stedelijk-gebied (Townsend et al., 2015). De overheid vindt wel dat de slechte digitale bereikbaarheid een probleem is en dat dit opgelost moet worden. Met de handreiking *Goed op weg met breedband, handreiking voor gemeentes en provincie* (EL&I, 2012) probeert de overheid wel het probleem van slechte digitale bereikbaarheid aan te tonen en de mogelijke

oplossingen te tonen. Maar de overheid weet niet in hoeverre ze mag ingrijpen. Dit komt omdat glasvezel niet als een nutsvoorziening wordt gezien waardoor glasvezel een kwestie is voor de vrijemarkt. Op Europees en nationaal niveau is besloten om een vrijemarkt in Europese Unie te creëren voor bedrijven en overheid. De overheid mag alleen daar waar de markt niet van plan is actie te ondernemen, ingrijpen (EL&I, 2012). Daar waar de overheid niet mag ingrijpen, zal de markt moeten zorgen voor glasvezel. De belangen van de vrijemarktpartijen zijn in een vrijemarkteconomie leidend wanneer er nagedacht wordt over stimuleren en investeren (Salemink & Bosworth, 2014). Overheden durft mede door het gevoerde vrijemarktbeleid niet in te grijpen omdat ze bang zijn voor de wettelijke en financiële gevolgen wanneer ze in conflict komen met de marktpartijen (Nucciarelli et al., 2010; Sadowski et al., 2009; Salemink & Bosworth, 2014). Dit wordt verder uitgewerkt in de paragraaf *Houding van de Overheid*. Voor de marktpartijen is het te duur en niet efficiënt om glasvezel op het platteland aan te leggen (Labrianidis & Kalogeressis, 2006). Hierdoor blijft: *'The urban-rural digital divide'* bestaan of wordt de *'divide'* juist groter.

2.3 Houding van de overheid

Zoals in de voorgaande paragraaf al aangegeven is, weet de nationale overheid niet hoe zij zelf de *'urban-rural digital divide'* moet verkleinen omdat de nationale overheid niet weet in hoeverre zij zelf financieel burgerinitiatieven mag ondersteunen. Dit is een probleem dat zich ook buiten de Europese Unie voordoet. In de Verenigde Staten is op het platteland ook geen glasvezel omdat de markt hierin niet voorziet. Mack & Grubescic (2014) geven in hun onderzoek aan dat een interventie in de markt mogelijk is als de marktpartijen geen glasvezel op het platteland realiseren.

In Nederland is er geen eenduidig nationaal beleid op het gebied van glasvezel en de provincies en gemeentes proberen uit wat volgens hen het beste werkt. Het ministerie van economische zaken heeft vastgelegd welke gebieden er onderscheiden worden. Er worden drie gebieden onderscheiden. *'Witte gebieden'* zijn gebieden waar geen breedbandinfrastructuur bestaat en waar marktpartijen dat in de nabije toekomst ook niet willen aanleggen. *Grijze gebieden* zijn gebieden waar wel een vorm van breedband beschikbaar is maar waar één aanbieder beschikbaar is en vaak is er geen sprake van glasvezel, de snellere optie. Als in deze grijze gebieden een aanleg noodzakelijk wordt gevonden dan wordt dit zeer grondig beoordeeld door de Commissie of dit ook echt nodig is. *'Zwarte gebieden'* zijn de gebieden waarin glasvezel wel door de marktpartijen wordt aangelegd (EL&I, 2012).

Een gevolg van het ontbreken van nationaal beleid is dat bijvoorbeeld de gemeente Appingedam in 2004 besloot om zelf een stichting op te richten die een glasvezelnetwerk zou moeten aanleggen (Saanen & Stout, 2006). Dit gebied is een grijs gebied waar marktpartijen niet geïnteresseerd zijn om direct glasvezel aan te leggen. Marktpartijen kunnen mogelijk wel op de langere termijn geïnteresseerd zijn in de aanleg van glasvezel. De stichting die glasvezel zou realiseren zou onder voorzitterschap van de gemeente komen te staan. Het geld voor de aanleg zou de stichting van de gemeente krijgen in de vorm van een subsidie of een lening. In 2004 werd een klacht door marktpartijen ingediend bij de Europese Commissie. De Europese Commissie besloot dat deze manier van overheidssteun niet mocht worden uitgevoerd omdat er geen sprake was van gebrekkige marktwerking (Saanen & Stout, 2006) omdat de marktpartijen toch aan de slag waren gegaan om het internet in Appingedam te verbeteren. Door deze zaak zijn dus grenzen aangegeven aan de overheidssteun in de vorm van geldelijke bijdrages: in grijze gebieden mag de overheid geen overheidssteun geven. In deze grijze gebieden zullen de marktpartijen voor goede glasvezelverbindingen moeten zorgen. In *'witte gebieden'* mag de overheid wel ingrijpen indien hier geen snel internet beschikbaar is (EL&I, 2012).

2.4 Succes van overheidsbeleid

Mede door de in de voorgaande paragraaf beschreven zaak Appingedam, weten de overheden niet goed wat er gedaan moet met glasvezelinitiatieven. Het gevolg is het vaak ontbreken van een helder beleid van de overheid. In de literatuur geven Bakker et al. (2012) dat de lokale overheden regels moeten aanpassen om de burgerinitiatieven meer te ondersteunen. Deze regels kunnen betrekking hebben op subsidie, netwerken van de overheden beschikbaar stellen of hulp van de overheid in de vorm van adviseurs. Dit betekent dat de overheid meer kan doen om de burgerinitiatieven te ondersteunen dan alleen met subsidie maar dat door eenduidige duidelijke regelgeving een burgerinitiatief beter ondersteund kan worden. Karpen (2010) geeft aan dat het belangrijk is voor overheden om te anticiperen op complexe problemen in een veranderend milieu. Dit is van toepassing op glasvezel op het platteland omdat ondersteunen van burgerinitiatieven een juridisch complexe zaak is voor overheden. Toch is het volgens Karpen (2010) belangrijk dat overheden duidelijke beleidslijnen en doelstellingen formuleren binnen een visie voor het te besturen gebied. Het te voeren beleid moet efficiënt zijn, moet simpel zijn en moet snel zijn volgens Karpen (2010). Een beleid dat aan deze punten voldoet kan leiden tot een succesvol beleid van hoe een overheid zich verhoudt en gedraagt ten opzichte van burgerinitiatieven. Wanneer de beleidslijnen en doelstellingen niet of slecht opgesteld zijn door overheden kan dat zorgen voor veel belemmeringen voor burgerinitiatieven. Giacchino & Kakabadse (2003) geven in hun artikel aan dat er meerdere succesfactoren zijn voor een goed overheidsbeleid. In hun artikel wordt ook de '*managementstyle*' genoemd, deze '*style*' moet volgens hen een vermogen hebben om zich aan te passen aan de heersende omstandigheden. Uit de drie artikelen blijkt dat het aanpassingsgedrag van overheden aan nieuwe omstandigheden belangrijk is voor het succes van een beleid van de overheid. Wanneer een beleid succesvol is kan een burgerinitiatief daar ook baad bij hebben. Met glasvezelburgerinitiatieven is, zoals hierboven aangegeven is, een nieuwe situatie ontstaan waarvoor nog geen beleid is. Op deze nieuwe situatie zal de overheid moeten anticiperen. Afhankelijk hoe de overheid anticipeert, zal de uitwerking zijn dat er gunstige dan wel minder gunstige omstandigheden ontstaan voor burgerinitiatieven (Bakker et al., 2012). Een voorbeeld van anticipatie dat een gunstige uitwerking heeft op burgerinitiatieven is ondersteuning in de vorm van reguleren, faciliteren en financieren (EL&I, 2012). Deze vormen zijn onder te verdelen in de hoofdgroepen niet-financiële steun en financiële steun. Wanneer een overheid van deze vormen van steun een beleid maakt kan dat gemaakte beleid leiden tot een succesvoller burgerinitiatief.

2.5 Burgerinitiatieven

Zoals in de voorgaande paragraaf is beschreven heeft de overheid nog geen goed beleid om glasvezel voor het platteland beschikbaar te maken. De bewoners en bedrijven op het platteland vinden dat het te lang duurt voordat er glasvezel wordt aangelegd. Daarom zijn op allerlei plaatsen in Nederland burgerinitiatieven ontstaan om glasvezel op het platteland beschikbaar te maken (Salemink & Bosworth, 2014). In de literatuur worden meerdere mogelijke namen aan verschillende benamingen geven aan burgerinitiatieven. Salverda & Van Dam (2008) delen de burgerinitiatieven in als burgerparticipatie en als maatschappelijk initiatief. Bij een burgerparticipatie speelt een grote organisatie zoals de overheid vaak een grote rol en deze organisatie heeft dan het initiatief. Bij een maatschappelijk initiatief ligt het initiatief bij de burgers en spelen zij een grotere rol. De burgerparticipatie-initiatieven zijn vanuit een grote organisatie zoals de overheid ontstaan of een grote organisatie heeft veel invloed op het burgerinitiatief. Maatschappelijke initiatieven zijn vanuit de burgers ontstaan en burgers hebben binnen dit initiatief de meeste invloed. Burgerinitiatieven zijn een vorm van '*collaborative governance*' (Ansell & Gash, 2008). Van '*collaborative governance*' is sprake wanneer meerdere stakeholders samen tot een op consensus gerichte beslissing komen over het beschikbaar maken van glasvezel op het platteland. Bij de term '*collaborative governance*' wordt vaak gedacht dat de overheid in samenspraak beslissingen

maakt waardoor het proces sneller verloopt. Maar volgens het onderzoek van Ansell & Gash (2008) blijkt dat publieke instanties vaak niet streven naar samenwerking met burgerinitiatieven. Dit leidt tot frustratie van het proces waardoor burgerinitiatieven kleiner worden of ophouden te bestaan.

2.6 Succesfactoren van burgerinitiatieven

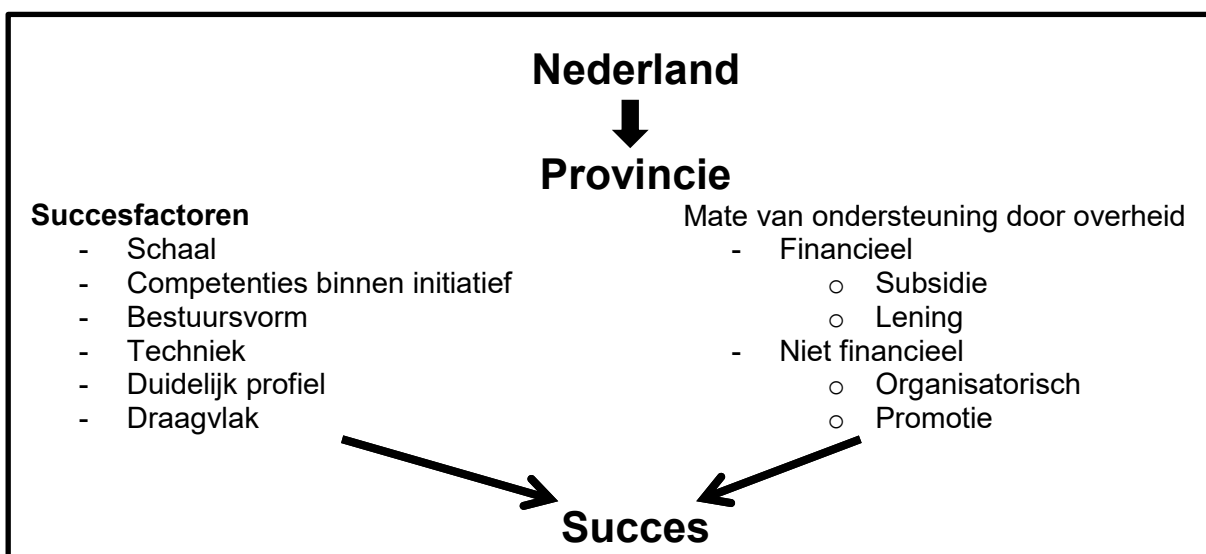
Naar het functioneren van burgerinitiatieven op het gebied van glasvezel wordt op dit moment veel onderzoek gedaan (zie ook Saleminck & Bosworth, 2014; Saleminck et al., 2015; Townsend et al., 2015). In de voorgaande paragrafen is ingegaan op de factor *overheidssteun*. Er kunnen echter ook andere factoren het succes van burgerinitiatieven beïnvloeden. Zo kunnen de *schaal*, het gebied dat door het burgerinitiatief beoogd is, en *competenties* van belang zijn voor het succes van een burgerinitiatief (Saleminck et al., 2015). Competenties zijn nodig binnen een burgerinitiatief maar zijn in de wetenschap op het gebied van glasvezelburgerinitiatieven op dit moment nog niet onderzocht. Een andere factor is het aantal mensen dat mee doet door een aansluiting te nemen wat het draagvlak van een burgerinitiatief weergeeft.

Om te bepalen hoe ver een burgerinitiatief gevorderd is onderscheidt Saleminck et al. (2015) 8 fases die de voortgang van het burgerinitiatief weergeven. De volgende 8 fases geven ze weer: *aanleiding*, *kennismaking*, *vraaginventarisatie*, *campagne voeren*, *vraagbundeling*, *aanbesteding*, *aanleg en oplevering* en *beheer en onderhoud*. Aan de hand van het startjaar en de snelheid waarmee deze 8 fases doorlopen zijn kan de mate van succes bepaald worden. De mate van succes wordt dan vergeleken met de factor *overheidssteun*.

2.7 Conceptueel model

Aan de hand van de voorgaande paragrafen is een conceptueel model gemaakt dat is uitgewerkt in figuur 1. Er zijn meerdere factoren die tot succes leiden. Van al deze factoren zal de factor '*mate van ondersteuning door de overheid*' onderzocht worden. Per provincie verschilt het beleid. Daarom zal onderzocht worden welk beleid een provincie hanteert. Daarnaast wordt onderzocht van welke vormen van overheidssteun de burgerinitiatieven gebruik maken. Vervolgens wordt onderzocht welke vorm het meest succesvol is. De mate van succes zal worden bepaald zoals in de voorgaande paragraaf *succesfactoren van burgerinitiatieven* is uitgewerkt. Uiteindelijk zal hieruit een conclusie volgen of het steunen van burgerinitiatieven wel het beoogde effect heeft of dat de mate van succes van burgerinitiatieven van andere succesfactoren afhangt.

Figuur 1: conceptueel model

2.8 Hypothese

De verwachting is dat overheidssteun van doorslaggevend belang is omdat, zoals Salemink et al. (2015) het in hun artikel aangeven, burgerinitiatieven vaak te klein zijn om zonder steun succesvol te zijn. De uitspraken in dit onderzoek kunnen niet voor de gehele populatie gelden omdat het niet mogelijk was om data te verzamelen over een grotere groep burgerinitiatieven.

3. Methodologie

De beste onderzoeksmethode om te onderzoeken of de steun van de overheid invloed heeft op de mate van succes van burgerinitiatieven, is het houden van een enquête onder de burgerinitiatieven. Dit komt omdat door middel van kwantitatief onderzoek een beter beeld van de totale populatie wordt gegeven aangezien er meer cases worden meegenomen. Dit was ook de oorspronkelijke bedoeling van dit onderzoek. Echter bleek dat het respons van een voorgaande enquête die naar de burgerinitiatieven was verstuurd, zo laag te zijn dat de verwachting was dat de respons op de te houden enquête voor dit onderzoek nog lager zou zijn. Als gevolg van de lage respons zou het aantal cases te laag zijn om een statistische analyse uit te voeren. Daarom is gekozen om een kwalitatief onderzoek te doen aan de hand van interviews. Door middel van de afgenomen interviews is de hoofdvraag beantwoord. Dit heeft echter tot gevolg dat er maar vijf burgerinitiatieven geïnterviewd zijn en er dus geen data is over andere burgerinitiatieven. De vijf burgerinitiatieven zijn door de Rijksuniversiteit Groningen geselecteerd op basis van de verwachting dat deze vijf burgerinitiatieven bereid zouden zijn om een interview te houden.

Zoals al onder het paragraaf *Conceptueel model* is aangegeven, is het belangrijk om onderscheid te maken tussen het beleid dat de verschillende provincies voeren. Onderscheid maken tussen het beleid van provincies is belangrijk aangezien het beleid per provincie verschilt. Om een goede analyse uit te kunnen voeren is gebruikgemaakt van zowel beleidsdocumenten van de provinciale overheden als informatie uit de interviews. Deze informatie is in drie tabellen uitgewerkt in hoofdstuk 4 *Resultaten*. Bijlage 1 bevat een lijst met vragen voor het semigestructureerde interview. De bijlages 2 tot en met 5 bevatten de uitwerkingen van de interviews in transcripten

Van de burgerinitiatieven is bepaald wanneer zij zijn begonnen. Dit is belangrijk omdat aan de hand van het beginjaar van de initiatieven en de fase waarin ze zich bevinden kan worden bepaald hoe succesvol de initiatieven zijn. Naast de primaire data die door middel van interviews en onderzoek in beleidsdocumenten is verzameld is er ook gebruik gemaakt van secundaire data. De secundaire data bestaat uit het bestand van burgerinitiatieven van de Rijksuniversiteit Groningen. In dit bestand staat veel informatie over de burgerinitiatieven. Aanvullende informatie over de burgerinitiatieven is gehaald uit de interviews die zijn afgenomen bij de burgerinitiatieven.

Uit ethische overwegingen is besloten om de namen van de geïnterviewde personen niet in het onderzoek te noemen. Wel worden de burgerinitiatieven genoemd waar de personen deel van uitmaken. En er is gekozen om in de bijlages 2 tot en met 5 initialen te gebruiken omdat er sprake is van twee interviewers en bij het initiatief '*Glasvezelbuitengebied Putten*' van twee geïnterviewde personen.

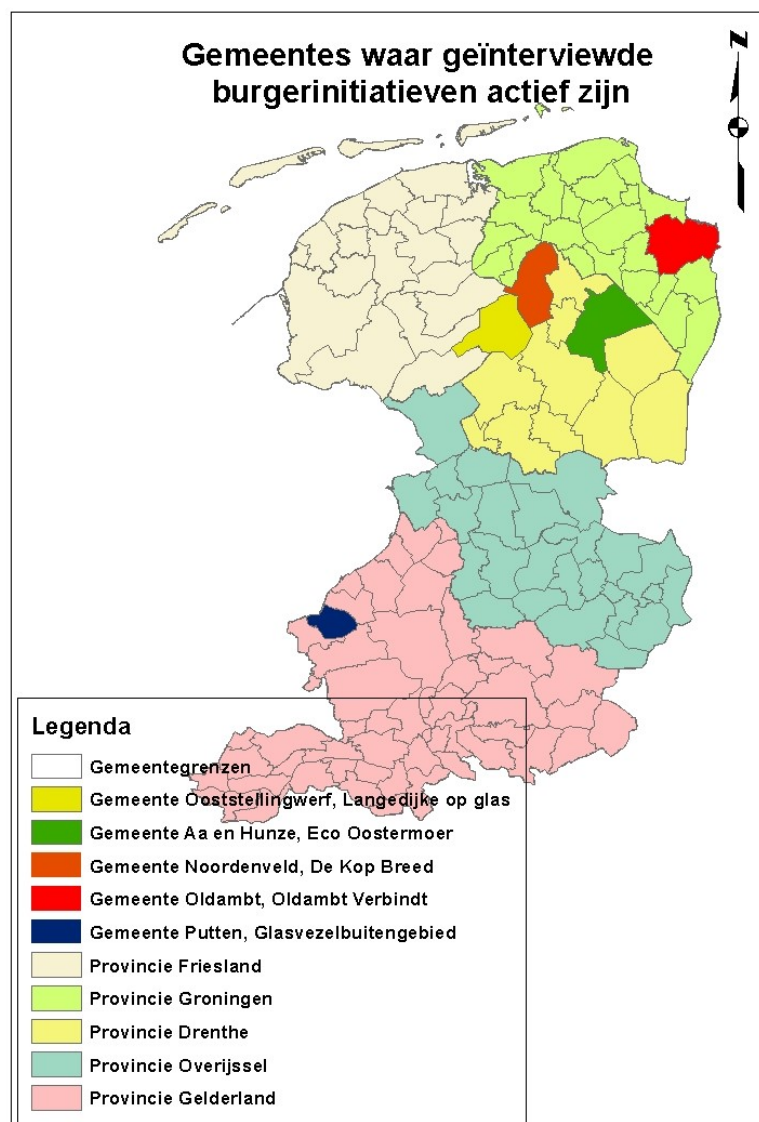
4. De resultaten

Zoals al aangegeven is de data verkregen door interviews af te nemen met vijf burgerinitiatieven. Ook zal er in dit hoofdstuk gekeken worden naar het beleid dat de provincies op dit moment voeren.

4.1 Onderzochte burgerinitiatieven

Van de volgende provincies is het gevoerde beleid onderzocht: Friesland, Groningen, Drenthe en Gelderland. De volgende burgerinitiatieven zijn geïnterviewd: in Friesland: “*Langedijke op glas*”¹, in Groningen: ‘*Oldambt Verbindt*’, in Drenthe: ‘*De Kop Breed*’ en ‘*Eco Oostermoer*’ en in Gelderland: ‘*Glasvezelbuitengebied Putten*’. Ook is geprobeerd om contact te leggen met een initiatief in Overijssel om burgerinitiatieven uit de vijf provincies van Noord en Oost Nederland te onderzoeken. Maar een interview met een burgerinitiatief in Overijssel is niet gelukt. De gemeenten waarin deze burgerinitiatieven actief zijn weergegeven in figuur 2. Dit betreft met uitzondering van Overijssel het Noordoosten van Nederland.

Figuur 2: Kaart van met de geïnterviewde burgerinitiatieven

¹ Van dit interview is geen transcript beschikbaar vanwege ruis op de opname.

4.2 Mate van succes

Van de burgerinitiatieven is de start dat de geïnterviewde personen van de burgerinitiatieven als begin hebben aangegeven in het interview in tabel 1 weergegeven. Daarnaast is uitgezocht wat de officiële start van de coöperatie van het burgerinitiatief was. De laatste twee kolommen geven aan waar het burgerinitiatief zich op het moment van onderzoek bevindt. Tabel 1 is weergegeven om de mate van succes te bepalen. Uit tabel 1 blijkt dat tussen de begindatum van een burgerinitiatief en de oprichting van een coöperatie veel tijd kan zitten. Omdat sommige burgerinitiatieven pas in een later stadium een coöperatie oprichten terwijl andere initiatieven in een eerder stadium een coöperatie oprichten is gekozen om dit onderzoek beide startjaren te gebruiken.

Tabel 1: De mate van succes van burgerinitiatieven

Provincie	Initiatief	Start	Officiële start	Resultaat	Fase
Friesland	<i>Langedijke op glas</i>	2011	September 2014	Glasvezel aangelegd (2015)	Fase 8: Beheer en onderhoud
Groningen	<i>Oldambt Verbindt</i>	2011	September 2013	Nog niet bezig met aanleg	Fase 3: vraaginventarisatie
Drenthe	<i>De Kop Breed</i>	2014	April 2015	Aanleg bijna voltooid (2016)	Fase 7: Aanleg en oplevering
	<i>Eco Oostermoer</i>	2013	December 2014	Aanleg voltooid in klein gebied (juni 2016)	Fase 7: Gedeeltelijk aanleg en oplevering
Gelderland	<i>Glasvezelbuitengebied Putten</i>	2011	Juli 2014	Glasvezel in een klein gebied aangelegd (januari 2016)	Fase 8: klein gebied beheer en onderhoud. Overige gebieden Fase 4: campagne voeren

Wat opvalt aan tabel 1 is dat drie van de vijf burgerinitiatieven in 2011 zijn begonnen. Van deze drie initiatieven heeft alleen *Langedijke op glas* in het vooraf geplande gebied glasvezel liggen. Zij zitten op dit moment in de fase beheer en onderhoud. Dit is de laatste van de 8 fases van Salemink et al. (2015). Wat opvalt is dat *'De Kop Breed'* in 2014 is gestart en in 2016 het hele beoogde netwerk heeft liggen in een kortere tijd dan de overige burgerinitiatieven. Verder valt op dat *'Eco Oostermoer'* en *'Glasvezelbuitengebied Putten'* het netwerk slechts in een gedeelte van het beoogde gebied hebben liggen. In de rest van de gebieden van de beide burgerinitiatieven moet nog aangelegd worden. Dat betekent dat het initiatief zich in meerdere fases tegelijk kan bevinden. In de paragraaf over burgerinitiatieven is een manier uitgelegd om de mate van succes van burgerinitiatieven te bepalen. In tabel 1 valt op dat *'De Kop Breed'* het succesvolst is. In twee jaar tijd zijn 7 van de 8 fases doorlopen door dit burgerinitiatief. *'Oldambt Verbindt'* is het minst succesvol aangezien het burgerinitiatief op het moment van onderzoek zich in fase 3 bevindt terwijl dit burgerinitiatief al in 2011 begonnen is.

4.3 Overheidsbeleid van provincie

De provincies hebben met de handreiking *Goed op weg met breedband, handreiking voor gemeentes en provincie* (EL&I, 2012) een soort richtlijn over welke vormen van steun wel toepasbaar zijn en welke niet. In deze handreiking staan regels en richtlijnen op het gebied van overheidssteun. Dit is een echter een handreiking, provincies en gemeenten mogen met behulp van dit document zelf een beleid voor glasvezel in het buitengebied opzetten. Dit heeft tot gevolg gehad dat elke provincie vrij was om zelf een beleid op te stellen ten opzichte van burgerinitiatieven voor glasvezel. Een algemene trend bij het ontstaan van een beleid was dat de burgerinitiatieven (zie tabel 1) van 2011 nieuw waren en de provincies voor 2011 nog geen beleid hadden. Vooral in het interview met initiatief

'Glasvezelbuitengebied Putten' bleek dat in het begin de politiek niet overtuigd was dat er een probleem was:

"We hebben in het begin toen we hiermee begonnen geprobeerd de politiek te overtuigen van het feit dat er een probleem is...". (bijlage 5, p.58)

Dit leidt tot frustratie bij burgerinitiatieven voor glasvezel. Het probleem dat er slecht internet in buitengebieden is, diende eerst uitgelegd te worden aan de lokale politiek door de burgerinitiatieven, voordat er een start gemaakt kon worden met het proces van glasvezel realiseren. De initiatieven die later begonnen hebben geen moeite hoeven doen om ambtenaren van het probleem te overtuigen. Vooral bij de burgerinitiatieven uit 2011 bleek dat de lokale politiek zich toen nog niet bewust was van het probleem van slecht glasvezel in het buitengebied. Mede door de handreiking van het *Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie* en door de ervaringen met de burgerinitiatieven voor glasvezel in buitengebieden hebben de provincies zelf een beleid opgesteld. Dit betekent dat het beleid per provincie kan verschillen. In tabel 2 staan de hoofdzaken van het beleid uitgewerkt.

Tabel 2: Algemeen huidig beleid per provincie

Provincie	Beleid			Type gebied (EL&I,2012)	Bron
Friesland	Breedbandfonds opgericht. Hieruit worden <u>leningen</u> verstrekt.	<u>Subsidie</u> beschikbaar voor eindgebruiker en ter promotie		'Witte gebieden'	(Provincie Fryslân, 2016)
Groningen	Aanstellen van een kwartiermaker. Betaalt met <u>subsidiegeld</u> .			'Witte gebieden'	(Provincie Groningen, 2013; bijlage 2)
Drenthe	Aanstellen kwartiermaker voor aanleg glasvezel	<u>Subsidie</u> beschikbaar voor onderzoek, promotie en vraagbundeling.	<u>Lening</u> voor aanleg	'Witte gebieden'	(Provincie Drenthe, 2014); Bijlage 3; bijlage 4)
Gelderland	<u>Subsidie</u> voor vraagbundeling, opstellen plan van aanpak, promotie en vraagbundeling.	Er kan geld <u>geleend</u> worden voor de aanleg.	Is een bedrijf opgericht dat samen met gemeentes in de Achterhoek voor glasvezel in buitengebieden moet zorgen	'Witte gebieden'	(Provincie Gelderland, 2011; Provincie Gelderland, 2015; bijlage 5)

Wat opvalt in tabel 2 is dat Friesland, Drenthe en Gelderland een beleid hebben op het gebied van glasvezel. De uitvoering kan per glasvezelinitiatief verschillen omdat ieder glasvezelinitiatief verschillend is en er dus maatwerk geleverd kan worden. Maar er is sprake van een algemeen beleid over hoe een glasvezelinitiatief gesteund kan worden. Bij het burgerinitiatief 'Oldambt Verbindt' in de provincie Groningen is van een duidelijk beleid nog geen sprake. In Groningen zijn nog onduidelijkheden over de mogelijkheid tot lenen:

"Wij willen gewoon dat ze op gegeven moment aangeven dat ze een bepaald bedrag aan ons lenen om het te realiseren. En nou ja dat is een hele simpele vraag en die hebben we nog steeds niet beantwoord gekregen." (bijlage 2, p.31)

Uit het bovenstaande citaat blijkt dat bij de provincie Groningen regels voor leningen voor de aanleg van glasvezel nog niet zijn opgenomen in het beleid. Uit de vorige paragraaf blijkt dat *'Oldambt Verbindt'* het minst succesvolle burgerinitiatief van de vijf onderzochte burgerinitiatieven is. De trage ontwikkeling van beleid kan ook verklaard worden door de wisseling van portefeuillehouders aangezien de nieuwe portefeuillehouder zich eerst moet inwerken. Dat heeft een half jaar vertraging opgeleverd.

Een ander veel gehoord probleem is dat de ambtenarij een andere wereld is. En dat het ambtenarenapparaat nog steeds voor veel vertraging zorgt. Dit komt omdat de overheid zekerheid op zekerheid wil voordat er leningen beschikbaar komen.

Ook valt op dat het huidige beleid van de provincie de *'witte gebieden'* betreft. Voor de *'grijze gebieden'* waar het internet trager is dan in *'zwarte gebieden'*, is geen beleid gemaakt waardoor in *'grijze gebieden'* geen actie wordt ondernomen om het internet net zo snel te krijgen als in *'zwarte gebieden'*. De businesscases van de burgerinitiatieven moeten hier rekening mee houden. De businesscases dienen op de Europese regelgeving afgestemd te zijn (Salemink et al., 2015). In drie van de geïnterviewde gevallen bleek dat in de eerste businesscase ook *'grijze gebieden'* waren meegenomen. Een voorbeeld van een businesscase die verandert diende te worden is de businesscase van *'Eco Oostermoer'*: hier zouden de *'grijze gebieden'* en de *'witte gebieden'* samen betalen voor de aanleg waarbij grijze bieden, omdat het relatief goedkoop aanleggen is in *'grijze gebieden'*, de *'witte gebieden'* compenseren. Vanwege het meenemen van de *'grijze gebieden'* is de businesscase afgewezen waardoor een nieuwe businesscase gemaakt moest worden voor alleen de *'witte gebieden'*.

4.4 Overheidssteun

De kern van het onderzoek is de invloed van overheidssteun op het succes van burgerinitiatieven. De mate van succes van de behandelde burgerinitiatieven is in de voorgaande paragraaf, *mate van succes*, behandeld. In deze paragraaf wordt de succesfactor *'Overheidssteun'*, zoals in het conceptueel model genoemd, uitgewerkt. In dit onderzoek worden de volgende vormen van overheidssteun behandeld: financiële steun, niet-financiële steun en een combinatie van financiële en niet-financiële steun.

In tabel 2 staan de hoofdpunten van het beleid van de provincies uitgewerkt. De voorgaande paragraaf gaat over *Overheidsbeleid van de provincie*. Echter is er geen aandacht besteed aan het beleid van de gemeentes in de vorige paragraaf omdat niet alle gemeentes een beleid hebben en omdat er in de onderzochte provincies te veel gemeenten zijn om te onderzoeken voor dit onderzoek. Daarom is een casestudy gedaan naar de gemeentes waar de vijf burgerinitiatieven actief zijn. Van de vijf burgerinitiatieven is onderzocht wat de steun van zowel de gemeente als de provincie inhoudt. De verzamelde gegevens staan in tabel 3 verwerkt.

Tabel 3: ontvangen steun per burgerinitiatief

Initiatief	Steun gemeente		Steun provincie			Voorwaarden lening
<i>Langedijk op Glas</i>	Nee		50% <u>subsidie</u> van het totale aanleg bedrag oplopend tot maximaal €200.000.	50% <u>Lening</u> van het totale bedrag		Subsidie tot maximaal 1 juni 2014 mogelijk. Lening nog steeds mogelijk. De rente bedraagt 2%.
<i>Oldambt Verbindt</i>	Ja, €35.000 met promoten, onderzoek en vraagbundeling.		Financieel niet bekend. Wel hulp van ambtenaren.			Niet bekend aangezien er nog geen lening is verstrekt
<i>De Kop Breed</i>	Nee		Kwartiermaker en draaiboek aanleg glasvezel.	<u>Subsidie</u> €27.000 voor campagne voeren en vraagbundeling	<u>Lening</u> €2.118.000 voor de aanleg.	Bedrag mag pas geleend worden als komende 3 jaar geen marktpartijen interesse tonen. Rente gelijk aan <i>euro swap tarief 20 jaar</i> . (ongeveer 1 %) Deelname eis ruim voldaan: 95%
<i>Eco Oostermoer</i>	3 gemeenten samen €19.500 <u>subsidie</u> voor promoten, onderzoek en vraagbundeling.		€30.000 <u>subsidie</u> voor promoten, onderzoek en vraagbundeling	€ 200.000 <u>lening</u> van de provincie voor de aanleg		Hooguit 1,5% rente. Hypotheek recht. Als initiatief failliet gaat is provincie eigenaar van het netwerk. Deelname van ongeveer 70%
<i>Glasvezelbuiten gebied Putten</i>	€5.000 <u>subsidie</u> voor campagne en onderzoek. En een ambtenaar in het initiatief	<u>leningen</u> om financieel tekorten bij aanleg te dekken.	Onderzoeker aangewezen en betaald door provincie.	€200.000 <u>lening</u> voor aanleg. €412.000 beschikbaar voor verdere aanleg		3% rente. Achtergestelde lening van de provincie. Bij faillissement komt provincie als laatste schuldeiser. 60% deelnemers.

4.4.1 Niet-financiële steun

Op het gebied van niet-financiële steun verschillen de provincies wel erg van elkaar. Tabel 2 geeft weer welk beleid er per provincie is. Tabel 3 geeft weer welke niet-financiële steun de burgerinitiatieven hebben gekregen van de provincie waarbinnen de burgerinitiatieven actief zijn. Deze vorm van niet-financiële steun verschilt per provincie. De provincie Drenthe heeft bijvoorbeeld een kwartiermaker aangesteld. Deze kwartiermaker was al actief in de wereld van het glasvezel aanleggen. De kwartiermaker versterkt het succes van het te voeren beleid van de provincie. De kwartiermaker beschikt namelijk over de nodige kennis en begeleidt het gehele proces:

“Nou dat is allemaal, in principe staat alles op papier. Dat is allemaal aangeleverd door Evert Blansjaar, van de provincie. Die heeft meerdere van dit soort projecten gedaan. Kijk, we hebben een heel groot communicatie- en projectplan: Glasvezel Roderwolde. Hier stond dus eerst Berg en Breed, in Noord-Holland haha Want daar komt dit hele stuk papier weg. Daar zijn ze ook heel druk bezig geweest. En dit hebben we bijna 1 op 1 overgenomen...” (bijlage 3, p.33)

Deze kwartiermaker van de provincie heeft veel kennis en heeft het burgerinitiatief van de beginfase tot en met de aanlegfase begeleidt. Om deze fases snel te doorlopen is een draaiboek beschikbaar gesteld, dat al door een ander burgerinitiatief is gebruikt zoals het

citaat aangeeft. Het resultaat is dat het burgerinitiatief *'De Kop Breed'* succesvoller is dan het burgerinitiatief *'Eco Oostermoer'* dat zonder de kwartiermaker van de provincie werkt.

Bij de meeste provincies en gemeentes worden ambtenaren aangesteld om de burgerinitiatieven te begeleiden. Een voorbeeld is dat de gemeente Putten een ambtenaar opdracht gaf om in het burgerinitiatief *Glasvezelbuitengebied Putten* plaats te nemen en het burgerinitiatief van juridische kennis te voorzien.

Wat opvalt, is dat de gemeentes bij de burgerinitiatieven *'Langedijke op Glas'* en bij *'De Kop Breed'* niet betrokken zijn. Dit is mogelijk te verklaren omdat de provincie een grotere rol speelden in het ondersteunen van het burgerinitiatief. Uit het interview met *'De Kop Breed'* blijkt dat de overheid een grote invloed heeft gehad op het initiatief:

"Ja ja ja, dit is puur een initiatief van de provincie Drenthe. De provincie Drenthe heeft aangegeven van oké wij willen dat de buitengebieden in de provincie Drenthe aangesloten worden op glasvezel." (Bijlage 3, p.35)

Ondanks dat de overheid een grote rol speelt in dit initiatief wordt ook dit beschouwd als een burgerinitiatief. In het theoretisch kader staat dat bij sommige burgerinitiatieven overheden een grotere rol kunnen spelen, de burgerparticipatie-initiatieven. Dit valt echter wel onder de het begrip burgerinitiatief.

Overigens maken alle burgerinitiatieven gebruik van de hulp van ambtenaren. Dit blijken echter tijdelijke krachten te zijn. Daarom zijn deze ambtenaren niet genoemd in tabel 2. De kwartiermaker van Drenthe is genoemd omdat deze ambtenaar het proces tot en met de aanleg heeft begeleidt.

Uit vragen over hulp vanuit Europa komt naar voren dat twee burgerinitiatieven hebben geprobeerd Europese steun te krijgen. Deze initiatieven zijn *'Oldambt Verbindt'* en *'Glasvezelbuitengebied Putten'*. Deze steun is echter niet verkregen. Bij *'Glasvezelbuitengebied Putten'* bleek dat er mee was gedaan aan een Europese inschrijving maar dat het bedrag naar een ander burgerinitiatief ging omdat dit burgerinitiatief een beter plan had. *'Oldambt Verbindt'* en *'Glasvezelbuitengebied Putten'* geven aan dat er contact is geweest met de Wereldbank. Vertegenwoordigers van de Wereldbank gaven tegenover het burgerinitiatief *'Glasvezelbuitengebied Putten'* aan dat de Wereldbank opdracht heeft gekregen van de Europese Unie om burgerinitiatieven voor glasvezel in buitengebieden te steunen:

"Ja nou, weet je we hebben vanuit de Europese Commissie een opdracht gekregen. Toen hebben we een jaar onderhandeld over wat de inhoud van de opdracht moet zijn. En nu zijn we toch maar eens aan het praten over wat de mensen nodig zijn. Ze kwamen met niks, ze kwamen informeren hetzelfde als jullie. Gewoon praten en luisteren. En dat vonden we wel een beetje jammer." (Bijlage 5, P.69)

'Glasvezelbuitengebied Putten' heeft dus geen gebruik kunnen maken van steun van de Wereldbank. Het andere initiatief, *'Oldambt Verbindt'*, maakt wel gebruik van ondersteuning van de Wereldbank. De geïnterviewde persoon gaf aan dat gebruik is gemaakt van financiële en juridische adviezen. Dit is opvallend omdat de geïnterviewde personen van het burgerinitiatief *'Glasvezelbuitengebied Putten'* aangaven dat de vertegenwoordigers van de Wereldbank doormiddel van kennismaking wilden onderzoeken hoe burgerinitiatieven voor glasvezel door de Wereldbank te helpen zijn. Een mogelijke verklaring voor het gedrag van de Wereldbank is dat de Wereldbank mede door het gesprek met het burgerinitiatief *'Glasvezelbuitengebied Putten'*, een beleid heeft ontwikkeld om burgerinitiatieven voor glasvezel van niet-financiële steun te voorzien. De andere drie burgerinitiatieven, *'Langedijke op Glas'*, *'De Kop Breed'* en *'Eco Oostermoer'* maken geen gebruik van de Wereldbank.

4.4.2 Financiële steun

Over het algemeen voeren de provincies Friesland, Drenthe en Gelderland nu een zelfde soort financieel beleid dat voorziet in subsidie voor de vraagbundeling en promotie van glasvezel op het platteland en een lening voor de aanleg van glasvezel op het platteland. De voorwaarden voor de lening van de provincie, zoals in tabel 3 wordt weergegeven, verschillen wel per provincie. Een voorbeeld van de verschillen in voorwaarden is de rente die per provincie betaald moet worden. De rente die de provincie vraagt is voor burgerinitiatieven interessant omdat een marktconforme lening vaak acht procent bedraagt omdat de businesscase van veel burgerinitiatieven als risicovol worden beschouwd. Vaak komt over de acht procent rente nog een risicotoeslag heen waardoor de businesscase financieel niet meer haalbaar is. Door de lagere rente van de provincie blijft het echter mogelijk voor de initiatieven om toch glasvezel te realiseren waarbij de gebruikers een betaalbare prijs moeten betalen voor een abonnement.

“Nou die risicotoeslag is dermate hoog bij die banken dat het businessmodel, businesscase bijna niet meer te halen is.” (Bijlage 5, p.53)

Dat de overheid bereidt is om een lening tegen lage rente af te sluiten blijkt van groot belang te zijn voor de burgerinitiatieven. De geïnterviewde personen van de burgerinitiatieven ‘*Langedijke op Glas*’, ‘*De Kop Breed*’, ‘*Eco Oostermoer*’ en ‘*Glasvezelbuitengebied Putten*’ gaven aan dat zonder de lening van de provincie, en de lening van de gemeente in het geval van ‘*Glasvezelbuitengebied Putten*’, de aanleg financieel niet haalbaar zou zijn geweest. Andere voorwaarden hebben betrekking op de vorm van de lening. Zo is bij de provincie Gelderland de rente hoger maar betreft het in de provincie Gelderland een achtergestelde lening. Bij faillissement komt de provincie op de laatste plaats om geld te eisen. Bij het burgerinitiatief ‘*Eco Oostermoer*’ blijkt dat de provincie bij faillissement eigenaar van het netwerk wordt. Het rentepercentage dat betaald dient te worden aan de provincie Drenthe is wel lager dan het rentepercentage dat het burgerinitiatief ‘*Glasvezelbuitengebied Putten*’ aan de provincie Gelderland betaald.

Opvallend is het feit dat zelfs binnen de provincie het beleid kan verschillen. Zo zijn de voorwaarden voor de lening bij ‘*De Kop Breed*’ anders dan de voorwaarden bij ‘*Eco Oostermoer*’. Dit toont dus aan dat het beleid dat in hoofdlijnen in tabel 2 staat uitgewerkt per burgerinitiatief binnen een provincie kan verschillen.

Een grote overeenkomst is dat alle provincies behalve Gelderland de onderzochte burgerinitiatieven subsidie hebben gegeven voor de eerste 5 fases van de 8 fases die onderscheiden worden (Salemink et al., 2015). Het burgerinitiatief ‘*Glasvezelbuitengebied Putten*’ heeft geen subsidie ontvangen. Dit komt omdat na de oprichting van het burgerinitiatief vrij snel is besloten om Reggefiber bij het initiatief te betrekken. Het campagnevoeren is betaald door Reggefiber. De vraagbundeling is door het burgerinitiatief zelf gedaan waarbij ook Reggefiber heeft geholpen.

5. Conclusies

Uit het onderzoek blijkt dat de provincies eerst geen beleid hadden om glasvezel in het buitengebied te ondersteunen. Daar is verandering in gekomen toen de nationale overheid de handreiking: *Goed op weg met breedband, handreiking voor gemeentes en provincie* (2012, EL&I, 2012) uitgaf met daarin de strakke richtlijnen voor hulp aan burgerinitiatieven voor glasvezel. De nationale overheid heeft geen nationaal beleid voor het steunen van burgerinitiatieven. De provincies kwamen met burgerinitiatieven voor glasvezel op het platteland in aanraking. Op basis van de handreiking en de ervaringen met burgerinitiatieven is een beleid ontworpen dat voorziet niet-financiële steun en in financiële steun. De financiële steun is voor de onderzochte burgerinitiatieven beschikbaar in de vorm van subsidie voor de eerste 5 fases (Salemink et al., 2015) van de 8 fases die een burgerinitiatief voor glasvezel doorloopt. Leningen zijn beschikbaar in alle onderzochte provincies voor de aanleg van glasvezel op het platteland. Doordat er een beleid is gekomen dat bijvoorbeeld leningen verstrekt kan een burgerinitiatief succesvol worden of zijn. Vanwege de hoge rentes op de markt blijken de businesscases van de onderzochte burgerinitiatieven financieel niet haalbaar te zijn zonder de lening van de overheid. Nu het beleid van de overheid leningen biedt voor de aanleg van glasvezel is kans op succes van de burgerinitiatieven vergroot.

Ondanks feit dat nationale overheid geen eenduidig beleid heeft hebben de onderzochte provincies een zelfde soort financieel beleid. Alle vier de onderzochte provincies maken gebruik van een combinatie van subsidies en leningen. De voorwaarden verschillen per provincie echter. Zelfs per initiatief kunnen deze voorwaarden verschillen, zo laat Drenthe zien. *'De Kop Breed'* is dan ook een voorbeeld van een burgerparticipatie waarbij de overheid een grote invloed heeft. *'Eco Oostermoer'* is een voorbeeld van een maatschappelijk initiatief waarbij de burgers zelf het initiatief hebben. Dan valt op dat bij burgerinitiatieven die meer gesteund worden door de provincie, de gemeentes geen rol spelen. Terwijl als het burgerinitiatief echt door de burgers alleen gerund wordt, de provincie en de gemeentes het burgerinitiatief ondersteunen. Het flexibele beleid van de provincie Drenthe zorgt dus voor ongelijkheid binnen een provincie over hoe de burgerinitiatieven worden behandeld. Zo wordt *'De Kop Breed'* bevooroordeeld omdat de overheid een grotere rol speelt in dit burgerinitiatief dan in het burgerinitiatief *'Eco Oostermoer'*. De steun van de overheid levert een lager rentepercentage op voor *'De Kop Breed'*. Bovendien is *'De Kop Breed'* succesvoller dan *'Eco Oostermoer'* omdat in kortere tijd in het hele door *'De Kop Breed'* beoogde gebied nu glasvezel ligt.

Anderzijds is een burgerinitiatief minder succesvol als de overheid geen duidelijke beleidslijnen heeft. *'Oldambt Verbindt'* ondervindt problemen als gevolg van onduidelijk beleid op het gebied van financiering door middel van een lening. Dit burgerinitiatief is het minst succesvol van de onderzochte burgerinitiatieven.

Een burgerinitiatief is succesvoller als de overheid een grotere rol speelt. Binnen de burgerinitiatieven is een burgerparticipatie als *'De Kop Breed'* succesvoller dan de maatschappelijke initiatieven als *'Eco Oostermoer'*, *'Langedijke op Glas'*, *'Oldambt Verbindt'* of *'Glasvezelbuitengebied Putten'*. Het succes van de burgerinitiatiefvorm burgerparticipatie heeft te maken met het feit dat de provincie een grotere rol speelt. Bij *'De Kop Breed'* zorgde de kwartiermaker met zijn kennis en het door de kwartiermaker beschikbaar gestelde draaiboek ervoor dat dit burgerinitiatief succesvoller werd dan andere burgerinitiatieven.

Concluderend draagt de steun van de overheid voor een groot gedeelte bij aan de successen van de onderzochte burgerinitiatieven. De onderzochte burgerinitiatieven zouden vanwege de hoge marktrente en de risicotoeslag die marktpartijen bovenop de rente hanteren, niet kunnen slagen in het aanleggen van glasvezel op het platteland omdat de aanleg financieel te duur zou worden. De financiële steun is dus belangrijk om de onderzochte burgerinitiatieven een kans van slagen te geven. De niet-financiële steun is

belangrijk voor de mate van succes van een burgerinitiatief. Hoe meer de niet-financiële steun van overheden bedraagt hoe succesvoller een burgerinitiatief is.

6. Literatuur

Ansell, C. and Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.

Bakker, J., Denters, B., Oude Vrielink, M. & Klok, P. (2012). Citizens' initiatives: How local governments fill their facilitative role. *Local Government Studies*, 38(4), 395-414.

Blanks Hindman, D. (2000). The rural-urban digital divid. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(3), 549–560.

Caschili, S., Montis, A. de & Trogu, D. (2014). Accessibility and rurality indicators for regional development. *Computers, Environment and Urban Systems*, 2015(49), 98-114.

Chedid, R.J., Dew, A. & Veitch, C. (2013). Barriers to the use of information and communication technology by occupational therapists working in a rural area of New South Wales, Australia. *Australian Occupational Therapy Journal*, 60, 197-205.

Eisenberg, C (2015). *Kamp overweegt subsidie breedband internet buitengebied*. Geraadpleegd op 15-02-2016 via http://www.glasvezel.nu/nieuws/004431-20151019_kamp-overweegt-subsidie-breedband-internet-buitengebied. Utrecht: Roods.

EL&I (2012). *Goed op weg met breedband, handreiking voor gemeentes en provincie*, Den Haag: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I).

Giacchino, S. & Kakabadse, A. (2003). Successful policy implementation: the route to building self-confident government. *International Review of Administrative Sciences*, 69(2), 139-160.

Karpen, U. (2010). Good Governance. *European Journal of Law Reform*, 12(1-2), 16-31.

Labrianidis, L. & Kalogeressis, T. (2006). The digital divide in Europe's rural enterprises. *European Planning Studies*, 14(1), 23-39.

Mack, E.A. & Grubestic, T.H. (2014). US broadband policy and the spatio-temporal evolution of broadband markets. *Regional Science Policy & Practice*, 6(3), 291-308.

Nucciarelli, A., Sadowski, B.M. & Achard, P.O. (2010). Emerging models of public–private interplay for European broadband access: Evidence from the Netherlands and Italy. *Telecommunications Policy*, 34(9), 513-527.

Provincie Drenthe (2014). *Next Generation Access Breedbandnetwerken in Drenthe; plan van aanpak*. Statenstuk 2014-612. Assen: Provincie Drenthe

Provincie Fryslân (2016). *Snel internet op het Friese platteland*. Geraadpleegd op 19-11-2016 via <http://www.fryslan.frl/snelinternet>.

Provincie Gelderland (2011). *Regels subsidieverordening vitaal Gelderland 2011*. Document 140715. Arnhem: Provincie Gelderland.

Provincie Gelderland (2015). *Brede steun voor Glasvezelbedrijf Achterhoek*. Geraadpleegd op 20-05-2016 via <http://www.gelderland.nl/4/92376-nieuws/Nieuwsarchief/2015/2015-1e-kwartaal/Brede-steun-voor-Glasvezelbedrijf-Achterhoek.html>.

Provincie Groningen (2013). *Notitie Breedband op het platteland*. Notitie van 27-05-2013. Groningen: Provincie Groningen.

Saenen, N. & Stout, H.D. (2006), Breedband in Appingedam: verloren bij de Commissie, gewonnen door de inwoners. *Nederlands tijdschrift voor Europees recht*, 12(10), 212-218.

Sadowski, B., Nucciarelli, A., De Rooij, M. (2009). Providing incentives for private investment in municipal broadband networks. *Telecommunications Policy*, 33(10-11), 582-595.

Salemink, K. & Bosworth, G. (2014). Investigating community-led broadband initiatives as a model for neo-endogenous development. Paper presented at 12th Rural Entrepreneurship Conference, Harpers Adams University, Newport, UK, online via: https://cdn.harper-adams.ac.uk/document/page/153_Salemink--Bosworth---Community-led-broadband.pdf.

Salemink, K. & Strijker, D. (2015). Policy Briefing - Sustaining accessibility and connectivity in remote rural areas: transnational issues from ITRACT. University of Groningen: Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.

Salemink, K., Strijker, D. & Kasten, S. (2015). *Next Generation Access voor heel Groningen: Toekomstperspectief voor breedband op het Groningse platteland*. 350, University of Groningen: Urban and Regional Studies Institute.

Salverda, I. & Van Dam, R. (2008). *Burgers en landschap deel 1: Voorbeelden van burgerparticipatie en maatschappelijk initiatief*. Deel 1. Wageningen: Alterra, Wageningen UR.

Tapia, A.H., Powell, A. & Ortiz, J.A. (2009). Reforming policy to promote local broadband networks. *Journal of communication inquiry*, 33(4), 354-375.

Townsend, L., Sathiaselan, A., Fairhurst, G. & Wallace, C. (2013). 'Enhanced broadband access as a solution to the social and economic problems of the rural digital divide'. *Local Economy*, 28(6), 580-595.

Townsend, L., Wallace, C. & Fairhurst, G. (2015). 'Stuck Out Here': The critical role of broadband for remote rural places. *Scottish Geographical Journal*, 131(3-4), 171-180.

Townsend, L., Wallace, C., Smart, A. & Norman, T. (2016). Building virtual bridges: how rural micro-enterprises develop social capital in online and face-to-face settings. *Sociologia Ruralis*, 56(1), 29-47.

Velaga, N.R., Beecroft, M., Nelson, J.D., Corsar, D. & Edwards, P. (2012). 'Transport poverty meets the digital divide: accessibility and connectivity in rural communities'. *Journal of Transport Geography*, 21, 102-112.

Bijlage 1: Vragenlijst voor het interview

Dit interview is bedoeld om te onderzoeken of de steun van de overheid wel het gewenste effect heeft op burgerinitiatieven in Nederland.

1. Ervaart u het initiatief als succesvol? Waren er frustraties tijdens het proces?
2. In welke fase zit u nu?
3. Wanneer is het initiatief gestart?

Belangrijk is voor het onderzoek is om te achterhalen of er steun van de provincie is en in welke form. Daar zullen de volgende vragen over gaan.

1. Maakt u gebruik van steun van de overheid? Dat kan van alles zijn
Zo ja Welke vorm van overheidssteun maakt u gebruik? Wat houdt de steun in?
Financieel of niet financieel?
2. In geval van financiële ondersteuning: Welke vorm van financiële ondersteuning maakt u gebruik? Welk overheidsniveau? (Gemeente, Provincie, Europa (CEF), Andere soorten) Wordt er gebruik gemaakt van een combinatie van meerdere potjes?
3. Is de subsidie alleen voor het onderzoek, alleen voor het aanleggen of ook voor het onderhoud? Of voor een combinatie? Bent u hiermee tevreden?
4. In het geval van geen financiële ondersteuning: Welke vorm van niet-financiële ondersteuning maakt u gebruik?
5. Waarom maakt u wel/geen gebruik van de steun van de provincie?
6. Is de huidige vorm van overheidssteun genoeg, afdoende of is meer of andere hulp noodzakelijk? Waarom is het niet afdoende?
7. Zijn er speciale voorwaarden om financiering te krijgen?
8. In hoeverre heeft de steun het proces versneld? Was het mogelijk om zonder steun van de overheid (lening, subsidie etc.) mogelijk om glasvezel in het buitengebied te realiseren?

Bijlage 2: Transcript interview met Oldambt Verbindt

HS: We wouden allereerst over het succes zeg maar.

EB: Ja.

HS: Ervaart u het burgerinitiatief Oldambt als succesvol?

EB: Oldambt Verbindt...

HS: Ja, Oldambt Verbindt ja.

EB: Of het succesvol is? Euhm, ja en nee. In die zin dat we op zich heel wat bereikt hebben. Maar aan de andere kant hadden we veel meer en veel sneller dingen willen bereiken. Dus het is maar net van welk perspectief je het bekijkt.

HS: Maar het proces verliep niet succesvol?

EB: Jullie hebben/jij hebt het over allerlei variabelen die van invloed zijn op zo'n proces, bijvoorbeeld subsidies. Maar bijvoorbeeld ook politieke macht of onmacht. Euhm, of aardbevingen om maar eens een dwarsstraat te noemen. Er zijn nog wat dingen die heel verstorend kunnen werken. En dat voor een proces dat er heel simpel uitzag. En net toen we begonnen een paar jaar geleden toen dachten we van we kunnen gewoon 1-2-3-4-5-6 stappen achter elkaar zetten. Maar dat blijkt niet zo te zijn achteraf. Toen moest je gewoon 10 stappen terug en soms moest je heel lang op dezelfde plek blijven staan. En als je dan kijkt: ben je succesvol? Dan moet je daar ook weer verschillende variabelen aanhangen om dat te meten. En ik heb geen variabelen van je gehoord, maar als je het hebt over doorzettingsvermogen dan zijn wij bijzonder succesvol geweest. Als je het hebt over effecten in de regio dan denk ik dat we wel effect bereikt hebben, mensen zijn wat bewuster geworden van het belang breedband. Ik denk dat we echt over de Bühne hebben gekregen dat het zomaar breedband moet zijn, maar glasvezel. Dus ik denk echt dat er wel dingen bereikt zijn, maar of we nu staan waar we willen staan: nee. We hadden een paar jaar geleden al de eerste schop in de grond willen hebben. Als dat je maatstaf is dan zijn we niet succesvol. Dus het is afhankelijk van welke maatstaf je aanlevert.

HS: Dus het proces loopt naar uw idee niet snel genoeg?

EB: Nee.

HS: Oké, en denkt de rest van de groep daar hetzelfde over?

EB: Ja absoluut. Ja zeker.

HS: En welke in welke fase zitten jullie nu precies?

EB: We zijn nu op dit moment bezig met zoals ze dat zo mooi noemen vraaginventarisatie. En we hopen dat heel binnenkort helder wordt vanuit de provincie hoe op gegeven moment en een stukje financiën en zeg maar een planning bedacht worden. En als we dat helder hebben dan denk ik dat we kunnen beginnen aan de vraagbundeling. En na de vraagbundeling krijg je natuurlijk gewoon de uitroiling. En al met al hoop dat we eindelijk binnen nu en twee jaar dat we gewoon snel internet hebben. Dat het beoogt wordt.

GJE: En wanneer is het initiatief nu echt gestart?

EB: Nou, volgens mij al in 2011 zijn we al begonnen, maar toen waren we nog geen stichting. Volgens mij ben ik vanaf 2013 voorzitter van die club en dat was ook het begin van de stichting zelf. In feite is de stichting drie jaar bezig, maar jaren daarvoor, want de eerste contacten zeg maar tussen regio en Dirk Strijker toen dat was van 2011. En, maar goed het heeft dus al een heel voortraject gehad voor dat het op gegeven moment ergens landt. Eerst ben je een soort roeping in de woestijn en moet je zelf eerst ervaren dat je zoon beneden zit online te gamen en je dochter boven Netflix bekijkt en jezelf ook nog eens je email wil bekijken dat dat niet werkt, snap je? Dus ik bedoel, dan moeten die mogelijkheden ook wat breder bij de mensen binnen gekomen zijn. Dus het heeft met heel veel factoren te maken, wanneer op het gegeven moment het kwartje valt er moet iets aan gedaan worden. De eisen, als je het hebt over de landbouw worden natuurlijk ook steeds strenger. En als je het hebt over de bezuinigingen in de zorg en je wilt gewoon beeldzorg introduceren om aan die bezuinigingen tegemoet komen, ja toe maar. Wil dus ... op gegeven moment wordt het dan van een iets een probleem. En naar mate het probleem zichtbaarder en groter wordt denk je ook sneller stappen te kunnen maken en dan kom ik weer op de eerste vraag, ja dat was dus niet zo. Maar, we zijn al een tijdje bezig.

HS: En ik zag dat jullie in 2015 zeg maar bij een groter geheel zijn aangesloten?

EB: Nou, groter geheel is het eigenlijk niet. Er is een stichting, die heet stichting breedband of nee Stichting Glasvezel Groningen. En dat hebben ze, dat is ongeveer aan het eind van vorig jaar opgericht. En dat waren 3 mensen die bedachten dat het goed was om een provinciale paraplu in het leven te roepen. Wij hadden ongeveer een half jaar daarvoor een bijeenkomst met provincie Groningen en allerlei andere organisaties/initiatieven. En daar hadden wij samen met allerlei anderen ervoor gepleit dat dat moest gebeuren, dat er een provinciale paraplu zou komen. In tussentijd is er een wisseling geweest van portefeuillehouders, dus op het provinciehuis. Wat heel veel ellende heeft gegeven, als je kijkt naar wat wij allemaal zouden willen. Euhm, en vervolgens is er dus een groepje van 3 mensen opgestaan, redelijk verspreid over het gebied dus ze hadden ook niets van te voren met elkaar. Dus en redelijk ad hoc initiatief, goh van hoe moeten we dat eigenlijk doen. Toen hebben wij gezegd, wij zijn al lang bezig en hebben al van alles gedaan. Ik weet niet of jullie ons stuk hebben gezien die wij hebben geproduceerd.

HS: Ik heb een zo'n businesscase gezien.

EB: Die businesscase is inmiddels weer achterhaald, want die richtte zich nog op grijs en witte gebieden. We zitten nu alleen nog op de witte gebieden. Maar we hebben inderdaad dus een businesscase, we hebben een visie geproduceerd. We hebben een communicatieplan, dus wij zijn dus al redelijk ver. We hadden zoiets van, los van het feit dat wij het heel belangrijk vinden dat er zoiets komt, kunnen wij ook bijdragen. Want we hebben al heel wat in onze rugzak. Dus toen hebben we inderdaad contact met ze gezocht en gezegd van goh jongens misschien moet we met elkaar zorgen dat het wat wordt. Toen is één van onze algemene bestuursleden, die inmiddels ook secretaris is geworden van Oldambt Verbindt, die is daar vicevoorzitter geworden. Juist ook om die verbinding goed te leggen en uiteindelijk zijn ze van dat moment, dus zo'n januari dit jaar, zijn ze begonnen met alle andere initiatieven die in de Provincie, een stuk of 12 geloof ik, om die te bundelen in nu een drietal bijeenkomsten volgens mij. Toen hebben wij nog geprobeerd om een soort van manifest uit te laten gaan, toen hebben wij een tekst opgezet zodat het een beetje als één

beweging naar buiten komt. Want dat is het eigenlijk nog niet als ik heel eerlijk ben. Het is nog redelijk los zand, maar goed het is een begin. Ergens begint iets weet je. Ik kan het me ook goed voorstellen dat het lastig is om wanneer één van de initiatieven zegt wij gaan het voor de provincie doen dan is het snap je... Dus zo'n nieuw initiatief is soms ook noodzakelijk om echt dingen aan de rol te krijgen. Dus allemaal goed en harstikke mooi, maar het moet allemaal nog wat worden. Wat nu wel zo is en dat is heel fijn, is dat ze inmiddels geaccepteerd zijn als officiële spreekbuis door de provincie. Kijk die wil natuurlijk graag één loket en niet 12 kleine. Dus die hebben ook, ook al is het nog in ontwikkeling wel omarmd als van mooi/harstikke leuk, jullie zijn ons aanspreekpunt. Dus dat even in een wat breder perspectief bij dat verhaal van jouw van u heeft zich aangesloten bij een groter geheel.

HS: Ik zag het ergens op de website staan.

EB: Ja, je communiceert dingen soms wat anders dan ze zijn omdat het gewoon strategisch handig is om je op een bepaalde manier te positioneren. Trouwens alles wat ik nu zeg, zoals je dat verwerkt dat zie ik wel graag terug. Wat ik heb geen zin om strategisch te zitten ... politieke informatie uit te wisselen. Maar ik zou het wel fijn vinden als jullie dingen gebruiken, dat ik het wel fijn vindt dat ik ze zie.

HS: Nee nee, snap ik, is goed. Dan wou ik even verder gaan op de diverse competenties, uit de literatuur heb ik wat competenties gehaald die eigenlijk aanwezig zouden moeten zijn binnen een burgerinitiatief. Die wil ik even apart bij langs lopen. Is er iemand in de groep die beschikt over organiserend vermogen of meerdere personen?

EB: Eigenlijk allemaal wel. Moet ik je even vertellen wie er in het bestuur zitten?

HS: Ja, jullie bestuur is opgericht met elke sector erin?

EB: Ja, dat is nog niet helemaal recht doen aan de personen. Als we het hebben over de zorg, dan hebben we de directeur van Oosterlengte. Dus de grootste zorgverlener in het gebied en op één na de grootste werkgever in het gebied. Die directeur daarvan is onze penningmeester. De secretaris is een boer die zeg maar voorzitter is geweest van LTO Noord. En dan hebben we er nog in zitten de directeur van woningbouwcorporatie Groningerhuis. Dat is 1 van de twee woningcorporaties in het gebied. En daar zit dan nog in, hijzelf heeft een vrij groot bedrijf als het gaat om autoschade en communicatie. Maar hij is ook parkdirecteur van bedrijfsparken in Oldambt. Daar zit in de directeur van SOOG, dat is samenwerkende organisaties op gebied van basisonderwijs in de gemeente. Heb ik nog iemand tekort gedaan? En dan zat er nog iemand in die voorzitter was van stichting Blauwe Lint, die een eigen zeilbedrijf heeft op het Oldambtmeer. Maar hij is dus in principe de voorzitter van de organisatie die zich bezig houdt met toeristische belangen in Oldambt. Nou en ik ben onafhankelijk voorzitter. Ik bedoel daar zitten heel veel competenties in, wij zijn ook geen doorsnee bewonersinitiatief. Maar dat maakt niet uit, maar dan heb je even een beeld.

HS: Maar de competentie organiserend vermogen zit erin?

EB: Die zit er absoluut in.

HS: En naar uw idee op een hoog niveau?

EB: Ja.

HS: Geen gebrek aan deze competentie?

EB: Nee, je hebt het gesnapt haha. Wat ik er eigenlijk ook mee wil zeggen dat het op gegeven moment harstikke mooi is dat je alle competenties in huis hebt en dat je al die verbindingen hebt met het veld. Maar op gegeven moment zit je ook een beetje boven het veld. Ik bedoel, we zijn allemaal wel inwoners, maar het is niet zoiets, ik heb ook wel met dorpsbelangenorganisaties, bij dat soort clubs geweest. Maar dat is een hele andere soort club, met een hele andere verankering in het veld. Met een hele andere achterban, hele andere manier van werken. Dus dat moet je ook even helder hebben. Want jullie spreken met meer clubs heb ik begrepen en dat zijn niet vergelijkbare clubs denk ik. Dat moet je ook even helder hebben.

HS: Het is dus wel een burgerinitiatief, maar wel iets verder zeg maar?

EB: Ja, het is een ander soort burgerinitiatief.

HS: En dan de competentie communicatie. Is er iemand in de groep die daar verstand van heeft?

EB: Ja, en daar hebben we ook twee professionals voor ingehuurd. Iemand die een strategisch communicatieplan voor ons gemaakt heeft. En iemand die communiceert in de zin van tekst op de website/persberichten, dat manifest waar ik het net over had.

HS: Maar dus is dus extern gedaan?

EB: Ja, dat is extern gedaan.

HS: Maar waarom is dat extern gedaan?

EB: Omdat we het ontzettend druk hebben.

HS: Dus niet door gebrek aan kennis of wat dan ook?

EB: Nee, gewoon drukte.

HS: Maar die competentie, met die externe hulp is dus voldoende?

EB: Absoluut.

HS: En richting de media, is daar nog een speciaal persoon voor aangewezen.

EB: Nou, we hebben allemaal onze lijntjes naar de media. Gewoon omdat we allemaal de dingen doen die we doen.

HS: Oké. En is er iemand binnen de groep die goede contacten heeft of iets klaar kan spelen bij de overheid?

EB: Ja, absoluut, allemaal.

HS: Contact met een wethouder bijvoorbeeld?

EB: Ja met een wethouder, de commissaris van de koningin. Zal het niet hebben over ministers, want die hebben we niet nodig. Nee, maar dit zijn gewoon mensen die de leiding hebben.

HS: En dit heeft al diverse voordelen opgeleverd?

EB: Nou ja, we zijn niet zo ver gekomen als we wouden. Dus wat dat betreft kun je connecties hebben wat je wilt, maar blijkbaar helpt dat niet alleen. Ik bedoel, het helpt wel een beetje, maar niet alleen. Er is meer nodig.

HS: En het netwerk moet natuurlijk ook worden aangelegd. Zijn daar al goede contacten bij marktpartijen bijvoorbeeld?

EB: Nou oké, we hebben natuurlijk gewacht, gewacht en nog eens gewacht tot dat er een signaal kwam vanuit de provincie. Want we kunnen als klein initiatief er geen goede business case van maken. Dat moet je ook duidelijk zijn geworden uit de business case die we er hebben liggen. Dat betekent dat wij vinden dat er op hoger/groter niveau moet samenwerken. En daarvan vonden wij dat de provincie daar de leading moest pakken. Die moest daar gewoon coördineren en optreden. Nou, dat heeft heel lang geduurd voordat ze eindelijk die stap gezet hebben. Dat hebben ze nu dus net gedaan. Een paar week geleden, alleen we moeten even afwachten wat daaruit komt. Dus die marktpartijen, je zit ontzettend met mededinging, met allerlei zaken die op gegeven moment als ze naar buiten komen omdat het strategische informatie is weer niet handig zijn. Het is ijsschotsen lopen in dat veld, dus voordat je weet welke kant je op wilt moet je nog niet met allerlei marktpartijen praten.

HS: Dus die contacten zijn er eigenlijk dus nog niet?

EB: Nee, zo zou je het eigenlijk kunnen formuleren.

GJE: Vooral met overheid?

EB: Ja.

HS: Dus met de overheid. Dus eerst moet er zeg maar duidelijkheid zijn en een plan, dan wordt er echt contact gezocht bij de marktpartijen?

EB: Nou kijk eens, ik bedoel de provincie wil met KPN in zee. Dan schieten wij er niks mee op als we met een ander praten. Zo simpel is het. Weet je, je kunt op gegeven moment van alles willen. Maar als een andere partij die bepalender is iets anders wil, kun je wel heel boos worden, maar haha.

HS: Nee, en dan techniek, dat is natuurlijk ook een belangrijk dingetje.

EB: Ja, techniek, daar hebben wij iemand voor die extern is. Want dat hebben we allemaal niet zo in huis. Het is wel zo dat we wat meer weten dan de gemiddelde gebruiker om het maar zo te zeggen. Maar de echte know-how die halen we van buiten.

HS: Die is van buiten gehaald?

EB: Ja.

HS: Vanwege gebrek aan deze competentie?

EB: Ja, zo zou je het kunnen zeggen ja.

HS: Deze persoon heeft er echt voor geleerd?

EB: Ja, deze heeft er echt voor geleerd haha.

HS: Gelukkig. En dan verstand van zaken op gebied van financiën is ook wel makkelijk.

EB: Is allemaal aanwezig.

HS: Is dus aanwezig, is daar één persoon voor aangewezen?

EB: We hebben een penningmeester, de financiële vrouw.

HS: Ja, en die heeft een beroep ook in dit gebied?

EB: Dat is die dame die tegenwoordig directeur/bestuurder is van Oosterlengte.

HS: Oké, die is dus wel werkzaam in deze sector?

EB: Ja.

HS: En dus geen gebrek aan deze competentie?

EB: Absoluut niet.

HS: Oké, en juridische zaken. Want het is vaak juridische complex, blijkt ook uit de literatuur. Is er iemand binnen de groep die hier verstand van zaken heeft?

EB: Ook weer bovengemiddeld, maar niet zo specifiek want je hebt het over mededingingsrecht, over euhm overheidsfinanciering wat op gegeven moment in je nadeel kan werken. Omdat je niet de regels gevolgd hebt. Je zit met de aanbesteding, en daar moet je hele specifieke know-how van hebben en daar zijn ook mensen die daar meer verstand van hebben dan wij. Dus wanneer dit aan de orde komt, dat is nog steeds niet geweest, dan vliegen we daar ook iemand voor in.

HS: Oké, dus vaak als er een gebrek is dan huren jullie iemand extern in?

EB: Ja.

HS: En op heel veel gebieden is het aanwezig, bijvoorbeeld organiserend vermogen. Maar wanneer dit niet aanwezig is dan wordt externe hulp vaak gezocht?

EB: Ja.

HS: Even zien, ja. In hoeverre dragen de aanwezige competenties mee aan het succes van het burgerinitiatief?

EB: Dan kom je terug bij jouw eerste vraag he, wat was succesvol. Ik denk dat het feit dat al die aanwezige competenties, vooral ook omdat het mensen zijn die gewoon het belang voor hun sector zien. Dit zorgt voor dat ze een langere adem hebben. Dat gaf ik net aan, de belangrijkste dingen, want die Erzi die net noemde, die gebruikt ook het begrip vrijwilligers burn-out. Want als je op het gegeven moment mensen hebt die hun goede, vrije spaarzame tijd ergens instoppen en dit kan toch

een keer te veel worden als je voortdurend gefrustreerd wordt. En dat is dus een belangrijk onderdeel vooral voor bewonersinitiatieven, en ik denk dat wij allemaal wel gewend zijn om en om een bepaalde manier te functioneren en op een bepaald niveau. Maar ook gewoon zien dat er gewoon een breder belang is dan voor onszelf, onze huishouding, onze straat, of een hele sector op dan wel een heel gebied dat je toch net wat langer doorzet. Zou kunnen.

GJE: Dan gaan we nu naar de overheidssteun in het algemeen. U gaf net aan dat de provincie en leader rol moet nemen. Dus is dus ook meer overheidssteun. In ieder geval de leiding nemen.

EB: Nou ja, leading nemen is wat mij betreft ook alleen al in het positioneren. Op gegeven moment van wat is je uitgangspunt. Ik bedoel wij hebben heel lang gepleit voor glasvezel, dat hebben we niet niets voor gedaan. Heel lang is er geroepen breedband, maar ook g4 of g5, maar dat zijn allemaal storingsgevoelige en niet duurzame oplossingen die wij niet zagen zitten. En glasvezel is zoals wij weten, laatst riep iemand dat dat ook kon via koperleidingen zij het niet normale koperleidingen zoals ze overal liggen. Maar daar moet ook weer een investering plaats vinden. Maar glasvezel is naar wat wij weten het enige wat ook synchrone up en download heeft. Dat is gewoon als ik het hebt over beeldzorg, over die landbouwers is dat gewoon ontzettend belangrijk. Daar hebben we heel lang voor gepleit. Dan voelt het soms als tegenwerking als er allerlei andere prioriteiten daarin gelegd worden en natuurlijk heeft iedereen daar zijn eigen speelveld in. En ik begrijp ook dat de provincie allerlei dingen af moet wegen. Maar als je dan op gegeven moment in elk geval ziet dat het op grotere schaal moet dan een hele kleine regio en je hebt die grotere schaal doordat provincies hebt dan vind ik het niet meer dan normaal dat zo'n organisatie de lead pakt. Dat betekent positionering, dat betekent misschien wel bijeenkomsten, dat betekent misschien wel voorzitterschap. Dat betekent misschien wel het initiatief nemen tot zo'n collectieve club dat we nu hebben in de vorm van Stichting Glasvezel Groningen. You name it. Het hoeft niet perse geld te zijn, het kan ook faciliteren.

GJE: Nee precies, dat was ook mijn volgende vraag. Welke vormen van steun heeft gehad? Ik heb dus inderdaad gelezen dat u subsidie heeft gekregen. Welke steun heeft u nog meer gehad?

EB: Wij hebben, ik weet niet of je bekend bent met woon en leefbaarheidsplannen?

GJE: Niet helemaal.

EB: Je hebt omdat Oldambt in een krimpgebied ligt heb je, is er op gegeven moment vanuit de overheden met andere partners is er een woon- en leefbaarheidsplan opgesteld. Dat heeft te maken met dat hoe kun je zorgen dat de leefbaarheid in regio op een goed niveau blijft. Dat heeft ook te maken met sloopopgaven, woningbouw, maar ook wat doe je met rust in de ruimtelijke omgeving. Nou, bla-bla-bla. En voor het realiseren van het woon- en leefbaarheidsplan daar is ook budget voor. En dus ook in het kader van het woon- en leefbaarheidsplan Oost-Groningen zijn wij als een pilot benoemt. Wij hebben geld gekregen om dus in eerste instantie het traject op te starten van hoe gaan wij om met een betere internetverbinding in het buitengebied of in de regio. Nou, dat was het hele prille begin. En vervolgens hebben wij toen het allemaal wat heldere werd het bedrijfsplan van de gemeente Oldambt, om even helder te zijn want eindelijk is het door hun bekostigd ook en is het ook hun opdracht ook. En hebben wij hem van hun aangeboden gekregen, maar vanuit daar hebben wij ook een subsidie gekregen van de gemeente Oldambt om de ook de vervolgstappen te zetten. Om te komen tot een uitwerking van het bedrijfsplan. Dat was de gedachte.

GJE: Dus dat is dus zowel financieel als niet-financieel de overheidssteun?

EB: Jaja, absoluut. En die hebben we ook wel gekregen hoor vanuit de provincie wel. Alleen wat er tussen zat was wat ik net aangaf de wisseling van die portefeuillehouders. En dat is echt ontzettend lullig geweest. Dat heeft gewoon een half jaar de boel gefrustreerd en stil gelegd. Ja, net op het moment dat je er ook net aan toe was om een aantal besluiten te nemen. Maar goed, ik kreeg ook de indruk dat er nu voortvarende besluiten genomen zijn en stappen gezet gaan worden. Dus misschien kunnen ze de achterstand weer inhalen.

GJE: Zou mooi zijn. En heeft u ook op meerdere niveaus ... u gaf net aan dat de provincie organisatorisch mee deed, maar heeft u ook financiële steun gekregen vanuit de provincie?

EB: Wij hebben wel een leefbaarheidsplan, dat is een combinatie van provinciaal geld en volgens mij ook zelfs rijksgeld en gemeentelijk geld. Maar dat zou je even na moeten zoeken hoor. Maar volgens mij is er een combinatie van.

GJE: En Europese financiering?

EB: Nee dat hebben we nog niet aangevraagd. In de zin van de gemeente Oldambt heeft wel samen met de gemeente Leer. Maar als je daar meer over wilt weten dan moet je even bellen met Hans de Wolf van de gemeente Oldambt. Die hebben op een gegeven moment wel een aanvraag gedaan. Wat ze ook gedaan hebben is gezorgd dat we juridische en financiële adviezen krijgen vanuit Wereldbank. Dus wat dat betreft hebben we ook ruimere steun dan alleen die provinciale overheid en de gemeentelijke overheid. Ook nog de Wereldbank, die zit er ook nog bij. Dus zij zijn volgens mij nog bezig met het al dan niet gehonoreerd krijgen van die aanvragen. Maar dat vind ik op zich heel apart nu ik er zo over nadenk, want dat duurt wel heel erg lang. En nu weet ik wel dat dingen heel erg lang kunnen duren maar dit duurt misschien wel heel lang. Dus ik moet misschien wel even vragen ... Goede vraag haha.

GJE: En er wordt ook door Koen Salemink, ik weet niet of u die ook kent, die maakt ook onderscheid tussen 8 fases. De zevende fase is aanleg en oplevering en de achtste is beheer en onderhoud. Ik weet niet in hoeverre jullie daar al mee bezig zijn geweest?

EB: Nou kijk onze gedachte is wij de randvoorwaarden creëren waaronder de coöperatie die we gaan oprichten, staat ook in ons verhaal. Dat de coöperatie het beheer en onderhoud kan gaan doen met derden. Dat gaan we natuurlijk niet zelf doen, je trekt er een belichter bij, een kabelaar bij, je trekt er jan en alleman erbij. Maar dat gaat dus die coöperatie doen.

GJE: Dat wordt dus nog opgericht?

EB: Dat wordt opgericht zo gauw we op gegeven moment komen dat er nu echt wat kan gebeuren. Want anders kom, zoals ik het net als zei op een vrijwilligers burn-out. We kunnen nu wel iets gaan opzetten, maar dan zijn ze straks allemaal weg. Het is al een wonder dat wij er allemaal nog zitten.

GJE: Ja, 2011 is al een heel eind.

EB: Wij hebben er ook al heel veel tijd ingestopt, dan denk je misschien dat wij vanaf duim zitten te draaien maar dat is niet waar.

GJE: Nee, bent u tevreden met de steun die u heeft gekregen vanuit de overheid?

EB: Ja, absoluut. Ik vind dat ze zich van de goede kant hebben laten zien. Wat wij natuurlijk graag zouden willen is dat, wij hoeven geen overheidssubsidie of wat dan ook, wij willen graag een lening tegen gunstige voorwaarden. Dus die kun je in zoveel termijnen terug betalen. Dus wij hoeven geen overheidssteun, geen subsidie. Wij willen gewoon dat ze op gegeven moment aangeven dat ze een bepaald bedrag aan ons lenen om het te realiseren. En Nou ja dat is een hele simpele vraag en die hebben we nog steeds niet beantwoord gekregen. Ze zijn voortdurend met hun eigen denkraam bezig. Dus voor zover wij geld hebben gekregen, ben ik wel blij mee en ik denk dat we dat goed ingezet hebben. Alleen datgene wat we willen is nog steeds niet gerealiseerd.

GJE: In feite zegt u dat u het zonder financiële steun in de vorm van subsidies kunt doen, maar het liefst met een lening van de provincie?

EB: Ja, dat is onze gedachte.

GJE: Hoe kijkt u aan dat de provincie bijvoorbeeld andere dingen steunt, bijvoorbeeld contacten leggen?

EB: Anders faciliteren? Ja nee, dat moeten ze zeker doen. Wat ik net aangaf aan naar je collega toe dat ik vind dat de overheid gewoon een regierol moet pakken. En dat ze mensen bij elkaar moeten brengen en dat ze de discussie gewoon naar een punt moeten brengen. En niet voortdurend paralleldiscussies of andere takken aan de boom laten groeien. Dan blijf je bezig, er moet op gegeven moment gewoon een schop in de grond.

GJE: Precies, in feite ... mijn volgende vraag was is de steun afdoende tot nu toe?

EB: Nou ja, wat ik net aangaf, de steun die we gekregen hebben is harstikke mooi. We zijn heel erg blij dat vooral de gemeente Oldambt zeg maar er echt in investeert. Dat doen ze als enige gemeente, terwijl we een pilot waren van het heel Oost-Groningers gebied. Ik bedoel wat ik net aangaf, met het woon- en leefbaarheidsplan is nu de gemeente Oldambt de enige die gezegd heeft van wij gaan er mee door en jullie krijgen gewoon een soort van bruidsschat van ons om te zorgen dat je gewoon ook dat plan dat er nu ligt ook gewoon handen en voeten kunt geven. Dat is harstikke mooi en daar zijn we ook ontzettend blij mee. Daarom zijn we ook in staat om al die externe deskundigen erbij te betrekken, want die moeten ook betaald worden. Maar als je dan vervolgens kijkt naar hoe dingen een vervolg krijgen en hoe er eigenlijk in feite niet gesproken wordt over onze vraag van ja jongens hoe kunnen we echt komen tot realisatie? En daar hoeven we geen subsidie voor, daar willen we gewoon een lening voor. Die willen we gewoon in termijnen aan jullie terug betalen. En daar is een business case op te schrijven, als je die witte en grijze gebieden hebt, dan is het lastig omdat je met die overheidssteun en bovendien ook met die kabels zit die misschien vinden dat ze daar wat moeten doen en dan mag jij daar niks doen. En die witte gebieden blijven waarschijnlijk toch wel gewoon wit. Dus wat dat betreft denk ik dat er wel meer had gekund. Maar ja toen maar, nogmaals er moest een nieuwe portefeuillehouder daar zijn plek in vinden. Dingen zijn soms ook wel verklaarbaar, maar dat wil niet zeggen dat je het soms anders had willen zien.

GJE: Dat waren de vragen die ik eigenlijk had.

Bijlage 3: Transcript interview met De Kop Breed

HS: Mijn bachelor gaat over competenties binnen de groep. En dan heb ik wat verschillende binnen de literatuur gezocht, bijvoorbeeld eentje is dan verstand van zaken op het gebied van techniek. Dan heb ik acht competenties onderscheiden. En jij hebt dan staatssteun.

GJE: Ja, overheidssteun.

HS: Maar allereerst hebben we wat vragen over het succes van het burgerinitiatief. Ja, hoe verloopt het proces tot nu toe?

JV: Nou op zich harstikke goed, want we zijn bezig. We zijn bezig met de aanleg en ik denk dat we nu ongeveer op de helft zitten. En ja er moet nog een gedeelte. We hebben nog niet alle gebieden vergunningvrij zeg maar. We zijn nog in overleg met de gemeente, op bepaalde punten. Dus ja, er zijn een aantal stukken waar we moeten stoppen want daar kunnen wij niet verder. Maar dan gaan ze door op een ander punt zeg maar, wat ook nog moet gebeuren.

HS: Wanneer zijn jullie precies gestart?

JV: Ik dacht 28 februari ofzo iets. Of 18, eind februari.

HS: En met het burgerinitiatief dan? Helemaal in het begin.

JV: Dat was, even denken, ja he, mei 2014.

HS: Owh, dat is vrij vlot, als ik kijk naar die andere. Dus ook weinig frustratie tijdens het proces of?

JV: Ja tuurlijk, tuurlijk.

HS: Wel veel frustratie?

JV: Ja tuurlijk, je komt zoveel dingen tegen en je krijgt met ambtenaren te maken, nou eh... Ik zit zelf in het bedrijfsleven, nou als je dan in de ambtenarij komt dan ja dat is zo totaal anders.

HS: Een hele andere wereld?

JV: Ja een hele andere wereld. Daar moet je wel mee leren omgaan hoor.

HS: Ja, dat is niet makkelijk?

JV: Nee nee, maar tot dusverre het lukt allemaal en we moeten allemaal rustig blijven. En de kop er bij. Geen rare dingen zeggen, dan komt het allemaal wel goed.

HS: Ja, kijk hier is het al bijna aangelegd, als ik kijk naar die andere gebieden die zijn wel een stuk minder ver. Die hadden wel echt veel frustratie tijdens het proces en

JV: Nee wij hebben, wij zijn begonnen met eh als dorpsbelang. Ik zit zelf in het dorpsbelang en wij waren als dorpsbelang al langer bezig om snel internet te krijgen. Want dat is gewoon dramatisch hier. Wij zitten hier op een koperkabeltje vanuit Peize en ik geloof dat hij 80 jaar oud is.

HS: 80 jaar?

JV: Ja, het is überhaupt het wonder dat we nog een beetje internet hebben maar vanuit het dorpsbelang hebben we toen gezegd, oké, de provincie kwam toen met een initiatief en toen hebben wij gezegd daar willen wij wel aan mee doen. Dat lijkt ons wel wat. En toen hebben we Evert Blansjaar uitgenodigd vanuit de provincie. En dat was dus in mei 2014 en die heeft ons echt heel enthousiast gemaakt. Maar toen hebben we ook als dorpsbelang gezegd, dat gaan we niet zelf doen. Maar we gaan een aantal mensen benaderen in het dorp, waarvan wij denken dat ze geschikt zijn. Daar zijn twee man van dorpsbelang in komen te zitten, iemand anders en ikzelf dan. En we hebben een aantal mensen opgezocht, nou waarvan wij denken die zijn geschikt. En dat heeft gewoon heel goed uitgepakt. En we zijn begonnen met 7 man en we zijn intussen met 18.

HS: 18 man?

JV: 18 man ja, we hebben een aantal gebieden erbij gekregen. Peizemede, gedeelte Peize, een stuk van Nietap, rondom Leekstermeer. Dus we hebben ook van al die gebieden mensen aangezocht, van jongens lever mensen bij ons in de commissie. Dan weten jullie ook wat er speelt. Dus van alle gebieden zitten er mensen in de commissie zeg maar.

HS: Is er ook nog opgelet van, goh die is daar handig mee of?

JV: Op gegeven moment hebben we een splitsing gemaakt, de techniek, de aanleg, de communicatie, daar is een aparte groep voor en het financiële gedeelte. Dus in principe, in de groep van 18 zitten drie kleine subgroepjes. Die doet communicatie, financiën.

HS: Dan, is er iemand binnen de groep die beschikt over organisatorisch vermogen?

JV: Nou dat is allemaal, in principe staat alles op papier. Dat is allemaal aangeleverd door Evert Blansjaar, van de provincie. Die heeft meerdere van dit soort projecten gedaan. Kijk, we hebben een heel groot communicatie- en projectplan: Glasvezel Roderwolde. Hier stond dus eerst Berg en Breed, in Noord-Holland haha. Want daar komt dit hele stuk papier weg. Daar zijn ze ook heel druk bezig geweest. En dit hebben we bijna 1 op 1 overgenomen. Alleen de namen zijn zeg maar veranderd, Roderwolde. En hier hebben we gewoon heel veel aan gehad. Dan kun je gewoon de stappen doorlopen.

HS: Dus dit is al van een ander burgerinitiatief?

JV: Ja, gewoon een draaiboek.

HS: Ideaal dus.

JV: Ja, ideaal.

GJE: Vandaar dus ook zo snel door de fases?

JV: Ja, maar dat komt dus ook door Evert Blansjaar die komt zelf/directeur geweest van Reggefiber. Dus die weet precies hoe alles zit en welke wegen die moet bewandelen. Die is nu ook directeur van onze coöperatie, tijdelijk hoor, tot dat alles klaar is en dan wordt er weer een nieuwe gekozen. Hij weet/of heeft in principe heel veel aangeleverd. We hebben hier eh een installatie van diverse bijeenkomsten gehad, dit hebben (ENKELE STUKKEN) ook getoond aan de burgers. Dit is gewoon allemaal wat hij op papier gezet heeft. Of wat hij op papier had. Dus daar hebben we natuurlijk

ontzettend steun aan gehad. Maar je moet maar zo denken, wij zijn natuurlijk leken. Wij hebben ons eigen werk, en dit is iets van ja geen idee hoe het gaat, hoe het moet. Ja, je hebt gewoon iemand nodig die weet hoe hij de zaken aan moet pakken.

HS: Dus die kun je ook wel zien als de aanjager van het proces?

JV: Ja inderdaad. Maar ja, die goede man heeft het natuurlijk heel druk en heeft intussen ook wel hulp in de provincie. Want hij had iets van geloof ik 33 projecten. En dus ja.

HS: Nu zei u net dat er ook een groep was voor de communicatie, is er ook iemand binnen de groep die daar verstand van heeft? Of die ook werkzaam is in die sector?

JV: Eh, ja die wel heel veel in de communicatie doet. Hij heeft zelf een eigen bedrijfje. En die weet heel goed hoe ze dat moet doen.

HS: Ook naar de media toe?

JV: Ja, ze maakt de brieven naar de media, de berichtgeving noem maar op. En die stuurt ze wel naar ons ter controle, dan kunnen wij het controleren. Maar in principe doet zij dat allemaal.

HS: De media wordt dan wel eens tactische gebruikt om dan druk te zetten?

JV: Nee heel weinig. Alleen maar eigenlijk ter informatie voor de mensen.

HS: Vanmorgen waren wij bij een initiatief waarbij wat meer frustratie was en dan gebruikten ze wel eens twitter om een berichtje de deur uit te doen om extra druk te zetten.

JV: Ja ja.

HS: Hier niet nodig?

JV: Nee, maar wij hebben ook we zitten op Facebook, hebben een eigen website noem maar op. En dat beheert ze ook allemaal. Alle nieuwtjes, informatie naar de burger toe komt direct op de website. Komt direct op Facebook. Daar zit ik zelf niet eens op haha.

KOFFIEPAUZE

HS: Even zien, iemand binnen de groep, die goede contacten had met de overheid, was die aanwezig?

JV: Met de gemeente bedoel je en de provincie?

HS: Die lijntjes had uitstaan?

JV: Ja, dat is die man van de provincie dus, Evert Blansjaar.

HS: Maar die, begon dus tegen jullie/het plaatselijk belang? Dit was dus aangestuurd? In de literatuur wordt er onderscheid gemaakt door bottom-up, dus dat de burgers zelf in actie komen en het zelf bedenken. En je hebt ook top-down, dus vanuit de overheid. En jullie zijn eigenlijk aangestuurd?

JV: Ja ja ja, dit is puur een initiatief van de provincie Drenthe. De provincie Drenthe heeft aangegeven van oké wij willen dat de buitengebieden in de provincie Drenthe aangesloten worden op glasvezel. Die hebben gezegd van oké we geven hier ook subsidiegeld voor. En dat is alleen puur voor de vraagbundeling en het hele opstarten.

HS: Dus er zat wel eentje in van de overheid?

JV: Ja, die zit er nog steeds bij.

HS: Die is ook heel actief betrokken?

JV: Ja. Het is een initiatief van de provincie en die heeft Evert in dienst genomen om dit soort initiatieven opstarten.

HS: Dat heeft veel voordelen?

JV: Ja dat zeg ik. Wij zijn leken, wij weten niks. Wij kunnen een aantal taken uitvoeren en Evert geeft op gegeven moment aan ja je moet dit doen, je moet dat doen. Dus als je dat zelf uit moet vinden, dat ben je misschien wel 10 jaar verder. En dan ben je nog veel meer werk kwijt en tijd.

HS: En dan contacten bij marktpartijen? Is er iemand met goed contacten?

JV: Eh, dat hebben we gezamenlijk gedaan. Samen met de provincie, en ook Evert. Heeft bij Reggefiber gewerkt, dus die kent ook iedereen. En op het moment dat wij zover waren, dat we het geld binnen hadden van eh een lening bij de provincie. Eh toen hebben wij een aantal aannemers aangeschreven van eh jongens hebben jullie belang bij om het aan te leggen bij ons. Daar hebben wij een achttal reacties opgehad, en die hebben we beoordeeld, 5 vielen direct af. En er bleven 3 over, op gegeven moment bleven er 2 over. Dan hebben we op gegeven moment gezegd we gaan door met Van Gelder. Dat is ook een kwestie, ja qua tarief maakt het niet zoveel uit, maar is op gegeven moment een gevoelskwestie. Tot dusver zijn we heel tevreden met die aannemer.

HS: Dus, die Evert dacht ik, had dus al hele goede contacten bij marktpartijen?

JV: Ja.

HS: Was er nog een persoon met goed contacten? Of was dat niet nodig geweest?

JV: Nou, we hebben ook een projectleider, die had ik er ook bij gevraagd voor vanavond maar die was er niet. En die doet eigenlijk het hele project, maar die zit nu ergens anders. Daar heeft hij een ander projectje, maar die werkt zelf bij ? en die weet ook vrij veel. Die heeft het eigenlijk helemaal opgepakt.

HS: Oké, en dan iemand binnen de groep die verstand van zaken heeft van techniek?

JV: Nee.

HS: Helemaal niemand?

JV: Nee.

HS: Maar jullie hadden wel een subgroepje techniek?

JV: Ja, maar kijk we proberen natuurlijk wel van alles zelf uit te vinden. En we hebben intussen twee providers, die weten ook wel wat van techniek. Hoe het allemaal aangesloten moet worden, wat we allemaal nodig hebben en dat soort dingen. Die informatie hebben we allemaal zelf bij elkaar gezocht. Hoe gaat het nou, hoe moet het nou.

HS: Is daar ook externe hulp voor gezocht?

JV: Nee, hebben we wel geprobeerd op die te krijgen maar die hadden geen belang. We hebben een aantal winkelketens geprobeerd, Media markt. Geen belang bij, een aantal andere bedrijven. Geen belang bij.

HS: Dus echt zelf aan de slag gegaan? Zelf ingelezen en dat soort dingen?

JV: Ja, we hebben ook een drietal informatiebijeenkomsten gevonden voor de bewoners. Dat ging over wat gebeurt er nou als het kastje in de meterkast zit. Wat moet er dan nog gebeuren? De kabel moet naar de tv, welke tussenkastjes ben je nog nodig? Dat soort dingen?

HS: Wie legt dat soort dingen dan uit op zo'n informatieavond? Gewoon iemand van de groep?

JV: Ja.

HS: En die heeft zich zelf daar in diept.

JV: Eh we hebben drie kroegen afgehuurd, 1 in Peize, 1 in Roderwolde en 1 in Nietap. En daar waren iedere keer 4/5 man van onze commissie. En die hebben eigenlijk constant uitleg gegeven zeg maar.

HS: En dan iemand binnen de groep die verstand heeft van financiële zaken. Was die aanwezig?

JV: Eh, ja die was wel aanwezig.

HS: Die is ook actief in die sector ook?

JV: Ja dat is de voorzitter van de coöperatie ook. Die was heel goed in coöperaties, die zat ook bij de Rabobank met diverse functies. Dus die hebben we ook benaderd van eh dat is net wat voor jou. En die woont ook in deze regio dus. Hij heeft zelf een hele grote boerderij, dus die had ook alle belang. Dus die hebben we daarvoor gepord zeg maar.

HS: Ideaal dus?

JV: Ja.

HS: Ook geen externe hulp voor nodig gehad?

JV: Nee, nouja je hebt soms een notaris nodig voor het oprichten van een coöperatie.

HS: En juridische zaken, was daar ook iemand in de groep die daar verstand van zaken van had?

JV: Eh, nee maar er is wel informatie ingewonnen bij hier en daar. Van jongens doen we dit goed? Staat het goed op papier? Maar wie dat precies was weet ik niet.

HS: Dus externe hulp gezocht?

JV: Ja ja, want kijk als je bepaalde stukken opstelt dan moet je dat juridische natuurlijk wel goed onderbouwen. Dat moet wel goed in elkaar zitten. Dat is wel heel belangrijk, ook naar de mensen toe.

HS: Dus als ik zo alles bij lang ben gelopen, was vrijwel alles aanwezig binnen jullie groep?

JV: Ja.

HS: Dat komt ook dan een beetje omdat jullie de beschikking hadden over de oud-directeur hadden van Reggefiber.

JV: Ja ja dat klopt. Die heeft praktisch alles aangeleverd. Zelfs de papieren voor het oprichten van een coöperatie. Want die kwamen ook weer van Berg en Breed haha. Die zijn wel helemaal aangepast naar ons samen met de notaris.

HS: Maar zonder hem was het nooit zo snel gegaan denkt u?

JV: Nee, je hebt zo iemand gewoon nodig, anders eh... Nee, maar zonder zo iemand dan kom je er niet. Of je moet al binnen de dorpskernen zoveel know-how hebben van bepaalde dingen. Maar normaal gesproken is dat er niet.

HS: Hij is dus de absolute aanjager van het proces?

JV: Ja, dat klopt.

GJE: Maakt u gebruik van overheidssteun?

JV: Nee, dat mag niet he.

GJE: Nee, maar overheidssteun in brede zin, dat kan financieel zijn, ondersteunend zijn. Leningen, subsidies noem maar op.

JV: De enige overheidssteun die wij gehad hebben dat is de subsidie die wij hebben gekregen van de provincie voor de vraagbundeling. Ik heb nog een heel mooi lijstje, wel heel klein geschreven trouwens. Kijk deze is ook nog niet aangepast. Kijk dit is dan er eentje van 27.000 euro, met dat bedrag kun je gewoon heel veel doen. Je kan folders bestellen, vlaggen, informatieavonden in de kroeg voor de bevolking, noem maar op. Je hebt gewoon heel veel geld nodig om iets gedaan te krijgen. Maar ook, er zit ook geld in voor het uitrekenen van het aantal meters. Daar wordt een extern bedrijf voor ingehuurd, om dat allemaal uit te rekenen. Maar dat moet ook betaald worden.

GJE: En u had natuurlijk de steun van Evert Blansjaar?

JV: Ja, maar ja dat zien wij natuurlijk niet als overheidssteun.

GJE: Nee, maar een vorm van overheidssteun.

JV: Hij werkt voor ons en maar hij wordt betaald door de provincie. Ja en we hebben natuurlijk een lening afgesloten bij de provincie. Maar dat is een lening, maar die moet gewoon terug betaald worden. Maar subsidies eh dat mag absoluut niet. Als het woord subsidie valt, en KPN hoort dat dan...

GJE: ... met Europa. Ja ik heb gelezen in de literatuur over Appingedam in 2006, die dachten we kunnen wel even een verbinding aanleggen maar dat zag KPN niet zitten. En bijvoorbeeld de gemeente? Is die nog in het proces betrokken geweest?

JV: Ja, de gemeente hebben we nodig voor alle vergunningen want je moet door de weiden heen of bij de wegen langs. En die heb je gewoon nodig.

GJE: Maar geen lening, subsidie?

JV: Nee.

GJE: De andere burgerinitiatieven maken ook vaak gebruik van een gemeentelijk potje. Bijvoorbeeld.

JV: Jawel, maar ook dat mag niet genoemd worden als subsidie.

GJE: Nee, vaak een lening wel.

JV: Owh een lening? Nee nee. We hebben puur alleen een lening bij de provincie.

GJE: En niet op Europees niveau wat proberen te regelen?

JV: Nee, nee.

GJE: Oké, de subsidie was echt alleen voor vooronderzoek?

JV: Voor de vraagbundeling en dat soort dingen

GJE: En de aanleg was meer eh de lening?

JV: Ja klopt.

GJE: En hoe gaat het verder als het ligt? Hoe gaat het beheer en onderhoud?

JV: Eh, het eerste half jaar is de aannemer verantwoordelijk. En wij zijn nu bezig om een bedrijf te benaderen zeg maar die dat voor ons gaat doen. Dat wordt een extern bedrijf die dat in beheer krijgt.

GJE: Die wordt gehuurd?

JV: Ja, vanuit een potje ... wij maken een potje zeg maar voor servicekosten. En die wordt gewoon vanuit dat potje betaald. Dus eh dat heb je gewoon nodig. Want de kans is natuurlijk ook heel groot dat, wij hebben nu spullen gekocht. Iedereen die krijg nu 200/250 mb, maar dat met 5/6/7 jaar dat alles verouderd is en er weer nieuw spul in moet. Maar dan moet je wel daar het geld voor hebben, dus dan wordt daar een apart potje voor gemaakt.

GJE: Maar u bent tevreden met de subsidie, lening?

JV: Eh ja heel tevreden, ja. Kon niet beter.

GJE: Oké, dat is goed om te horen. En ik had al gevraagd naar niet-financiële steun, maar dat was dus die man uit de provincie.

HS: En zonder die steun was het niet gelukt denkt u?

JV: Eh nee dan was het gewoon veel moeilijker geworden. Financieel had misschien wel gekund maar voordat je bent waar we nu zijn en we hadden dat zelf allemaal moet uitzoeken dan had dat zoveel tijd gekost. En dan had je zoveel andere mensen moeten inschakelen.

GJE: Denkt u dat het succesvol zijn geweest zonder de beste man van de provincie?

JV: Eh ik denk het eigenlijk niet. Ik denk het eigenlijk niet.

GJE: Oké, dus de steun heeft wel het proces versneld?

JV: Ja, zonder meer. Dat kun je wel gaan, wij zijn nog geen 2 jaar bezig.

GJE: Nee, dat viel ons al heel erg op.

HS: Je hoort dan die andere en dan is dit wel heel snel ja. Maar dat komt dus eigenlijk door 2 personen, 1 die oud baas van Reggefiber en de man van de provincie?

JV: Nee dat is diezelfde. Dat is dezelfde.

GJE: Oké, dus de overheidssteun is in feite afdoende voor dit project?

JV: Nee geen overheidssteun, de lening bedoel je.

GJE: Ja de lening, ik zie dat als overheidssteun. Zo heb ik dat genoemd in mijn scriptie, daar vallen subsidies, leningen onder, die man valt er bijvoorbeeld onder. Dat heb ik als overheidssteun aangemerkt.

JV: Ja ja als je het maar geen subsidie noemt.

GJE: Nee, dat woord komt er niet in. Dat woord komt er niet in. Dat weten we vanuit de literatuur ook wel, daarom heb ik het overheidssteun genoemd. Geen subsidie, want dan heb je direct een valse kwalificatie. Maar de huidige vorm is dus zeker afdoende?

JV: Ja. Voor ons wel ja.

HS: Heeft u dan wel eens contact gehad met andere burgerinitiatieven?

JV: Ja, ik word heel veel benaderd door andere initiatieven. Omdat wij zijn de pilot, wij lopen voorop. Iedereen komt bij ons informeren van eh hé hoe hebben jullie dit gedaan, hoe hebben jullie dat gedaan?

GJE: En dat zijn dan vooral uit Drenthe?

JV: Ja, ik kreeg laatst ook een berichtje uit Gelderland. Of ik daar even een avond wilde helpen, nou dat doe maar niet.

HS: Als het hier ligt is het voldoende voor u zeg maar?

JV: Ja, maar ik ga hier ook niet over alleen. Dat is onbegonnen werk. Dus ik probeer zo veel mogelijk via de mail af te handelen. Ik ben wel bij een aantal avonden geweest hoor.

GJE: Maar, concluderend dit draaiboek is wel doorslaggevend geweest voor het project?

JV: Ja ja, maar die wordt ook overal gebruikt?

HS: In heel Drenthe?

JV: Ja volgens mij wel.

GJE: Wij zijn nu in Groningen geweest en in Gelderland, maar het is voor het eerst dat wij over dit draaiboek horen. Dus dat verrast ons ook, want die andere initiatieven waren in 2011 begonnen, een half gebied in Putten en Oldambt was het. Dat schoot nog niet echt op. Dus het was voor ons wel een lichte verrassing dat het zo snel ging.

JV: Ja, het is wel een draaiboek, maar dat wil nog niet zeggen dat wij hem precies gevolgd hebben. Je hebt een richtlijn, en vanuit die richtlijn ga je kijken van hé hier hebben we wat aan en dit gaan we anders doen. Dit gaan we op onze eigen manier doen. Of wat dan ook.

HS: Tijdens het proces is er nog iets gebeurd waardoor veel tijd is verloren of?

JV: Eh ja, op gegeven blik dan ben je op een punt en dat was even kijken afgelopen jaar begin oktober. Toen hadden wij eigenlijk op gegeven moment alles klaar en was het een kwestie van wachten op geld. Op geld, we zijn eerst bezig geweest met een bank om geld te lenen, en dat had ook gekund. En toen op gegeven moment kregen we het rond met de provincie. Daar zat een paar maand tussen en op het moment dat het klaar is dan kan je weer door. Dan kan je op gegeven moment zeggen oké we hebben geld en we kunnen beginnen met de aannemers aanschrijven. Dus daar zat gewoon 2/3 maand daar kun je gewoon niks doen. Dat is dan eh, je bent volop bezig en het loopt als een trein zeg maar en dan staat het ineens stil en dat is niet leuk. Dat is niet leuk.

HS: Zijn er ook mensen, vast wel ongetwijfeld, die niet mee hebben gedaan ofwel?

JV: Die zijn er ook.

HS: Achteraf al spijt?

JV: Nou dat is wel heel leuk, want een aantal mensen zeiden heel specifiek van ja daar doen we niet aan mee en veel te duur en dit en dat. Nu zijn we aan het aanleggen en nu komen ze van nu willen we toch mee doen. Eigenlijk is de datum al lang verlopen, ze moesten zich al voor eind november opgeven. Maar wij hebben gewoon gezegd van als ze er nog niet zijn, het kost geen extra geld, dan mag je je nog aansluiten.

HS: Hoeveel procent is denkt u aangesloten?

JV: Wij zitten hier in de kernen zeg maar op een bijna 85%.

HS: Owé dat is vrij veel. Dat is wel raar dan dat mensen dan eerste instantie geen interesse hebben en wanneer puntje bij paaltje komt dat ze dan wel willen.

JV: Daar wordt veel over gesproken he. En de mensen hebben van te voren misschien niet goed gekeken van wat het eigenlijk nu al kost. Want wij zijn met het glasvezel straks niet duurder van wat we nu zijn.

GJE: Dat verhaal hebben we al eerder gehoord ja.

JV: Dus eh we zijn nu ook al 65 euro kwijt. En straks 59,50.

HS: Maar moest er ook een eenmalig bedrag per huishouden op tafel komen of?

JV: Nee, dat hebben we ook bewust gezegd, dat willen we niet. Want dan stoot je altijd mensen af. Dan heb je een drempel en dan zeggen mensen, al is het maar 200 euro, ah nee dat doen we niet. Dus hebben we gezegd van tot in huis gratis aangelegd. Maar dan moeten ze wel een abonnement hebben. Doen ze niet mee, dan blijft het draadje voor bij de straat liggen.

HS: Oké, als je zo'n bedrag opstelt dan denken mensen van ja dat kost nu eenmaal veel geld en ik heb er misschien nog niks aan de eerste tijd, dan snap ik wel dat het mensen dan bijvoorbeeld afschrikt.

JV: Maar ja, het is gewoon een maandbedrag wat je betaalt. Wij zitten dan op een 59,50 euro en ja dat zijn we nu ook kwijt. En je hebt geen instapkosten. Dat is wel heel belangrijk hoor, dat hebben we gelijk gezegd we willen geen instapkosten want dat schrikt mensen alleen maar af.

GJE: Maar hoe wordt dat potje samengesteld voor beheer en onderhoud?

JV: Daar hebben we een schemaatje voor.

KOFFIEPAUZE

HS: Buitengebied is duurder uit?

JV: Wij zijn buitengebied en om alles te kunnen betalen hebben we/moeten we een buitengebiedtoeslag erbij doen. Want anders kom je niet uit. Dat is die 7 euro.

GJE: Dat gebruiksgedeelte gaat naar u toe of naar uw coöperatie?

JV: Eh even kijken hoor, dit is niet het goede schema. ... Buitengebiedtoeslag is 7, nou kijk je hebt verschillende ... Het eerste deel dat is 22,50, het gebruikersdeel is 30 en dan heb je een apart gebied toeslag. En in die 40 euro zit ook 5 euro in voor de servicekosten. Dus dan gebruik je 25 euro voor rente en aflossing.

GJE: Voor aan de lening van de provincie?

JV: Ja. Dat moet wel weer afbetaald worden.

GJE: En die 5 euro is dan voor toekomstig onderhoud?

JV: Dat klopt, ja.

HS: Lening is dus 10 jaar?

JV: Eh we hebben gezegd eh de lening wordt misschien wel langer, maar wij hebben dan wel de verplichting aan de bevolking als jullie mee doen dan ben je eh sowieso 10 jaar verplicht om mee te doen. Een abonnement te nemen. Want we kunnen niet hebben dat 50% zegt na een jaar we stoppen er mee want dan ga je harstikke failliet. We moeten die 2,3 miljoen wel weer terug betalen.

Dus dat is een verplichting, maar het kan best zijn dat we 12/13/14 jaar er over doen om die lening af te betalen. Maar na 10 jaar is er een zodanig klein bedrag over dat we zeggen van nou dat moet lukken. Nee maar die servicekosten dat is gewoon heel erg belangrijk. Dat heb je gewoon nodig.

GJE: Nou snap ik het.

JV: Hier wordt zelfs gesproken over 150 mb, dat is intussen alweer opgetrokken naar 250. Zo hard gaat dat, zo snel gaat dat. Nou dan hebben we ook nog eh als coöperatie hebben we gezegd ... buitengebiedtoeslag, 7 euro in de maand. Dat is 840 euro voor 10 jaar, je mag het ook in één keer betalen voor 750. En verbazingwekkend veel mensen die dat doen. En dat past ons natuurlijk heel goed want dan kunnen we gelijk een heel groot gedeelte aflossen. Dan betaal je niet 59,50 maar 52,50 per maand. Dan gaan de maandlasten naar beneden. Tja, het scheelt maar 90 euro over 10 jaar, dus waar praat je over. Maar het is ook een idee he.

HS: Je bent dat nu ook wel kwijt toch, ongeveer?

JV: Ik denk dat wij nu alleen al abonnement KPN internet en telefoon zitten we al op 42 euro. Dan komt tv er dan nog bij, dus dat reken maar uit! En dan kom je er wel boven denk ik. Ik heb het nog niet eens uitgerekend maar.

GJE: Misschien ga je er iets voorop uit, in ieder geval wat snelheid betreft.

JV: Sowieso qua snelheid ja.

HS: Maar waarom zou je dan niet meedoen? Dat snap ik dan niet.

GJE: Nee haha, daar zal je weer een andere studie naar moeten doen.

HS: Ja is toch raar, helemaal als je geen instapkosten hebt.

GJE: Dat zegt natuurlijk ook wel wat, 85%. In andere gebieden is dat wel lager.

HS: Maar moest er ook veel reclame voor worden gemaakt of?

JV: Ja ja ja, zijn we altijd mee bezig.

HS: Oké, maar dat ging heel makkelijk of waren mensen ... sommige zeiden van ja dat hoeft echt niet?

JV: Nou wij eh hebben heel veel avonden gehad waarvoor mensen zich konden opgeven in het dorp. In het dorp huurden we een ? en daar konden mensen opgeven, providers waren er ook. En op gegeven blik hadden we een lijstje van nou daar zaten we iets op van een 65%. Maar dat was een heel aantal mensen, die hadden nog niks van zich laten horen. Advertenties, folders of wat dan ook. Je hoort ze niet. Dus we hebben op gegeven moment gezegd van wat gaan we doen? Hier bij de Rodewolderweg, de weg naar Rode toe daar woont die en die, en die kent iedereen en die hebben we benaderd. Die hebben we even verteld wat de bedoeling is, die hebben we een kleine cursus gegeven zeg maar en die hebben we gewoon bij die mensen langs gestuurd. En die komt gewoon weer met 100% weer terug. Want er zijn gewoon heel veel mensen die denken ja tja zal wel, die reageren gewoon nergens op. Maar als ze aan de deur komen en het is een bekende, en het wordt uitgelegd dan zeggen ze van owhja doe maar. Dus zo hebben we dat in heel veel gebieden gedaan,

overall gewoon bekende mensen naar toe gestuurd. Ja, dan kom je toch op een behoorlijk percentage.

HS: En hoeveel huizen hebben we het over?

JV: Eh, we zitten alles bij elkaar denk ik op eh tegen de 500 aan. Het is niet heel veel, maar eh.

GJE: Maar het is echt een pilot voor de provincie Drenthe?

JV: Ja.

GJE: In feite kan het draaiboek straks door naar de provincie Drenthe.

JV: Nou, dat gebeurt al. Maar het is ook zo, wij zijn nu eh glasvezel aan het aanleggen maar achter Peize ligt Altena die zijn ook bezig. Wij leggen een lege buis aan richting Altena, ja dus die kunnen zo aansluiten straks bij ons. En dat geldt ook voor Nietap. Nietap gaat ook een lege buis naar toe en die kunnen ook bij ons aansluiten. Want het is eigenlijk de bedoeling dat eh als je de provincie Drenthe, als wij hier ... Als dit ruwweg Drenthe is dan zitten wij hier helemaal in het noorden, dit stukje. Het is de bedoeling dat er een ringleiding komt door heel Drenthe heen. Van al die buitengebieden in Drenthe, dat die allemaal gekoppeld worden. Ja maar wij zijn nu in eerste instantie bezig van eh als dit Roderwolde is dan heb je nog 1 Altena eh Langelo noem maar op. En Noorderveld, dat krijgen we straks. Het kan ook best zijn dat we straks zeggen als iedereen aangesloten is van eh, wat je krijgt nu allemaal kleine coöperaties, dat we zeggen van oké we maken er gewoon 1 coöperatie van. Binnen Noorderveld en misschien wel binnen heel Drenthe. Dat is allemaal van het laatste, dat moet allemaal nog.

HS: Wie heeft dit bedacht eigenlijk? Is dat echt beleid vanuit de overheid?

JV: Nee, dit is ook weer beleid van Evert Blansjaar.

GJE: Die man van de provincie.

JV: Ja ja. Die zegt van je moet dat allemaal koppelen met elkaar.

HS: Dat klinkt niet gek dan.

GJE: Nee maar zeker zo'n man bij de provincie blijkt een enorm voordeel te zijn.

JV: Ja, dat heb je gewoon nodig.

Bijlage 4: Transcript interview met Eco Oostermoer

HS: Dan doen we allebei eerst over het succes van het burgerinitiatief. Hoe verloopt het proces tot nu toe?

JH: Moeizaam. We zijn drie jaar geleden gestart, heel enthousiast. We zijn in 2013 gestart en toen wisten we eigenlijk nog helemaal van niks. En waarom zijn we dan gestart? We zijn eigenlijk gestart omdat we de coöperatie Oostermoer hebben opgericht, Eco-Oostermoer de coöperatie en dat was een brede coöperatie gericht op duurzaamheid en leefbaarheid van het platteland. Het is eigenlijk een heel klein initiatief dat gestart is in Eexterzandvoort, waar Dirk Strijker woont. Waar Jannie, de vrouw van Dirk Strijker ook in het bestuur van dorpsbelangen zit. En vanuit dat hele enthousiaste bestuur, daar zaten een aantal mannen en vrouwen die daar heel erg bezig met die coöperatie gedachte maar ook met dorpje zeg maar. Een soort Astrid en Obelix dorpje, om die zeg maar self-supporting te krijgen met vooral in eerste instantie energie. Daar hebben ze een poging toe gedaan, maar goed dat mislukte want het dorpje is zo klein. Daar staan iets van 50 huizen ofzo denk ik. En daar was gewoon veel te weinig draagvlak om het energieverhaal van de grond te krijgen. Toen zijn ze groter gaan kijken in de gemeente, gemeente Aa en Hunze, toen bleek daar heel veel belangstelling om dit soort initiatieven te ondersteunen zeg maar. Toen werd Eco-Oostermoer opgericht, een coöperatie voor duurzaamheid en leefbaarheid. Toen zijn ze begonnen, in die fase ben ik ook zo'n beetje ingestapt, toen zijn we begonnen kunnen we niet samen energie inkopen. Elektrische energie, gas en elektriciteit. Daar hebben we allerlei contacten over gelegd in Nederland, bij bedrijven die groene energie opwekken. Toen hadden we bij een contract afgesloten en toen ging het bedrijf waarmee we een contract hadden afgesloten failliet. Dus dan hadden we weer niks. Het was ook nogal lastig hoor om zeg maar om duurzame energie aan de man te brengen. Want a het is over het algemeen iets duurder en dat het beter is voor de duurzaamheid van de wereld komt maar bij een aantal mensen over hoor. Dan moet je echt bij de mensen zijn die dat ondersteunen. Dat kwam dus niet van de baan en dat lag dus stil. Toen heeft Dirk gezegd is het niet een idee of te kijken naar breedband. Want we hebben in dit gebied ontzettend veel witte gebieden. Mensen die nog op een koperdraadje zitten met 0,3 mb, en weet ik allemaal. Dat is allemaal heel erg krakkemikkig. En je ziet toch in dit gebied ook dat er andere mensen komen wonen, die een bedrijfje hebben, ZZP'ers, noem het allemaal maar op. Wat agrariërs die ook een heel slechte internetverbinding hebben. En Dirk was toen, volgens mij waren ze toen al bezig in Oldambt ofzo met een initiatief, en die heeft gezegd neem eens contact op met Iepen?. Iepen? Is een bedrijf in Friesland, dat betekent open, en die doen open net, open net is een constructie dat in Zweden heel erg goed van de grond is gekomen. Dat is dus een open structuur waar iedereen dus zijn signaal op kan zetten. En toen zijn we met open net in gesprek gegaan, en open net heeft ons eigenlijk geleerd wat a open net is en wat het betekent om breedband aan te leggen om breedband aan te leggen in het gebied zoals onze. Toen hebben wij gezet a we zijn draagvlak nodig, de PR is heel belangrijk. Je hebt een aantal mensen nodig die het initiatief willen uitdragen en ook realiseren zeg maar. En je hebt natuurlijk geld nodig en we hebben toen gekozen om te zeggen nou om voldoende draagvlak te vinden hebben we drie gemeenten nodig, dat zijn de gemeente Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Tynaarlo. In dat gebied wonen 100.000 mensen zeg maar. Dat is niet allemaal wit, maar ja dat is voldoende om een coöperatie voor de toekomst redelijk ? te krijgen. In het begin ging dat allemaal heel erg voortvarend, open net had heel veel kennis. In Zweden en Oostenrijk waren ze bezig, maar toen zijn we begonnen met werven. Mensen vragen heb je er belang bij, daar hebben we ambassadeurs voor gezocht en gevonden. En dat leek in het begin heel erg voortvarend te gaan, maar vervolgens was het zo dat wij, wij hebben

natuurlijk een heel groot gebied. Als je kijkt naar de drie gemeentes, dat is heel groot. Op heel veel plekken kwamen er initiatieven tot stand zeg maar, omdat men dacht dat is een goed plan, daar moeten we mee aan de gang. En eigenlijk waren wij op dat moment als organisatie, als bestuur zeg maar van Eco-Oostermoer, waren wij eigenlijk te klein om al die kerken te bezingen zeg maar. Ja, dat was voor ons toch wel heel erg lastig he. Want wij willen niet dag en nacht op pad zijn, we hebben ook nog andere dingen te doen. En wij zijn met een heel klein bestuur, we hebben een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en een ondersteuner. Een dame waarvoor we ook betalen. Maar twee daarvan zijn zeg maar gepensioneerd en de rest heeft ook nog een normale baan. Het is eigenlijk een te kleine organisatie om dat hele gebied te bestrijken. Vervolgens hebben, nu ga ik even snel, een plan om in de eerste fase een business case te ontwikkelen, dat hebben we ook gedaan. En die business case was gebaseerd op een gebiedje Eexterzandvoort, Gieten Zand en een stukje Gieten erbij. Iets van 200 aansluitingen, daar hebben we een business case voor gemaakt. Nou die business case bleek uiteindelijk niet haalbaar, a we konden niet genoeg mensen krijgen. Je moet 65 tot 70% deelnemers hebben, en eigenlijk was het ook zo dat onze overheden die ons zouden moeten ondersteunen met een lening. Die geloofden ook niet in ons concept, men geloofde het niet. Er zijn vier rapporten gemaakt door externe adviseurs zeg maar om te kijken of het nou klopt allemaal. We zijn eigenlijk van gestart gegaan met een hele lage prijs, dat heeft ons later ook wel een beetje opgebroken. Want dat was ook niet helemaal realistisch, maar goed we zijn met open net gestart als onze adviseur en open net zei van dat komt allemaal wel goed en het kan allemaal wel. En ook dat financiële verhaal was voor hun eigenlijk geen probleem, want als je een goede business case hebt dan is overal wel geld te krijgen. Nou geld kom ik straks nog wel wat uitgebreider op terug. Het bleek gewoon/het was gewoon heel erg lastig. A we waren de allereerste, in Nederland waren wel andere initiatieven maar wij waren eigenlijk al heel ver. Wij hadden al een business case en iedereen zat er na te kijken als dat allemaal kan... En ook in die tijd werd ook de provincie Drenthe wakker, en ging men ook op allerlei andere plekken initiatieven ontwikkelen. En is ook zeg maar binnen de provincie Drenthe het idee ontstaan om zeg maar dit niet te financieren, maar om ze te gaan helpen met een lening onder bepaalde condities. In eerste instantie was dat een lening voor het procesgeld, dus zeg maar een lening om het proces op gang te brengen en onderhouden. Dat hebben we gekregen, maar we hebben ook weer daar in gemerkt dat de provincie wat lastig in zijn werk ging. Omdat wij, overal onderstonden initiatieven, ook binnen onze drie gemeenten en overal werd gezegd als je nog procesgeld wil dan kun je wel subsidie aanvragen. Dus we zagen ook een stukje versnippering op dat moment optreden. Dus we konden die grote, eerste business case niet realiseren. Toen hebben we advies gekregen van de gemeente, van de provincie om, want ze waren toch wel positief over het initiatief een ook wel belangstellend of het überhaupt zou lukken. Toen hebben we besloten om nog een kleinere, geen business case, maar om een proef te doen. En de proef hield in Eexterzandvoort, Gieterzandvoort, dat is een heel klein gebiedje hier tussen Eext en zeg maar Stadskanaal. Dat is zeg maar op de grens van zand en veen. Het is al met al iets van 100 huizen. En een heel vrij uitgestrekt gebied en daar hadden we een enorme belangstelling natuurlijk om dat is eigenlijk de kern van Eco-Oostermoer zit daar in. En in zo'n klein gebiedje kun je mensen veel makkelijker organiseren en enthousiasmeren als in een dorp als Eext. Het is heel lastig. Dus daar hebben we gezegd van dan gaan we dat gebiedje doen. En dat was ook mooi voor Jannie, onze secretaris. Die woont in dat gebied, maar dat even terzijde haha. Maar het was wel ... die proef hebben we gedaan, toen hebben wij voor de proef die lening gekregen. En toen zijn wij eigenlijk gaan graven begin dit jaar en nu liggen de kabels in de grond. En als het goed is hebben 20, op 10 juni hebben we de officiële opening. Dan staat het signaal erop en dan is het klaar, de eerste proef.

HS: Volgens mij had Dirk er al over dat er gegraven werd.

JH: Maar je moet je voorstellen, het is een traject geweest, wij zijn eind 2013 daar al mee begonnen. Dus dat is eindeloos vergaderen met de provincie, met instanties die rapporten schrijven voor de provincie. En ondertussen moet je al die kikkers in de kruiwagen zien te houden, overal onderstonden initiatieven. We zijn tig avonden op pad geweest bij allerlei verenigen of dorpsbelangen om ons verhaal te vertellen. Vervolgens zie je ook dat andere mensen ook initiatieven ontwikkelen. Prima, maar goed die gaan dan hun eigen weg. Op die manier wordt je ik wil niet zeggen concurrent van elkaar, maar ga je elkaar niet helpen. Versnippering is natuurlijk dodelijk in dit soort trajecten, maar dat gebeurt gewoon omdat mensen zeggen ja Eco-Oostermoer verbindt kan wel van alles zeggen maar wij willen een ander traject. Ook de grote spelers gingen zich er mee bemoeien, KPN en Ziggo die zeiden van ja wij hebben er ook wel ideeën over. Die gaan dan natuurlijk ook burgers bewerken. En de politiek, de provincie Drenthe heeft een pot met geld beschikbaar voor leningen. Dat zijn laag rentige leningen, die zijn heel interessant om het financieel haalbaar te maken. Maar dat mag alleen maar in een wit gebied. Voor grijs heb je dan nog steeds geen financiering. En tot vandaag de dag is er voor grijs geen enkele mogelijkheid om te financieren. Alleen ergens in Zuid West Drenthe heb je dacht ik, Rendo, een soort Enexis, een netbeheerder die is eigendom van een aantal gemeenten. Die zegt wij willen ook wel financieren in een breedbandnet. Maar hier zit Enexis, en die doen dat dus niet. Dus we zijn heel erg voortvarend, even voor jouw vraag, van start. Er is een periode geweest dat zelfs ik dacht van dat gaan we niet halen, dit gaan we niet redden. Maar je ziet op gegeven moment een soort moeheid ontstaan bij de vrijwilligers, als je opgegeven moment 3 of 4 keer in de week moet vergaderen en er is geen resultaat dan wordt je daar heel erg moe van. En zeg maar ook onze ambassadeurs, in het begin hadden we hele vergaderingen met onze ambassadeurs. Maar als je niks van de grond krijgt dan worden onze ambassadeurs ook van eh ja dan gelooft men er niet meer in. Dus toen is er een tijd geweest dat het heel erg moeizaam was. Dat was een wat lastige periode, maar toen eenmaal de lening verstrekt was en de business case goedgekeurd is toen zijn wij natuurlijk weer heel voortvarend gaan werken. Een aannemer, offertes maken, dat zijn dan wel weer de leukere dingen.

HS: Een proces met up en downs?

JH: Ja.

HS: Dan heb ik wat verschillende competenties onderscheiden, en die wil een beetje bij langs lopen zeg maar. En dan binnen het bestuur is er ook iemand die beschikt over organisatorisch vermogen?

JH: Nou ik denk wel, ik denk het wel. Ik denk wij allemaal wel. Kijk, ik ben voorzitter. En ik ben jaren lang directeur geweest van een ingenieursbedrijf. Ik heb een grote organisatie geleid, dus ik heb wel enig organisatorisch vermogen. Maar Jannie is ook een vrouw met heel veel organisatorisch vermogen. Ze is consulente dacht ik, ze doet ook heel veel voor plattelandsontwikkeling. En onze penningmeester is Bert Kanteberg?, die is jarenlang projectmanager geweest voor grote IT-projecten. Dus dat is ook een man met veel organisatorisch vermogen. En onze ondersteuner, ondersteunster is ?, ze is secretaresse bij een grote instelling bij een fysio in Groningen dacht ik. Het zijn allemaal mensen met redelijk wat organisatorisch vermogen en talent.

HS: Een gebrek aan deze competentie is er dus niet?

JH: Nee, wel gebrek aan capaciteit. Het bestuur is te klein. Er komt natuurlijk heel veel werk op je af en we kunnen dat maar heel moeilijk delegeren. Het komt op je af en dan probeer je ... en dan komt het weer op je af want het clubje is zo klein. We zijn nu bezig om te kijken, we hebben nu een brainstorm sessie gehad ook met een aantal mensen van buiten er bij om te kijken van eh hoe kunnen wij onze organisatie nou inrichten voor de toekomst zeg maar. Wat als je naar de toekomst kijkt, dan zal je dit bestuur ook om het leuk en levensvatbaar te houden, zal je meer aan taakverdeling moeten kunnen doen. Het kan niet zo zijn dat je continu 3 of 4 avonden in de week op pad bent in Eco-Oostermoer. Sommige mensen hebben nog een vrouw en kinderen, sommige mensen moeten nog gewoon werken dus ja. Dus ja die competentie is ontzettend belangrijk, als je dat niet hebt dan wordt het helemaal niks.

HS: Oké, is er iemand binnen de groep die verstand van zaken heeft van communiceren, bijvoorbeeld naar de media toe?

JH: Niet expliciet, maar ja vanuit de ervaring.

HS: Vanuit de ervaring, maar er is niet iemand aangewezen...?

JH: Nou we hebben nu wel een dame, die zit in ons proefgebiedje. Dat is een dame, die heeft een commerciële opleiding. En die is sinds kort betrokken voor de PR, om onze PR op een beter niveau te krijgen. Als ik eerlijk ben heeft het daar ons wel heel erg aan ontbroken hoor. Goede PR, goede website, goede social media en die hele invulling. Daar zijn we allemaal niet aan toe gekomen.

HS: Denkt u als dat vanaf het begin aanwezig was dat het ook sneller was gegaan?

JH: Nee, dat denk ik niet.

HS: En deze dame is die extern binnen gehaald of?

JH: Nee, dat is 1 van onze abonnees zeg maar. Ja, dat help ons wel.

HS: Die komt wel uit dit gebied zeg maar?

JH: Ja en die kan ... die heeft ook meer kennis en die heeft ook meer contacten, want het gaat ook om de contacten he. In eerste instantie was ons idee, toen wij met Iepen?, Iepen? is onze adviseur. Het basisidee was van wij als bestuur moeten alles uitbesteden, wij kunnen niks. Dat is ons uitgangspunt en wij gaan alles uitbesteden. Dus Iepen? zal heel veel van dat soort dingen doen, PR en noem het allemaal maar op. Business cases maken en contacten met de provincie en daarnaast zoeken we een aannemer die gaat de kabels leggen. Die gaat de het ook onderhouden, daar willen we ook geen gedoe over. En open net zet het signaal erop en zorgt ook voor de providers. Dat was het idee, dus als wij drie contacten hebben: 1 met Iepen? 1 met open net en 1 met de aannemer dan zijn wij klaar. Dat is een utopie.

HS: Niet gelukt?

JH: Nee, dat is niet gelukt haha. Omdat Iepen? is ook maar een kleine organisatie, dat is ook maar pas gestart in Nederland. Die hebben wel heel veel ervaring in het buitenland, maar daar heb je hier dus niet zoveel aan. En die kunnen ons ook op een aantal fronten niet helpen. Omdat a je bent als coöperatie wel de juridische entiteit en de entiteit waar mensen zaken mee willen doen. Je kunt niet

zeggen je moet bij die en die zijn, nee ze komen gewoon bij jou. Want jij moet die handtekening zetten. Het is jouw eh ... Zo simpel even alles uitbesteden is dus niet gelukt. En daarom zoeken we ook naar een model, dat we als organisatie breder zijn, meer kennis in huis zelf hebben om het proces ook toekomstbesteding te maken.

HS: U wilt er zeg maar extra kennis erbij, dat wilt u doen door extra mensen aan te trekken of?

JH: Ja extra mensen, maar wel vrijwilligers. Want op dit moment hebben we nog geen vet op de botten, we kunnen nog geen mensen betalen. Maar als we uiteindelijk gaan naar een organisatie van een 1000 leden, dan hebben we een dusdanig financieel model dat we wel 1 of 2 of anderhalve kracht wel kunnen zouden betalen. En dat is eigenlijk ook het doel waarna we streven. Je hebt een bestuur die bestuurt en je hebt een aantal mensen die doen de dagelijkse gang van zaken. En daarboven heb je dan nog een raad van toezicht of van adviezen die nog een keer van boven kijkt vanuit de helikopter van jongs gaat dat allemaal goed.

HS: En iemand binnen de groep, binnen het bestuur die goede contacten heeft bij de overheid? Is die aanwezig?

JH: Ja, dat is Jannie. Die heeft zeg maar met de provincie en de gemeente, al heb ik bij de gemeente zelf ook hele goede contacten. En bij de provincie ook wel redelijk. Maar Jannie zit meer in dat netwerk zeg maar. Zeker provinciaal.

HS: Oké, en heeft dit al een keer voordeel opgeleverd of? Is dit belangrijk?

JH: Ja, dit is belangrijk. Kijk op dit moment is het zo wij kunnen de gedeputeerde gewoon bellen. Of even via iemand hier uit onze gemeenteraad en wethouder. Dat heb je gewoon nodig. Want het probleem bij overheden is dat je hebt de bovenste laag de gedeputeerden en wethouders die allemaal zeggen dat is goed, mooi, dat moeten we doen, dat is prima, leuk. Maar vervolgens komt het in hun organisatie, en het is zo dood als een pier. Want dan gaan allerlei mensen nadenken en beren op de weg zetten. Dat moet zo en sus en zo en dat regelen, we zijn natuurlijk ook niet alleen. Dat is ook een probleem, heel Drenthe is bezig. Zo gemeente/provincie denkt ook van ja als we dat daar doen moeten we dat daar ook doen. En die organisaties zijn zo ontzettend stroperig, een ambtenaar die iets moet doen die zegt gewoon van vandaag kom ik er gewoon niet aan toe en die gaat drie week op vakantie. En die zegt gewoon dan gebeurt er gewoon drie weken niks. Ja dan denk ik dat kan toch niet waar zijn. Maar dat is de realiteit he. Die man zit natuurlijk in een heel ander beeld, die denkt dat zal wel. Van Eco-Oostermoer verbindt, dat is mooi. Maar ik ga op vakantie haha.

HS: Maar die contacten bij de overheid zijn er wel?

JH: Ja, die zijn er wel. En die zijn heel erg belangrijk.

HS: En die contacten waren er ook vanaf het begin of?

JH: Jaja, die waren er al vanaf het begin. We zijn wel steeds gegroeid natuurlijk, ook met vallen en opstaan.

HS: En contacten met marktpartijen? Heeft iemand in het bestuur daar ook iets ... ?

JH: Nee.

HS: En die wilt u ook zoeken?

JH: Nee, die willen we niet. Nouja willen we niet, wij zeggen van eigenlijk zijn wij een beetje wars van marktpartijen. Wij moeten onze eigen koers varen.

HS: Maar ja, het moet natuurlijk wel aangelegd worden?

JH: Maar dat zijn aannemers, daar zijn er hier van genoeg. Dus daar hoeven we geen contacten mee te onderhouden, die melden zich zelf wel. Maar onder marktpartijen versta ik meer de KPN's, de Ziggo en dat soort jongens. Wij gaan voor een heel andere business case zeg maar.

GJE: Meer een glasvezelexpert die het aanlegt.

JH: Ja, maar je hebt Schuring en een aantal bedrijven in Nederland.

HS: Dus die contacten zijn eigenlijk niet belangrijk, want die komen vanzelf wel.

JH: Ja, die komen vanzelf.

HS: En dan iemand binnen het bestuur die verstand van zaken heeft van techniek? Is die ook aanwezig?

JH: Nee, nee. Helaas niet.

HS: Helaas niet, dus dat is wel een gebrek zeg maar? Kunt u daar ook een voorbeeld van geven?

JH: Nou ja, qua techniek moeten we helemaal leunen op wat Iepen? ons heeft verteld. We weten van die technieken, van die glasvezel. Moeten ergens een signaal opzetten en het allemaal werkt. Maar dat is toch wel redelijk ingewikkeld. En dat is ook een gebied wat geweldig in ontwikkeling is. Als je kijkt naar het televisie kijken vandaag de dag en over een paar weken of een paar jaar. Dat is een compleet ander verhaal, vroeger, ik kom uit de tijd van de antenne op het dak haha. Nu hebben heel veel van onze mensen schotels, dat is in principe ook over. Maar het televisie kijken, gewoon naar via een provider, nou ja heel veel mensen kijken televisie via internet. En ik denk dat dat wel iets is wat in de toekomst gaat gebeuren. Nu heb je televisie kijken van eh, je kijkt televisie als je denkt nou wil ik televisie kijken. Ik wil dat en dat zien, dat kan. Dat kan nu al, maar dat wordt de toekomst. 's Avonds maar stomweg naar dat kastje staan te kijken en alles maar voorbij laten komen wat je eigenlijk helemaal niet interesseert. Daar komt een generatie mensen die gaan dat niet meer doen. Daar ben ik van overtuigd. Want ik heb altijd al gedacht waarom zitten mensen daar naar te kijken haha. Daar kun je ook niks aan doen, dat geeft ook niks. Maar ik ben wel overtuigd dat dat wel verandert. En die technieken, hoe dat allemaal moet, dat heb je eigenlijk wel allemaal nodig. Dat hebben we niet, en Iepen? zou ons daar in adviseren maar daar ontbreekt ook wel een stukje kennis. En zij hebben ook niet altijd, zij zijn ook een commerciële club, zij moeten ook geld verdienen. Wij doen op dit moment nog heel veel op basis van no cure no pay. Dat is ook de insteek geweest van onze start. Wij hadden geen adviseurs, die konden wij ook niet betalen. Toen heeft Iepen? gezegd wij gaan jullie adviseren, wij gaan jullie helpen op no cure no pay basis. Als er geldstromen lopen, dan gaan we een stukje van de geldstromen terug vragen. Dat is het idee. Maar die kennis op gebied van techniek, en zeker op gebied van glasvezel en alles wat daar mee te maken heeft ontbreekt ja.

HS: En heeft het dit proces nog beïnvloedt?

JH: Nee, dat niet zozeer.

HS: Maar het was gewoon handig geweest.

JH: Ja, heel handig geweest. Wij hebben ook geen, kijk als lepen? zegt het is zo dan hebben wij niemand die zegt van ja het kan ook anders he. Wij kunnen ook niet dingen naast elkaar zetten en dan kiezen uit het beste alternatief. Maar we zijn wel heel erg getriggerd en gecharmeerd van het model van lepen? omdat is open. Dat is een drielagenmodel, dat weet je waarschijnlijk wel. Laag 1 is de infrastructuur, dat is de kabels. Laag 2 is de belichting, dat doet dus open net. En laag 3 is het signaal dat de providers erop zetten. Dus dat is je telefoon, je televisie en je internetsignaal. Wij zijn dus ... kijk als KPN het aanlegt dan is KPN eigenaar van het net, KPN is eigenaar van de belichting en KPN is de provider. Wij willen gewoon, wij zijn eigenaar van het net, we hebben een contract met lepen? voor 5 jaar voor de belichting en in principe moet iedereen op ons net kunnen. Elke provider die kan zeggen van ik kan erop. En ook mensen zoals jullie die zeggen van wij kunnen ook een signaal aanleveren, dan kunnen die er ook op. Dat is onze doelstelling. Maar goed, wij zijn nu zo klein we hebben nu heel veel moeite om iemand te vinden die zegt ik wil er überhaupt wel op. Dat levert natuurlijk niks op, voor die 100 man niet.

HS: Ja. En iemand in het bestuur die verstand van zaken heeft op het gebied van financiën? Is die aanwezig?

JH: Ja, we hebben een penningmeester dat is Bert Kanteberg?. Dat is geen accountant, maar heeft wel het financiële deel van heel veel projecten gedaan. Dus hij heeft wel genoeg kennis.

HS: Ook geen gebrek aan deze competentie?

JH: Nee.

HS: Ook geen externe hulp voor gezocht?

JH: We hebben wel externe hulp gehad daarvoor. Want Bert zit er nog maar kort bij. En daarvoor hadden we een meneer Buitenberg?, dat was een ex-account die deed het in principe ook vrijwillig maar die man ontbrak het aan tijd. Die had er een eigen bedrijf bij en dan gaat dat niet.

HS: Maar nu is dat gewoon prima in orde?

JH: Nu is dat wel goed geregeld ja.

HS: Een man die zeg maar ook actief is in die wereld. En dan komen we ook wel tegen dat juridische zaken.

JH: Hebben we niet.

HS: Nee?

JH: Nee

HS: Maar daar heeft u geen kennis van, ook niet nodig denkt u?

JH: Nee, wel nodig maar we hebben op dit moment een notaris

HS: Een notaris ja, dus externe hulp wordt daar gezocht

JH: Ja

HS: Had u liever daarvoor nog een persoon in euh erbij gehad?

JH: Wel als iemand dat vrijwillig zou willen doen maar niet betaalt want dat is niet te doen. We doen het allemaal onbetaald dus ja. Kijk als je toevallig iemand hebt die gepensioneerd jurist is dan is dat hartstikke makkelijk. Het mooiste is een bestuur waarbij je zegt, je hebt een jurist, een super techneut, je hebt een organisator en je hebt iemand met een geweldig netwerk. Maar goed, vindt ze maar eens.

GJE: en die moeten dan toevallig in de buurt wonen

JH: En die moeten in de buurt wonen ja. En je moet zo'n malloot zijn dat je zegt ik heb heel veel tijd over.

HS: Ook nog ja. Oké dan hebben we de verschillende competenties wel gehad. Denkt u dat de aanwezige competenties meedragen aan het succes van het burgerinitiatief?

JH: Ja. Zonder competenties kom je er niet nee. Met alleen maar goeie wil ga je het niet redden. Dat is wel nodig goeie wil en draagvlak maar als je geen competenties hebt, nee

HS: dus absoluut noodzakelijk?

JH: absoluut ja absoluut

GJE: nou dan ga ik nu verder over het financiële gedeelte. Maakt u gebruik van steun van de overheid?

JH: Nee, nou ja steun in die zin, we hebben een bedrag ontvangen. Ik geloof iets van veertig of dertigduizend euro als proces geld dat is steun dat is eigenlijk geld dat je niet hoeft terug te betalen. Dat is dan om het proces op te starten. Om euh flyers te maken, een website te maken, reclame te maken, nou ja om de klanten te werven en om de organisatie op te zetten. We zijn een coöperatie en we hebben statuten en we hebben een huishoudelijk reglement en dat moet de notaris doen. En als startende coöperatie heb je nul leven dus ook nul inkomsten. Dus dat geld heeft de overheid ons euh als steun verstrekt.

GJE: welke overheid is dat?

JH: de provincie

GJE: En dat is een lening of een subsidie?

JH: dat is een subsidie. Daarnaast hebben de drie gemeentes elk een heel klein bedrag bijgedragen. Gemeente Aa en Hunze drieduizend, gemeente Tynaarlo vijftienhonderd euro en de gemeente Borger Odoorn vijftienduizend euro. Ook voor het opstarten van het proces. En dat is al met al... Daar hebben we het mee moeten doen. Maar dat is echt steun, dat hoeven we niet terug te betalen. We hebben nu een proefproject. Dat is euh, daarvoor hebben we een lening van de provincie van tweehonderdduizend euro en die moeten we in tien jaar gewoon netjes terug betalen met een rente

van ik dacht een komma twee of een komma drie, zeg maar hooguit een komma vijf. Het is een langlopende lening met een heel aantrekkelijke rentetarief. Dat is geen steun, dat is een lening. En daar stelt de provincie ook allemaal eisen aan. Er zit ook een grote hypotheek op. Stel dat we failliet zouden gaan dan is de provincie de eerste die zeg maar beslag kan leggen op euh op de inventaris en in dit geval is dat de kabel die in de grond ligt dus dat is een aardige garantie. Maar daarnaast hebben we onze abonnees, de mensen die zijn aangesloten zeg maar, die kunnen het bedrag in één keer betalen van vijftienhonderd euro. En elke maand krijgen ze daar tien euro van terug ook euh twintig jaar lang. Of ze doen geen eigen bijdrage en dan hebben ze een abonnement van veertig euro en daarmee kunnen we ook de winkel runnen. We hebben een stukje eigen vermogen opgebouwd want een aantal mensen hebben al betaald maar die worden ook weer in twintig jaar terugbetaald. Met ook een stukje rente dus op zich is het wel aantrekkelijk als je gewoon genoeg geld op de bank hebt liggen kun je beter in Ekeoostermoer investeren als naar de bank brengen....

HS: tegenwoordig wel ja

JH: en dat is, zo is de businesscase voor die eerste honderd abonnees in ieder geval. Maar goed die tweehonderdduizend euro lening van de provincie hadden we gewoon absoluut nodig want dat hele hele traject kost iets van honderdveertigduizend euro, nee tweehonderdveertigduizend euro sorry. Dat hele proefproject zeg maar.

GJE: maakt u ook gebruik van niet- financiële steun?

JH: van niet-financiële...

GJE: ...steun. Bijvoorbeeld euh een adviseur bij de provincie

JH: Nee, de provincie heeft ons ten aanzien van die businesscase steeds ondersteunt door een externe adviseur aan te wijzen die dan weer een rapport schreef. Dat de provincie die elke keer weer betaalt. Maar waar wij van zeggen ja doe het nou niet, doe nou maar gewoon het project uitvoeren en dan zien we het wel. Als het niet wil dan wil het niet. Ik denk dat ze meer... ze hebben bijna net zoveel geld betaald aan externe adviseurs als dat het hele project kost. Dat is nou overheid hè: zekerheid op zekerheid op zekerheid. Kijk als je... ik ben ondernemer, als je ondernemer bent dan, dan prakkeseer je er niet over, nou ja...

HS: ...dat is het risico.

JH: dat is het risico, of het risico is zo groot, nou doen we dat of doen we het niet

HS: heel andere wereld

JH: ja heel andere wereld ja

GJE: heeft u ook gebruik gemaakt van steun vanuit Europa bijvoorbeeld?

JH: Nee

GJE: dus echt alleen van de gemeente en de provincie?

JH: gemeente en provincie ja

GJE: Enne is de subsidie is dat alleen voor onderzoek of ook voor aanleg?

JH: de subsidie is voor onderzoek en de lening is voor aanleg. Maar kijk de lening wordt ook beschouwt binnen de financiële wereld als een subsidie hè. Omdat je leent niet markt conform. Daar zit hem de crux hè de KPN's en de Ziggo's zeggen ja nee. Zodra je in hun gebied komt, zeg maar de grijze gebieden dan gaan ze op hun strepen staan en zeggen: "ja maar overheid dat mag niet dat is concurrentie vervalsing, je geeft geld via een lager rentetarief wat niet marktconform is". En het velende bij dit soort projecten is, om dat markt conform te doen is, we hebben gesprekken gehad met banken, die vinden het risico dermate groot dat op die rente komt nog een risicotoeslag hè. Dat heb je ook als je een huis koopt met een te hoge hypotheek. Nou die risicotoeslag is dermate hoog bij die banken dat het businessmodel, businesscase bijna niet meer te halen is. Want je wilt, moet ook een abonnement aanbieden aan mensen wat ook marktconform is. Als je zegt ja we zijn duurder dan Ziggo dan gaat niemand meer een abonnement nemen. Dat vind ik een vreselijk spannend spel tussen het financiële verhaal en wat is nou haalbaar.

GJE: en bent u tot nu toe tevreden met de subsidies en leningen die worden verstrekt?

JH: (moet lachen) dat is een hele goeie vraag natuurlijk. Nee als ik goed kijk naar het hele gebeuren dan ben ik zeer ontevreden. Omdat ik vind dat het eigenlijk een zaak is van de overheid. De overheid vind dat zeg maar het gebied, ik noem het in dit geval Drenthe, dat voorzien moet zijn van breedband, van aansluiting, breedbandaansluiting om als je dat niet hebt dan ben je over tien jaar kun je de provincie , nou ja kun je misschien leuk op vakantie gaan maar dan kun je er ook niks meer. Even zwart-wit even. De wereld, de toekomst zit hem in de connectie met de hele wereld. Je moet zaken kunnen doen met China, India en de hele wereld. Daar heb je internet voor nodig. Als je kijkt naar onderwijs, onderwijs gaat veranderen. Mensen gaan thuis studeren, het zakenleven gaat veranderen, mensen gaan thuis werken. Maar je moet wel kunnen communiceren. Als je dat ook vanuit Drenthe wilt doen dan moet je in Drenthe gewoon een goed netwerk hebben. Net zo goed als je water hebt en elektriciteit hebt, moet je ook een internet aansluiting hebben. En ja dat hebben mensen niet en de overheden zeggen ja nee dat is geen nutsvoorziening dat hoort bij de marktwerking. Marktwerking hartstikke mooi maar de partijen KPN enzovoort die gaan niet dat soort gebiedjes in, die gaan dat niet ontsluiten. Dat is veel te duur. Want zei moeten voor hun aandeelhouders binnen drie a vier jaar geld verdienen. En dat vind ik ook normaal, logisch hoor. Als ik een marktpartij ben en ik ga investeren wil ik het over een model hebben waar ik binnen drie jaar m'n geld moet terugverdienen en dan moet ik ook geld gaan verdienen want zo zit de wereld nou eigenlijk in mekaar. Maar dat gaat dus nooit gebeuren en daarmee gaan al die gebiedjes, waar nu geen breedband internet is die komen, dat worden een soort verdomhoekjes en de overheid zegt nou ja het zij zo marktwerking punt. Daarom, ik ben er niet boos over maar ik vind het wel schandalig dat dit gewoon door de initiatieven van de burgers moet gaan gebeuren. Want die zeggen leefbaarheid is alleen maar haalbaar als je daar goede verbindingen maakt. Ik zou als overheid gewoon zeggen van jongens dit hebben we nodig dus we gaan heel Drenthe aansluiten op internet.

GJE: maar bent u met wat u tot nu toe hebt gekregen tevreden mee?

JH: daar ben ik tevreden mee ja. We hebben gekregen waar, kijk je moet wel realistisch zijn waar men de haalbaarheid in twijfel trekt daar kunnen wij zeggen: ja wie heeft er dan gelijk. Kijk is snap wel dat een overheid er anders tegenaan kijkt dan dat wij er tegen aan kijken. Je kunt natuurlijk opportunist zijn maar als overheid moet je realist zijn.

GJE: heeft u nog, u zegt net dat iemand onderzoek heeft gedaan naar haalbaarheid van de provincie, heeft u nog meer van dat soort stukken gekregen?

JH: Ja de provincie heeft iets van drie rapporten laten maken. Van onafhankelijke bureaus die daar verstand van hebben, ik ben de namen even kwijt maar die zijn wel bekend. Ja

GJE: enne is de huidige overheidssteun voldoende?

JH: Op dit proefstuk wel maar op de volgende fase dan krijgen we, dan gaan we weer een nieuw businesscase maken en een nieuwe lening aanvragen. Wij, dat is ook altijd ons idee geweest hoor om zeg maar vanuit een vlekje een soort olievlek werking te krijgen. En ik denk ook dat het belangrijk is dat als dit project straks klaar is hè dan hebben we PR hè dan kunnen we laten zien dat het werkt en dan gaan we dan wordt het voor de omliggende buurten natuurlijk interessant. En dan gaan mensen, er zijn nog verschrikkelijk veel mensen die geloven het niet. Dan gaan een aantal amateurs dit doen. En ja dat is lastig en die zeggen ja maar. En er zijn natuurlijk ook nog heel veel mensen die absoluut geen notie hebben van wat de toekomst gaat opleveren. Mensen zeggen: "ja ik kan toch televisie kijken, ik kan bellen, wat moet ik nou met internet?". Ja die zijn er. Maar goed dat is een generatie die gaat verdwijnen en de generatie die dan komt en als die geen internet hebben dan zeggen die wat moet ik hier, ik kan hier niks beginnen. En zo kijk je naar mensen thuis laten wonen, de zorg, boodschappen doen gaat allemaal op....

HS: is gewoon vereist

JH: er zijn rapporten, die kennen jullie ook allemaal, de gemiddelde huishouden heeft drie of vier internettoepassingen maar over tien jaar is het dus veertig. Die komen, daar ben ik van overtuigt daar hoeft je mij niet meer van te overtuigen. Maar ik heb mensen hier in de buurt: Ja Jan...

GJE: Ja klopt. Er zijn heel veel mensen die dat niet geloven

JH: Dat geloven ze gewoon niet!

GJE: maar de overheidssteun is tot nu toe afdoende?

JH: Ja, ja.

GJE: Waren er nog speciale voorwaarden om de financiering te krijgen?

JH: Ja, speciale voorwaarden zijn er. Het recht op hypotheek is er, de provincie heeft het recht, bij faillissement, zij staan vooraan. De mensen die zelf zeg maar geld hebben ingelegd komen in het tweede karretje. Zo'n lening van de provincie staat redelijk onder eisen, je businesscase wordt goed bestudeert en euh of er geen incompetente aannames in zitten. En bijna overal is dat je voldoende deelnemers hebt hè. Als je zegt ik heb een gebiedje van honderd en er doen maar tien mensen mee dan kun je het vergeten. Eigenlijk moet je zeventig procent hebben om het rond te krijgen. En dan wil de provincie wel lenen in het wit gebied hè. Als daar ook maar een grijze muis bij zit, ja dan heb je een probleem. Die kun je dan niet in de financiering meenemen. Die moeten dan allemaal weer apart gefinancierd worden.

GJE: en het beheer en onderhoud dan, hoe gaat dat?

JH: dat besteden we uit aan de aannemer. De aannemer legt aan, die beheert het en onderhoudt het ook.

GJE: krijgt u daar ook subsidie voor van de overheid of leningen?

JH: Nee, nee dat zit in onze businesscase. Dat geld moet elke maand worden opgebracht door onze abonnees zeg maar.

GJE: en in hoeverre heeft de steun het proces versnelt? De steun van de overheid

JH: (lacht) het heeft het proces ontzettend vertraagd. Als er iemand was geweest die zegt: Jan ik heb hier een half miljoen, leg het maar aan. Dan was het allang klaar geweest.

GJE: ja oké maar

JH: nee maar, kijk wij hebben heel veel last gehad van het feit dat wij de eersten waren en dan met een compleet ander concept werken, het open net concept. Wat in Nederland nog niet vertoont is hè. Er is nergens in Nederland een open net constructie. Dus als wij hier tien juni een feestje geven zijn wij de eersten in het land die dit heeft. Dus dat is echt uniek. Dat gaat ons zelf ook nog een beetje boven de pet denk ik. Maar het is wel heel apart natuurlijk, in zo'n klein gebiedje met honderd aansluitingen hebben wij een systematiek, die is nieuw in Nederland. Nou dat is, wat is nou de draad?

GJE: in hoeverre de steun het proces heeft versnelt, de steun van de overheid

JH: ja nee, dat is euh, ik ik doel daarop omdat men ons niet, ja wel voor vol aankeek, maar niet geloofde in ons concept. Maar wij zijn eigenlijk begonnen, en dat is ook wel een beetje onze fout geweest hoor, wij zeiden voor dertig euro in de maand heb je snel internet, dat is honderd mb up en honderd mb down, nou dat gaat dus niet lukken. De realiteit heeft ons daar ook een beetje achterhaald. Omdat wij, kijk al die getallen die we in het begin hanteerden waren gebaseerd op duizend aansluitingen en dan krijg je een heel ander verhaal hè. En we hadden ook gebaseerd op een derde wit en twee derde grijs en die grijze aansluitingen die allemaal in de dorpen dicht bij elkaar zitten die moeten eigenlijk die witte gaan financieren. En in dit gebiedje is gewoon geen grijze en hebben we ook geen mede financiers. En daarom kunnen wij die dertig euro niet handhaven, we zitten nu op veertig. Maar goed mensen zijn wel, en zeker dat komt ook doordat het zo'n compact gebiedje is, ze kennen elkaar allemaal goed, die liggen daar niet wakker van als het veertig is. Want met een schotel betaal je al gauw vijftig of zestig hoor. En dan hebben ze nog lang niet zo'n goede verbinding als ze nu krijgen. Maar er zijn ook mensen die zeggen: ja ik kijk alleen maar televisie, wat moet ik nou met....

HS: ja dat is ook wel weer lastig natuurlijk.

GJE: en als de overheid nou geen steun had gegeven?

JH: Dan was het niet gelukt. Nee dan was het niet gelukt. Dan hadden we iemand moeten vinden die zei ik heb wel tweeënhalfduizend euro zo beschikbaar en ik wil het wel financieren. Maar als ik eerlijk ben is het mij heel erg tegengevallen want dat is ook wel een beetje het verhaal van open net: financieren is geen probleem. Maar we hebben met banken gesproken, we hebben met

pensioenfondsen gesproken, we hebben met allerlei partijen gesproken waarvan iedereen zei die willen wel financieren maar o nee. Te veel risico.

GJE: dan gaan gewoon de rentetarieven omhoog

JH: ja het is gewoon een euh, ik denk als het nou een keer van de grond is dan en en het blijkt dat het wel zeg maar visible is, als ze er geld aan gaan verdienen dan gaan banken ook zeggen: he bliksem daar moeten we ook euh. Maar bijvoorbeeld een pensioenfonds van de ambtenaren, dat is ook een fonds dat geïnteresseerd is in dit soort ideeën, die zijn alleen geïnteresseerd als ze ook mede eigenaar worden. En dat willen wij niet, wij willen zelf baas blijven over onze kabels. En dat is ook wel een beetje, daarin zijn wij ook uniek hoor. Want ze zijn op andere plekken ook bezig met Rendo investeert in (...49:40) en dan wil Rendo ook iets te zeggen hebben en dat is ook logisch. En zo zijn er ook wel andere partijen die zeggen: nou we gaan. En dan gaan ze aanleggen met KPN en dan gaat KNP na zeven jaar de boel overnemen. Dan is het een soort opstapconstructie: het burgerinitiatief gaat zorgen voor de klanten, de provincie gaat zorgen dat de financiering er komt en na zeven jaar zegt KPN: jongens dank je wel. En dan krijg je wel een bepaald bedrag maar goed, op dat moment heb je natuurlijk niks meer te zeggen. En wij willen juist zeggenschap. Wij willen een open, wij, wij kijken ook veel meer naar leefbaarheid hè, het gaat om de leefbaarheid van het gebied. En niet of mensen wel goed televisie kunnen kijken of niet. Want eigenlijk interesseert dat mij.... Een aantal mensen interesseert dat niet. Maar leefbaarheid heeft veel meer te maken met hoe lang kun je ergens wonen. En kun je de rest van de wereld bereiken, kun je met je kinderen in Australië communiceren. En dat zijn dingen die in de toekomst belangrijk worden, dat is onze overtuiging. En wij vinden het een prachtig gebied het zou heel jammer zijn als er niemand meer woonde, snap je? Dus ja snap je?

HS: nou heb ik nog wel één slotvraag denk ik: we hebben nu gezien dat het draagvlak van belang is, de steun vanuit de overheid, de financiële steun, mensen met competenties. Kunt u nog andere succesfactoren zeg maar opnoemen? Is er nog iets waarvan u zegt: ja dat is echt van belang?

JH: ja ik zit even te denken hoor. Kijk wat je nu zegt is allemaal klip en klaar. Ongetwijfeld zijn er nog andere factoren. Maar die zijn niet zo op de voorgrond, die zijn wat minder makkelijk te benoemen denk ik. Maar ik denk dat een van de factoren zou kunnen zijn de veranderingen in de euh, je kunt zeggen de wereld, maar ook in Nederland op het gebied van communicatie en mogelijkheden. De techniek, ik denk dat de voortschrijding van de techniek, en zeker in dit matjé is enorm. Er zijn veel mogelijkheden die op dit moment nog helemaal niet toegepast worden maar die zijn er wel. En ik ben ervan overtuigd dat die er gaan komen en dat gaat natuurlijk helpen. Als mensen, kijk de behoefte, dat is een hele belangrijke. Als mensen de behoefte niet voelen dan is het een heel lastig verhaal. Dan plotseling wordt het een heel wollig hè. Dan wordt het leefbaar en "ik leef toch en ik ben gelukkig wat nou leefbaar?". Dat zijn allemaal van die wollige verhalen dat scoort niet zo bij mensen. Maar als mensen ergens behoefte aan krijgen, ik, een voorbeeld hier er zit daar een onderneminkje die man is accountmanager voor kattenluiken over de hele wereld. Ja dat is heel apart want die doet dat vanuit een boerderij daar in de middle of nowhere. En die man die zegt: ja als ik dat niet heb dan moet ik verhuizen. Kijk die voelt de behoefte en dat zijn de mannen die staan te springen van jongens kom maar op. En het interesseert ze niet of het dan veertig of vijftig euro is, als ik het maar heb. Het is gewoon ontzettend belangrijk, het is gewoon hun dagelijkse brood. En dan

heb je iemand die zegt: ik kijk alleen maar Nederland 1 en Nederland 2, ja dat schiet niet op. Dus de behoefte en behoefte wordt gecreëerd door techniek hè, door opkomst van nieuwe technieken.

HS: en misschien is dan ook nog wel een succesfactor is dan een goed verhaal van het burgerinitiatief zeg maar.

JH: ja en dan speelt in zo'n kleine gemeenschap natuurlijk ook het mekaar kennen hè. Als Jantje het heeft dan wil Pietje het ook hebben. Dat was heel grappig, toen we zijn begonnen in dat gebiedje hadden we iets van vijftig procent van de mensen deden mee. Nu zitten we bijna op honderd. Omdat iedereen die niet mededeed dacht van potverdorie mijn buurman krijgt het wel en ik niet. Eerst zeggen ze eerst zien en dan geloven. Dat kan, maar dan krijgt mijn buurman plotseling een hele mooie...

GJE: dat verhaal hebben we wel vaker gehoord ja

JH: en dat zijn ook van die dingen die helpen mee maar dat zijn een beetje ja, dat zijn niet echte competenties zeg maar, in het begin kun je daar niks mee. Je kunt het altijd als aanname zeggen: nou ja als je vijftig hebt wordt het ook wel tachtig en dat is bijna waar maar daar kun je bij een bank of een provincie niet mee aankomen. Want die willen gewoon harde, postcodeadressen hè. Want voor een postcode controleren of het grijs of wit is ja dat is wel het verhaal.

HS: Dat was het denk ik wel

Bijlage 5: Transcript interview met Glasvezelbuitengebied Putten

HS: nou zullen we maar beginnen? Even zien we hadden als eerste wat gezamenlijke vragen over wat ons beide interesseert en dan hebben we apart, los, wat vragen, van elkaar. Ervaart u het burgerinitiatief als succesvol?

JK & GW: Deels wel jaja. Want als je kijkt naar de uitgangspunten die ik net zei van we wilden heel Putten doen en we hebben het uiteindelijk opgesplitst in delen en Putten West is succesvol afgesloten dus deels is het succes geweest ja

HS: En het proces hoe verliep dat allemaal? Was het frustrerend?

JK & GW: Ja

HS: Ja?

JK & GW: heel erg.

JK: Je moet alles zelf doen. Dus noem een burgerinitiatief want je krijgt van de overheid, in ons geval in het begin heel weinig hulp eigenlijk. Je moet overal zelf tegen aan boxen, je moet overal zelf de mensen motiveren zeg maar maar ook de gemeente eigenlijk die euh hebben we ook veel moeite voor moeten doen om die goed te motiveren. Dat is ook uiteindelijk goed gelukt daar gaat het niet om. Maar je bent zelf eigenlijk de motor van het geheel. En op het moment dat je zelf stilstaat staat de rest ook gewoon stil. Maar bij ons wel eigenlijk ja

GW: Mijn vrouw heeft eigenlijk wel eens gezegd: Je doet net als Don Quichot je probeert tegen de molens te vechten dat noemen we dan de ambtelijke molens. We hebben in het begin toen we hiermee begonnen geprobeerd de politiek te overtuigen van het feit dat er een probleem is, dan loop je tegen de situatie aan dat ook jou oom in het centrum woont en zo wonen de meeste politici in het centrum. Die mensen wisten werkelijk niet dat de rondweg om het dorp heen de scheiding is waar coax ophoudt. In het buitengebied hebben zijn we echt puur in dit gebied hebben we alleen maar ADSL. Ik woon dan op 6- 7 kilometer van de centrale dus mijn burelen kunnen, ik heb het dan uiteindelijk gered doordat ik mensen ken die de postcodetabel kunnen beïnvloeden, maar mijn burelen kunnen geen internet krijgen of formeel niet omdat de afstand te groot is. Dus we zijn bij alle fracties langs geweest om ze te overtuigen van het probleem. En daarnaast is het ons gelukt om een raadsinformatie avond te organiseren en waarbij we dus de hele raad uitgenodigd hebben en daar hebben we een presentatie mogen houden in de raad en zo probeer je langzamerhand de politiek actief te krijgen. Maar ook de gesprekken met reggefiber, toen die hier in het centrum begonnen want uiteindelijk begonnen ze in het centrum, van we zeggen we gaan mee nou voordat je erdoor heen bent en voordat je uiteindelijk mensen hebt die je kunt bellen en vragen kunt stellen en die je serieus nemen. Want als burgerinitiatief ben je een paar goedbedoelende vrijwilligers die niks achter zich hebben hè dus niet een bonk geld of niet een bonk kennis, niks. Dus je begint vanuit niets. Ik weet niet of je weet hoeveel mensen er aandacht vragen van de politiek maar dat zijn er heel veel dus op zo'n fractievergadering komen elke keer weer mensen en daar komen ook nog een paar van die zeurders over internet

HS: En jullie waren gestart in 2011?

JK en GW: Ja

HS: en wanneer lag het netwerk er?

JK en GW: drie maanden terug

HS: drie maand terug

JK en GW: Toen is het laatste aangelegd eigenlijk. Een paar incidenten een paar nieuwe huizen ofzo.

HS: En welke fase was echt het meest frustrerend?

GW: We zijn als initiatiefgroep begonnen met ik denk acht of negen mensen toen hebben we wel de politiek zover gekregen dat er een ambtenaar bij in kwam die van economische zaken die bij ons in de initiatiefgroep kwam om snelle, korte lijnen te hebben dat was. We hebben euh hadden inderdaad redelijk goed contact met de wethouder, de provincie en van allerlei dingen. Maar toen we uiteindelijk, dan zie je dat je zo'n lange adem moet hebben dat van de initiatiefgroep viel bijna iedereen af en we zijn met z'n tweeën over gebleven. En de rest duurde het allemaal gewoon veels te lang. En dan moet je het met z'n tweeën alles oppakken dus de frustratie zit hem eigenlijk in alle momenten. Eerst om de politiek overtuigt te krijgen dan om Reggefiber zover te krijgen dat ze een aanbod komen doen of in ieder geval een aannemer, wij kunnen als initiatiefgroep wel een aannemer bellen: 'doe maar even een offerte' maar dat doen ze niet want dat kost hun veels te veel geld. Nou dan eindelijk kom je, komt Reggefiber voorbij en die bied ons dan voor Putten-West een pilot aan en die moet door het riool, daar heeft de gemeente een jaar over gedaan om te besluiten of dat mocht. Welke effecten heeft dat op het riool en hoe gaat het met onderhoud en welke contracten moeten we afsluiten, en dat heeft een jaar geduurd. Dan ga je een informatieavond organiseren komt er bijna geen mens. Wat nu? Komt er bijna geen mens. Dan moet je dus om je zestig procent te halen op elke activiteit die er in de buurt georganiseerd wordt aanwezig zijn. Iets met trekketrek of dieseldagen of boerenerfmarkt, overal heen. En dan uiteindelijk ja vooral Jan bijna iedereen die niet meteen reageerde bij langs geweest. We hadden ook ambassadeurs ja en die gingen voor ons ook folder wegbrengen, inschrijfformulieren ophalen, praten met de mensen. Nou dan uiteindelijk heb je het voor elkaar.....

JK: Reggefiber heeft nog een aantal mensen heen gestuurd

GW: gewoon van die snelle jongens het gebied in gestuurd om mensen over te halen. En uiteindelijk dan ben je, heb je, bepaal je go en dan blijkt er dat er van allerlei technische problemen zijn. Dan weet je dat je gaat draaien dus de meeste frustratie zat voor dat moment hè

GJE: vooral het probleem echt aantonen

GW: Ja en dan zijn er tien of twintig procent van de mensen die het direct met je eens zijn maar de rest moet je allemaal overtuigen. Want als je, kijk ik heb een aantal kinderen die thuis wonen en studeren, nou dan is het een ramp. Als je nog jonge kinderen hebt dan zeg je: 'na internet dat gaat nog wel'. D'r was een meneer die zei werkelijk: 'ik heb vier mb en dat was de helft en dat was nog goed. En dat was een vader van jonge kinderen. Hij is ondertussen wel bij z'n vrouw weg dus.....

Maar dus je moet eerst de politiek overtuigen, dan uiteindelijk moet je de bewoners overtuigen en dan uiteindelijk heb je ze zover en dan willen ze geen van allen meer terug. En dat is natuurlijk een geweldige oplossing.

HS: Oké dus een frustrerend proces

GW: Ja een zeer frustrerend, je moet het hebben van het volhouden is dat het feit dat je, uiteindelijk speelt eigenbelang ook mee als er geen eigenbelang is hou je het niet vol. Heel simpel. Dat is echt zo. Dan is.....

JK: Ik ben dan zelf, Omdat we zelf ondernemers zijn gaan we heel vaak door waar anderen ophouden dat doe je in je normale werk ook. En dat scheelt ook wel iets denk ik.

GJE: Ja in de literatuur wordt inderdaad wat u ook net al zei met vrijwilliger met vrijwilligersvermoeidheid uitgedrukt, van mensen die dan omdat het zo lang gaat en zo gefrustreerd gaat ophouden.

GW: We hebben allebei gezegd van: al die kennis die wij opdoen, door bijvoorbeeld dat net werk dat je opbouwt in de politiek, dat doe je met een doel om glasvezel te krijgen. Maar als ik straks een probleem heb met weet ik veel de weg hè dan weet ik diezelfde wethouder te vinden en als ik dan bel dan weet ie wie ik ben. Maar als ik als ondernemer een uitdaging heb, dat netwerk, en dat kon wel eens best wel eens en dat heeft het af en toe ook wel, z'n positieve bijwerkingen en daar moet je het voor doen. Je doet het voor je eigen glasvezelverbinding, ik woon echt leuk in het buitengebied en mijn kinderen zeggen wel eens: 'pa zullen we maar weer naar het dorp gaan', maar dat wil ik echt niet dat is een drive. En we zijn naar Brussel geweest met z'n tweeën om een presentatie te geven in het Engels aan Europeanen en dat zijn de leuke dingen toch? Dat zijn de dingen waarvan wij zeggen: 'nou ja weet je wat' en daarom spreken we ook met plezier met jullie om om dat zijn dan de leuke dingen die niet frustrerend zijn.

JK: NIET TE VERSTAAN OP DE OPNAME

GW: Dat was een arenadiscussie over hoe de toekomst van Putten eruit moest komen te zien.

JK: en daar hebben ze mij voor uitgenodigd en we zijn een avond niet geweest maar de rest wel. En dan ook met z'n tweeën of alleen of een afwisseling zeg maar. Op een bepaald moment begon die voorzitter daar ook een beetje de link te maken en dan werd het weer tevoorschijn gehaald en dan hup weer gas geven want dat bewustzijn werd steeds meer gekweekt eigenlijk.

GW: Jan zegt als ze groen zien dan denken ze aan Heineken en als ze Jan's gezicht zien dan denken ze aan glasvezel. Dat is echt waar. En zover moet je het zien (.....) daar moet je de lol ook van zien. En dat... We zijn totaal verschillende mensen maar juist door die verschillendheid denk ik dat we, de ene keer houdt de een het vol en de andere vol en de ene stimuleert dat en de ene vindt dit interessant en de andere heeft een week lang zoiets van dit kan niet waar zijn

GJE: En dit gaat allemaal over Putten –West?

GW: Ja allemaal Putten-West

GJE: En de andere twee: midden en oost?

GW: Ik zei dat ligt eigenlijk gewoon stil,

JK: In afwachting van. Maar je bent zelf de motor dus misschien moeten we die motor weer eens aanzwengelen. Ja dat klinkt gek maar op zich, KPN zit nu een beetje, KPN gaat ook een beetje nadenken dus misschien moeten we dat toch maar gaan uitspelen. Actiever d'r mee bezig zijn. Dat we die mensen weer aan de glasvezel aanleg krijgen. Want Ziggo heeft nu wel de hele regio te pakken maar wij hebben zoiets van wij hebben hier nou de mensen een beetje geactiveerd dus het begint bij ons weet je. Maar goed dan denk ik van dat ze een hoop bomen en struiken zien maar dan moeten we wel zien dat we in die sleuf krijgen en dat ze wel gaan graven hiero en wel aan de overkant als eerste bij wijze van spreken.

GW: De regio is een strook dan is het Veluwemeer op. Putten, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Heerde, Hattem, en dat valt onder de regio Noord-Veluwe daar is Putten onderdeel van en die hebben een stichting en die zit in Hattem, Wezep, de stichting Breedband (.....) en die willen in het hele gebied, en die zijn een aantal jaren bezig om daar glasvezel aan te leggen en die hebben een overeenkomst getekend met (.....) en (.....11.55) wil dus in die gemeentes gaan aanleggen. Het gebied wordt gemeente overschrijdend verdeelt in een aantal delen en per deel gaan ze glasvezel euh vraagbundeling doen en Putten Midden en Putten Oost vallen daar in dus we zullen Putten West niet doorrollen naar de rest want ik denk dat dat niet weer zal gebeuren via het riool tenminste niet volledig, hier is de insteek geweest volledig door het riool, en die insteek denk ik dat ze niet weer zullen kiezen hoogstens in de echte uithoeken. Dus we zullen Putten oost en Putten midden niet doorrollen vanuit Putten West maar dat zal een nieuw gebeuren worden wat we nu onder de paraplu van Stichting Noord-Veluwe door (.....12.45) kunnen laten doen maar we hebben ook een gesprek gehad met KPN als moeder maatschappij van Reggefiber tegenwoordig of eigenlijk is het een geworden en die twee zullen nou samen beide met de gemeente overleggen wie van de twee het in Putten Oost en Midden mag doen. We zouden concurrentie kunnen krijgen en misschien kunnen we daar iets in... Maar wat Jan heel duidelijk zegt als je zelf niks doet, gebeurt er niks.

HS: Nou heb ik uit de literatuur diverse competenties gehaald die aanwezig zouden moeten zijn zeg maar binnen de groep. Was er iemand of meerdere personen die beschikt over organisatorisch vermogen. Jullie waren al, jullie noemden al jezelf als motor

JK: Ja wat is organisatorisch vermogen? Kijk ik.....

HS: aanjager

JK: Aanjager ja dat wel. Ik ben meer een achtergrondfiguur ik ben niet iemand die graag als een chef rondsjouwt maar ik kan blijkbaar wel mensen motiveren. En dat kan Gert ook heel goed die is zelf directeur van een bedrijf zeg maar, eigenaar, en hij heeft een aantal mensen onder zich die hij direct aanstuurt en dat heb ik niet zeg maar. We doen het allebei op onze eigen manier en in die zin zijn we wel organisatorisch euh hebben we een organisatorisch vermogen

GW: Ik heb ook voor een aantal bestuursgroepen in het verleden congressen georganiseerd dus dan weet je ook wel hoe zo'n avond moet organiseren, hoe je met een zaal moet omgaan, hoe je een uitnodiging moet opstellen daar hebben we ook wel veel hulp van gehad uiteindelijk in Putten-West van Reggefiber van echt de PR afdeling van Reggefiber en die andere gebieden hebben we zelf gedaan maar goed ik had daar wel wat ervaring mee.

HS: In principe kun je wel zeggen die competentie.....

GW: ja die was er

HS:was voldoende aanwezig. Geen gebrek aan...

GW: Nee

JK: Ik doe hetzelfde werk ook zeg maar mij maakt het niet uit. Ik zit heel graag op de werkvloer, daartussen, en dan klim ik ook wel eens in de ladder omhoog zeg maar. Ik communiceer eigenlijk op ieder niveau zo'n beetje. Alleen dat doe ik dan een beetje op de achtergrond dus je stuurt wel mensen aan....

GW: Ja, dus die competentie was ruim voldoende aanwezig.

HS: En dan de competentie communiceren, bijvoorbeeld naar buiten toe, was daar ook iemand binnen de groep speciaal voor aangewezen?

GW: Nee, moesten we zelf doen. Ja nee zeker als je even terugkijkt naar toen we met z'n negenen waren niet toen was de communicatie ging via de ambtenaar. Maar ik denk dat we eigenlijk iedereen gewoon, Jan belt ook gewoon meneer van Dijk van de provincie, gedeputeerde van de provincie op en als we de wethouder nodig hebben sturen we een mailtje: en dan is het beste Roelof of beste... Dus nee dat was geen punt, die communicatie dat was....

JK: De meesten hebben een twitteraccount en ik zit er vrij actief op. Enne een keer hadden we wat nodig van de gemeente en toen dinsdagavond een tweet gestuurd en woensdagmorgen geregeld. Dat was een.....

GW: De tweet ging naar de wethouder toe en de volgende morgen was een collegevergadering enne zo kort waren de lijnen op een gegeven moment. Dat heb je echt nodig. Dus ook wat betreft die communicatie hebben we dat perfect gerooid.

HS: Maar bijvoorbeeld naar de media toe ook?

GW: Bellen gewoon een journalist op of we sturen persberichten die maakten we meestal zelf en daar moet je gewoon wat tips voor krijgen om dat te doen, hoe je dat opstelt. En ik heb een zoon die journalistiek heeft gestudeerd en dan vraag je even aan je zoon: 'is deze stijl goed?' weet je wel. En op die manier kom je er. Zo moet je het echt van vrijwilligers hebben. En uit eindelijk heeft ook daar in Putten-West heeft dat gewoon de pr afdeling van Reggefiber gedaan.

HS: Dus wel een beetje externe hulp zeg maar...

GW: Ja in Putten-West zeker ja

JK: Maar dat is ook een beetje, met omroep Gelderland net zo. Met een paar van die journalisten gewoon wat twitteren en af en toe een beetje de aandacht erbij houden. Hermina de Vries had bijvoorbeeld erin staan dat het nationale truiendag en dan twitter je gewoon van joh welk tafelkleed heb je nu aan weet je niet en dan met een knipoog erachter, wel op een manier weet je dat je het contact een beetje houdt. Op een manier dat nodig is.

GW: Dat leer je, dat is ook het leerproces dat je doorloopt en waar je gewoon zelf ook heel veel van leert en wat je ook later nog eens voor iets anders kunt gebruiken.

HS: Dus die goede contacten bij de overheid waren er wel?

GW: Ja die waren er zeker. Dat hebben we wel op moeten bouwen. Daar hebben we heel veel energie in moeten stoppen

HS: Dus die competentie werd steeds beter, zeg maar, in het proces?

GW: Ja

HS: Aan het begin was er niemand die een lijntje had openstaan bij de overheid?

GW: Nee, dat moet je opbouwen.

HS: En dan is daar één persoon daar verantwoordelijk voor of waren dat meer?

GW: Ja we waren uiteindelijk toen dat begon maar met z'n tweeën meer en toen het echt werd en dan deden we dat meestal met z'n tweeën. Heel veel hebben we ook echt samen gedaan en daarom zitten we hier ook samen. Ik bedoel echt omdat we met z'n tweeën zijn dan kun je ook heel snel schakelen. En dat is het nadeel van een grote groep: als je die bij elkaar wilt hebben dan heb je heel veel agenda's om rekening mee te houden. En als je met z'n tweeën bent dan gaat dat heel snel. En daarom heeft het ons ook zoveel tijd gekost, omdat we eigenlijk alles met z'n tweetjes samen deden: communicatie met journalisten deden we, jij deed dan per telefoon en ik deed per email, het Gelders debat ging jij heen, maar de meeste afspraken deden we eigenlijk altijd met z'n tweeën.

HS: En zoals met die contacten met de overheid dat geldt ook voor de marktpartijen, die moeten ook worden opgebouwd? Die waren er in het begin ook nog niet?

GW: Nee, we waren gewoon twee lokale ondernemers die euh...

JK: Lastposten

GW: die in eerste instantie als lastposten werden gezien omdat we ook behoorlijk wat aandacht opvroegen. In het begin hebben we echt behoorlijk wat aandacht gevraagd. Zoals die arenadiscussies door gewoon te zoeken in zo'n avond over de toekomst van Putten waar kan ik een aanknopingspunt vinden en daar op insteken. En dan roepen de mensen: 'aah beginnen ze weer'. En dat is echt gebeurt

HS: maar het werkt wel dus

GW: Ja blijkbaar wel

JK: En kijk ik snap de netwerk eigenaren ook wel er komen zoveel mensen met vragen. En dat merk ik zelf ook als je aan de gang bent hoe pieperig mensen kunnen zijn en veel eisend enzo. En vee eisend ben ik misschien zelf ook maar dat ervaar je dan anders als je aan de andere kant staat. En als een netwerk eigenaar wekelijks berichten aan de deur krijgt van mensen: 'ik wil het ook hebben en waar moet ik betalen?' Ja en de energie die je er dan in moet stoppen ja dat houdt een keer op en al doe je het twee keer dan denkt die eigenaar het is wel goed.

HS: En binnen de groep zeg maar verstand van zaken op het gebied van techniek is ook belangrijk. Was er ook iemand die daar verstand van had? Bijvoorbeeld over de telecomsector of....

GW: Hij is techneut en ik heb een automatiseringsbedrijf. Dus ja dan op het gebied van telecom, ik heb vroeger ook wel ADSL aansluitingen gemaakt dus je weet waar je het over hebt, je weet dat je het hebt over glasvezel en je weet over laag één, laag twee en laag drie (dat hebben we moeten leren) maar hij is gewoon technisch...

JK: op een gegeven moment zit je gewoon wat te internetten en de dingen die ik niet weet zoek ik op maar vanuit de techniek weet ik een hele hoop dingen al wel zeg maar en dan vul je makkelijk in en dan ga je gerichter zoeken en dan krijg je alleen de verschillen van ja dat je alles in één krijgt en de snelheid die hier en daar wat euh, HD en dat soort dingen. En hoe kom ik vanaf mijn router dat wil ik wel vanaf de zendcentrale zeg maar en dat gaat (....20:49) om me heen met dat soort verhalen en dan moet je op de (....) en dan werkt het net iets anders en dat soort dingen zoek je op en omdat je de basis hebt vind je het wel snel. En daar brei je verder op. En dan ja de techniek van aanleggen ja we hebben vroeger zat gaten gegraven, leidingen gelegd zeg maar....

GW: en daar hadden we gewoon de aannemer voor die had een ingenieursplan door de aannemer gemaakt omdat Reggefiber het deed daaro hebben we ons daar in principe niet mee bemoeit en euh....

JK: maar goed dat als mensen vragen hadden dan konden we wel zeggen we doen het zus of zo enne prima.

HS: dus die kennis was wel aanwezig en kon ook gebruikt worden. En dan was er binnen de groep nog een financiële man aangewezen?

GW: Ik heb er ooit eens een opleiding voor gehad. Nou ja een BE opleiding moeten kunnen

HS: maar er was niet, u heeft er geen externe hulp voor gezocht?

GW: Nee uiteindelijk nee hebben we het allemaal zelf gedaan ook zelf berekeningen gemaakt uiteindelijk kwam Reggefiber met een prijs hè. Dit is de prijs die mensen moeten gaan betalen nou die ga je communiceren maar wel een coöperatie opgericht omdat wij sommige mensen die niet in een keer kunnen betalen voor hebben geschoten met geld van de overheid. En dan moet je berekenen wat dat de mensen gaat kosten en uit eindelijk laten we nu die eerste paar jaar van onze coöperatie door een accountant een jaaropgave gemaakt. Maar pas nu alles draait. In het begin hebben we daar geen hulp van gehad en die competentie hadden we zelf.

HS: En dan verstand van zaken op het gebied van juridische zaken, het is vaak juridisch complex, was daar dat ook binnen de groep aanwezig?

JK: Nee ook niet en dat is een groot punt in de zin van waar haal je juridische informatie vandaan. Van die kleine dingen van is het de(22:35)wet voldoe je daaraan zeg maar en dan is het de vraag is het vastgoed of onroerend goed en echt antwoordt hebben we daar niet op dus we hebben gewoon door gesjouwd waar we mee begonnen zijn, en dat is allemaal goed gegaan maar dat had ook een paar keer mis kunnen gaan.

HS: maar hiervoor is bijvoorbeeld geen hulp van buitenaf gezocht?

GW: Nee, uiteindelijk kon die dame van de gemeente ons daar wel wat helpen, die was jurist die ambtenaar. En je ziet nu ook bijvoorbeeld gebruikersverklaringen over gronden daar zit dan een notaris achter en dat laten we dus weer vanuit Reggefiber regelen. En de hele staatsteunperikelen daar hebben we wethouder... wat misschien wel leuk is om te vertellen: we hebben vanuit de provincie Gelderland ondersteuning gekregen van bureau Oosterveen uit Enschede en die zijn door de overheid ingehuurd om onderzoek te doen, dat is Hans van der Stappen en die heeft op dat punt een hoop voor ons betekent dat was iemand die gewoon vanuit de provincie bij ons neergezet werd die hoefden we niet te betalen, dat deed de provincie voor ons en die heeft op dat punt een hele hoop dingen voor ons uitgezocht. Die had wel de lijn. Die zat niet in de initiatiefgroep maar dat was de hulp die we van buitenaf kregen, zeker op het gebied van juridische kunde. Die hebben we ingehuurd gekregen van de provincie

JK: maar dat kwam ook omdat de provincie toen al een jaar bezig was met glasvezel maar ook nooit van de grond kreeg en toen kwamen wij een keer aan kloppen want dat begon te lopen dus ook zij hadden een case zeg maar waar ze wat mee konden en vandaaruit is dit een beetje opgekomen en dat Oosterveen ernaast kwam en in Winterswijk liepen ze ook met een glasvezelinitiatief die hebben ook van hun input gehad. Dus de provincie had gelijk een case waar ze wat mee konden en ook bij de provinciale staten mee aan konden komen.

GW: want uiteindelijk gaf de provincie subsidies, nee leningen sorry leningen, toen hadden ze twee miljoen beschikbaar geloof ik. En daar hebben wij voor dit project tweehonderdduizend euro lening voor gekregen waarmee wij de mensen voorfinancierden die niet in één keer konden betalen. Daar hebben we een lening van de provincie voor. En daar hebben we ook bijvoorbeeld een keer ingesproken op een provinciale staten vergadering. Dat was natuurlijk wel een hele leuke ervaring waarbij we in feite in vijfenveertig seconden zo'n elevatorpitch moesten doen, maar dat lukte en toen hebben we inderdaad die gelden gekregen ja

JK: en daar leer je ook, dat zie je bij de presidentiële verkiezingen in Amerika ook, dan gaan ook lui achter je staan (knikken) en dat hebben we daar ook gedaan en ga je en keer twifelen.....

GW: en die mensen allemaal kijken: wat knikken die mensen achter hen en dat was heel leuk.

JK: en dan zag je op een gegeven moment ook de leden van de een naar de ander papiertjes over van he kijk dat stond er. Nou ja dat soort dingen. En dat was inderdaad heel leuk.

GW: maar dat zul je zelf ook wel ervaren als je een gesprekspartner bent met veel kennis, kennis is macht dat klinkt een beetje cru maar dat is wel zo. Want we hebben ook in de politiek als je van een onderwerp heel veel weet kun je sturen. En dat merk je hier ook want als je veel van glasvezel weet en je wordt ook gezien als mensen die er verstand van hebben, na vijf jaar trekken en sleuren lukte dat inderdaad, dan zie je soms ook wel dat er naar je geluisterd wordt. Maar ook politiek wel eens wat denken jullie ervan. En dat is heel leuk. Dat zijn weer van die leuke dingen die je op de been houden op dat punt. Het kost je weer een avond maar het is ook weer een ervaring om dat zo te zien, daar in die collegebanken te zitten, hoe heten die banken ook al weer?

HS: dan hebben we de overkoepelende vraag zeg maar: in hoeverre dragen de aanwezige competenties mee aan het succes van het burgerinitiatief?

GW: Onmisbaar, volhoudingsvermogen heb je nog niet genoemd. Volhoudingsvermogen en financiële kennis moet je hebben, organisatorisch vermogen moet je hebben. En je ziet ook heel veel initiatieven na een half jaar omvallen, ten eerste omdat het volhoudingsvermogen/uthoudingsvermogen ik denk dat dat de allerbelangrijkste is. D'r moet een drive zijn. Je moet gewoon van ik zie die meneer Roos nu gaan voor z'n gebeuren met die enquête gisteren en dan denk ik je moet een drive hebben want anders hou je het niet vol! Heel simpel dan hou je het niet vol. Het kost veel te veel tijd en je moet een gezin hebben dat het toestaat. En je moet er tijd hebben, het heeft ons duizenden uren gekost en die gaan ten koste van iets anders. Als je die drive niet hebt.....

HS: als ik dit zo hoor dan is het een frustrerend proces maar wel leerzaam zeg maar

JK en GW: Ja natuurlijk, absoluut

GJE: en je hebt er ook nog wat op andere vlakken aan overgehouden. Korte lijntjes met de...

GW: korte lijntjes met de politiek, kennis van hoe het reilt en zeilt in de politiek vooral. Je hebt voor een stukje benadering van mensen leer je en je leert mensen kennen waardoor je ook wat mensenkennis doet, we hadden het voordeel dat in het gebied Putten-West bijna iedereen of negentig procent een van ons tweeën kende. Dat is ook een risico want pek en veren staan al gauw klaar om je weg te dragen als het mislukt hè. Dat is dan ook wel weer een bijkomstigheid.

JK: we hebben dat pek en veren verscheidende keren in ons achterhoofd gehad zo van zijn we klaar of zijn we niet klaar.

GW: frustrerend soms ook heel beroert daar kan Jan goed mee overweg ik wat minder. Zo heeft het feit dat je verschillend bent ook weer

JK: ik heb daar geen moeite mee bijvoorbeeld

HS: wel eens gedacht om tussentijds te stoppen of....

GW: ja naar drie jaar geloof ik

JK: ja toen hadden we zoiets van als het dode paard niet meer met de ogen knippert dan stoppen we ermee. Want het moet geen illusie worden die nooit meer te halen is. Het moet niet Donky shot worden nee

GW net voordat Reggefiber voor de deur stond hebben wij ernstig getwijfeld of we wel door moesten.

JK: maar goed onderweg heb je ook een hoop frustraties. Als het dan weer goed komt is dat weer mooi. Maar dat ja in een keer, als de politiek, iemand zei als de politiek meegaat dan moet je dan beginnen we pas. Maar goed dan zie je op een gegeven moment dat er vijfhonderd euro wordt gevraagd (Achterhoeksmodel) en dan beginnen mensen: ja dat hebben we altijd al gedacht dat komt allemaal vanzelf weet je waarom moet dat in het dorp gratis en hier betalen? Wij betalen ook OZB en weet ik wat. Dat snap ik wel dat heb je zelf ook. Maar goed dan ben je bezig en dan kom je bij mensen thuis en dan denk je oude mensen die euh dat wordt wel moeite en jonge mensen met kinderen denk je die doen dat zo. Ja dus niet hè. Daar is geen pijn op te trekken. Echt niet. En dan de

prijs en de Achterhoek en dan zeggen mensen: ja daar wacht ik op. En dan denk ik, probeer ik te overtuigen denk erom je moet gewoon betalen hoe je het wend of keert of in het vaste net of je bijdrage maakt niet uit. En dan verzint iemand ergens vandaan: joh ik ga iets downloaden van het internet dat Noordwest Veluwe daar zitten we in, we wachten op de Achterhoek en dat gaan ze dan aangeven en dan hier in de bus gewoon

GW: bij ons kost ie tweeduizend euro en het Achterhoeksmoedel van die gemeentes is vijfhonderd euro plus een opslag over het abonnement alleen dat laatste vertelden ze er niet bij en toen werd Jan Jakob van Dijk daar een paar keer behoorlijk op aangesproken van vertel nou eens dat ie er is en hoeveel dat is, maar dat vertelde hij niet. En uiteindelijk kom je erachter dat het zeven, acht euro is doe levenslang zeven of acht euro maar contant en tel dat bij die vijfhonderd euro op en dan ben je meer kwijt dan die tweeduizend euro die je hier in Putten-West moet betalen. Maar ja dat hebben wij ook nog geprobeerd, wij hebben altijd eerlijk gecommuniceerd: van mensen, het kost je geld en je moet het zelf betalen, het kost je tweeduizend euro en dat mag je uitsmeren over tien jaar of twaalf jaar. En de benadering van de andere kant is vaak dat kost een maandelijks bedrag en dan gaan mensen dat vaak niet optellen. En wij hebben nooit spijt gehad van die eerlijke communicatie maar we zullen de volgende keer als we dit weer gaan doen van het is een opslag en die mag je ook afkomen want dat is best we heel belangrijk vinden wij. En dat doet (zif??? 31:50) bijvoorbeeld niet dat is een investeringsbedrijf dus die zoeken rendement op termijn. Maar zo hebben wij dat eerlijk gecommuniceerd en daar ben ik tevreden over

JK: natuurlijk in de tijd dat er verkiezing was moet je er een beetje mee omgaan dat je geen mensen beschadigd, ook geen politici. En om toch nog verhaal en uitleg te geven en toen was een van de wethouders die zit in de media (..32:14) en dat klopt wel zo ongeveer, want wij hadden omdat je zeg maar bezig was met die organisatie wisten we donders goed hoe het in elkaar zat en wat de bedragen ongeveer waren en die modellen waren ook gezamenlijk een beetje samengesteld met de provincie, Winterswijk en hiervandaan zeg maar. Maar goed je kunt dat niet zo openbaar maken wat je zomaar in vergaderingen bespreekt. En die wethouder gaf ons aansluitpunt over van kijk zo zit het in elkaar want kijk maar op die pagina.

GW: want door die aanduiding van Jan Jacob van Dijk van hè je gaat het in de Achterhoek doen en dat is fijn dat de regio daar op wilde wachten daar een nieuwsbrief op uitgaf en iemand uit dit gebied die nieuwsbrief ging kopiëren en bij mensen die deelnamen aan ons project in de bus ging doen om te laten zien je betaal vijftienhonderd euro te veel. Ja dat was een beetje lullig hè. Ik ben er ook nooit achter gekomen wie dat gedaan heeft. We hebben wel onze vermoedens maar we weten het niet.

GJE: Dan heb ik nog wat vragen over het financiële gedeelte eh er is zo net al wat genoemd over overheidssteun. Welke steun precies heeft u van de overheid gebruikt?

JK: we hebben eigenlijk alleen een lening gekregen die we ook moeten terugbetalen die is marktconform bedoelen we dan. Want dat is ook een hele discussie geweest van wat is Marktconform? Was het Dirk Strijker of die andere daar heb ik een hele discussie mee gehad . Want als je naar de marktpartij gaat, we zijn bij de Rabobank geweest bijvoorbeeld, acht procent...

GW: Acht procent in vijf jaar omdat het risicovol is.

JK: en dan zeg je als je die drie procent van de provincie hebt is het dan marktconform? Wie vindt dat markt conform? En daar zat Reggefiber mee te stoeien maar subsidie wordt het dan nooit hè en dat is eigenlijk het enigste wat we gehad hebben. De gemeente Putten heeft er nog wat leningen bij gegeven, zelfde principe een beetje

GW: de belangrijkste steun die we gehad hebben is denk ik is het feit dat die ambtenaar tijd voor ons vrij mocht maken om in die initiatiefgroep te zitten. Dat de provincie Gelderland ons Hans van de Stappen van Oosterveen heeft toegewezen die echt wel veel voor ons is bezig geweest. En Pim ja. En er is voor Putten-Midden een engineeringplan heeft gemaakt door iemand en dat is betaalt door Oosterveen op conto van de provincie. Een paar maanden terug hebben we de Wereldbank op bezoek gehad. En toen zijn we wezen uiteten en dat betaalt dan de provincie bijvoorbeeld want die was er ook bij. Dat soort dingen en we hebben uiteindelijk vijfduizend euro gehad van de gemeente Putten via een omweg op aanraden van de gemeente Putten omdat ze een financiële bijdrage aan de regio moesten doen en toen hebben ze bedongen dat die regio een deel daarvan doorschoof naar ons omdat wij al een hele boel energie in Putten hadden gedaan. En dan is het een lening van de Provincie en een lening van de gemeente Putten. En ja dat zie je op een gegeven moment moesten wij een overbrugging hebben er ging iets fout wij moesten namelijk vooruit betalen aan Reggefiber. En wij hadden tegen iedereen gezegd van luister je betaalt als het er ligt. Daar zijn we heel blij om dat we dat gedaan hebben omdat het heel lang geduurd heeft uiteindelijk maar dat moet je dan overbruggen en toen hebben we dat en dat regelden we met een avondje van te voren met het college want die mochten tot tweehonderdvijftigduizend zelf tekenen. En die stelden zo een overbrugging zonder euh, daar hebben ze ons mee gematst. De rente die de gemeente beurt is niks dus als je daar vertrouwen hebt dan kun je daar, dan hebben we daar dankbaar gebruik van gemaakt.

GJE: dus het is hier ook zowel financieel als niet financieel?

GW: Ja, zeker niet-financieel is best wel heel belangrijk geweest in

GJE: en in welke, ja u gaf net aan van de gemeente en van de provincie heeft u leningen en ook van Europa?

GW: Nee

GJE: daar heeft u niks van....

GW: nee we zijn daar best wel behoorlijk druk mee geweest om in Brussel wat voor elkaar te krijgen. We hebben zelfs al aan inschrijvingen deel genomen. Een poosje terug hebben ze in Brussel een, een week voor of na de aanslagen, een week na de aanslagen in Parijs was dat, die maandag zijn we er geweest en toen hadden ze ook een of andere contest en daar heeft toen Harderwijk geld mee gewonnen. Daar hadden wij ook meegedaan. In 2014 hebben we een keer meegedaan en op basis daarvan hebben we de Wereldbank op bezoek gehad. Een meneer uit Washington en een mevrouw uit Portugal, was ook wel heel leuk, helemaal als er dan zo'n vrouw uit Rusland komt, uit Sint Petersburg dan kun je onder zo'n diner heel leuk praten over dingen die niks met glasvezel te maken hebben. Ja dat zijn dan weer de leuke dingen. Dus nee uit Brussel hebben we geen, niets gehad. Dat staatssteun verhaal is gewoon heel lastig en dat ligt in Brussel. En dan heb je de minimumsregeling waarbij je dus tweehonderdduizend euro als je daar onder blijft....

JK: het rente voordeel

GW: ja dan komt de discussie wat is het exacte bedrag van het rentevoordeel dat je hebt daar is pas in 2011, 2013 pas gang in gekomen. En wat is een wit gebied en wat is geen wit gebied. Wat mag de overheid wel en durft de overheid wel. Of zoals Gelderland deed en Jan Jacob van Dijk: we doen het zelf. Maar dat mocht helemaal niet dat werd door Brussel ondersteboven geblazen

JK: Maar ondertussen was wel heel veel verzeikt zeg maar. In de zin van zeg maar dat de mensen zeggen van kijk we wachten wel, het komt wel. En dat is best wel lastig.

GW: het mooiste is dat de Wereldbank dacht dat wij (...38:40). Wat komen jullie nou brengen voor ons hè. Ja nou, weet je we hebben vanuit de Europese commissie een opdracht gekregen. Toen hebben we een jaar onderhandeld over wat de inhoud van de opdracht moet zijn. En nu zijn we toch maar eens aan het praten over wat de mensen nodig zijn. Ze kwamen met niks, ze kwamen informeren hetzelfde als jullie. Gewoon praten en luisteren. En dat vonden we wel een beetje jammer.

JK: ja we hebben bij de Rabobank bij een stimuleringsfonds inschrijving gedaan. Drie keer geloof ik en dat ging allemaal naar andere glasvezelinitiatieven die nog niks hebben liggen. En wij hebben het liggen en moesten zelf betalen

GW: we waren niet concreet genoeg. En zo hebben we van alles geprobeerd maar ... en dat is ook frustrerend hè dat de Rabobank stimuleringsfondsen heeft, dat je een paar keer, ook dan je kent iedereen die in de commissie zit om te beoordelen. En dan gaat het naar sociale doelen. Hartstikke goed. Maar daar heb je ook last van. We hebben echt zelf uit eigen zak betaalt hè. We hebben folders... ik geloof dat we uiteindelijk tienduizend euro hebben voorgeschooten met z'n tweetjes, gewoon zelf. En uiteindelijk hebben we dat ook teruggehaald

HS: Dan is het wel leuk dat het lukt zeg maar

JK: Dat is wel een extra drive. Je moet wel want anders krijg je je geld niet terug.

GW: als vrienden hebben we er nooit iets voor gekregen, nog geen enkel uur maar onze kosten hebben we wel terugverdient.

GJE: En dat geld dat beschikbaar is gesteld, voor een lening in dit geval, is dat voor onderzoek gebruikt, voor aanleg of...

JK: puur de aanleg de aanleg eigenlijk ja.

GJE: en de onderzoeken die eventueel aan de orde waren zijn door anderen gedaan?

GW: Nou kijk omdat Putten-West is aanlegt door Reggefiber is het ingenieursplan gemaakt door Reggefiber. Zijn de kosten van de zaal, de huur, om de mensen te activeren, betaalt door Reggefiber. Zijn de reclame uitingen betaalt door Reggefiber

JK: echt onderzoeken ja euh

GW: Wat bedoel je met onderzoeken?

GJE: vooronderzoek om aan te leggen. Jullie hadden het zo net over riolering

GW: Dat heeft Reggefiber samen met Jelcer, Jelcer dat is de organisatie die dat heel erg promootte, die hebben dat betaalt

GJE: Oké en het onderhoud? Dat is natuurlijk leuk omdat jullie het al hebben liggen

JK: allemaal Reggefiber. Het complete eigendom is eigenlijk van Reggefiber. We moesten eigenlijk alleen meebetalen aan de aanleg ervan omdat er wat bij op kwam bij de aanleg. En in die zin zijn wij geen eigenaar van de aansluiting. Dat heeft ja ook zijn voordelen dat alle ellende die ontstaat hebben wij niet.

GW: Net zoals je in het buitengebied als je een waterleiding aan moet leggen dan legt de waterleidingmaatschappij +20 meter het erf op denk ik, daarna moet je zelf betalen. Dus als je in het buitengebied, mijn schoonouders hadden geen water, de waterpomp viel in elkaar dus er moest water aangelegd worden, het eerste stukje betaalt de gemeente, instantie de rest moet je zelf betalen. Maar het is eigendom in zijn geheel van de instantie. Dat was eigenlijk bij Putten-West hetzelfde: de aanleg is van Reggefiber, het onderhoud is van Reggefiber, alles is van Reggefiber en als bewoner doe je zelf een bijdrage omdat het voor hun te duur is. En Putten-Midden waar wij insteken wilden op een coöperatie, daar hadden we dat probleem wel als we daarmee doorgegaan waren. En dat was ook een hele grote uitdaging. Want als euh, voor het onderhoudt moet je eigenlijk een bepaald volume hebben om het voor een marktpartij aantrekkelijk, betaalbaar, interessant te maken om het onderhoud aan uit te besteden. Eigenlijk moet je het gewoon uitbesteden. Want we hebben hier een keer een storing gehad waarbij een stuk aanvoer vervangen moest worden. Nou als je dat als coöperatie moet betalen heb je een uitdaging. Dus het onderhoud is het beste, is best belangrijk en ik denk dat dat ons ook en dan denk ik dat dat in (...42:40) ook zo gebeurde, wat ons zou weerhouden om dat in volledig eigen beheer te doen. Want Heselene heeft het dan uiteindelijk als coöperatie heeft gedaan en dat hangt of valt met dat de provider failliet is gegaan waarmee ze samenwerkten. Die zijn begonnen in het centrum maar zijn daar nog niet buiten gekomen maar het geld is op. Terwijl het bedoelt was, we hebben die man ook wel gesproken, bedoelt was om voor het buitengebied dus ik. Als ik nu, wij hebben een coöperatie puur, dat mag je niet zeggen, voor de financiering wij hebben leningen geregeld en die geven we door aan bewoners die incasseren we zelf. Maar de rest, of je dat moet willen. Dat is heel risicovol. En dan moet je het echt uitbesteden aan een grote partij, aan een aannemer, aan een Schurink, aan een Bam, aan een Van Gelder. Voor zoveel euro per jaar doen jullie het onderhoudt.

JK: en dat niet alleen en dat is het risico van het gebruik. Toen we hier storing hadden vielen er ook een paar uit en toen was er ook al een begonnen van: 'ja maar een schadevergoeding...' Nee. Ja maar goed je moet er wel, ook al heb je gelijk of ongelijk, je moet jezelf wel verdedigen. En dat moet je ook betalen en dat kost best wel, dat kost allemaal geld. En dat moet wel uit dat kleine groepje mensen komen die de coöperatie leiden.

GW: dus we hebben daar ook een verzekering voor alhoewel we niet aansprakelijk zijn voor het hele onderhoudt en alles, maar toch maar gezegd laten we maar even voor die paar jaar een verzekering afsluiten. Dat is een van (....44:20): 'Jullie hebben het aangeraden en het gaat fout'. En daar zijn we voor verzekert

GJE: en is die vorm, de lening, afdoende? De financiering, de...

GW: bij ons is het genoeg hè. Tot onze verbazing, nou ja eigenlijk niet, gaven de mensen omdat wij communiceerden tweeduizend euro en dat mag je in twaalf jaar aflossen door per maand zestien en een halve euro aflossing en drie euro kosten te betalen. En als je vooruitbetaling deed was het iets minder. Het bleek dat zestig procent van de mensen die deelnamen graag in één keer wilden betalen. Dat betekent dat op ons financieringsvraagstuk maar heel beperkt was: veertig procent van de aanleg. En de lening van de provincie was toen niet voldoende maar blijkt omdat we nu toch nog een aantal extra aansluitingen hebben gekregen, blijkt de lening van de provincie, van de gemeente zullen we binnenkort gaan aflossen, maar die twee ton van de provincie is voor deze aanleg van vijfhonderd woningen en daarvan zes procent, is dat voldoende ja. Dus ja die was voldoende ja.

GJE: dus geen andere hulp noodzakelijk?

GW: Ja onderweg hè, de overbruggingen hebben we gehad omdat Reggefiber, daar hebben we best wel behoorlijk pitte discussies over gehad, we hebben altijd gezegd we hebben afgesproken na de tijd betalen maar Reggefiber zegt we gaan niet aanleggen voordat we het geld hebben. Patstelling. En dan zijn we ook heel eigenwijs: dan zeggen we zoek het maar uit. Maar uiteindelijk heeft ons daar, want daar moet je toch met die grote organisaties, maar we hebben toch...

JK: maar we hebben wel wat kunnen vinden wat, waar we ons allemaal ik konden vinden.

GW: in stappen, in delen. Ook dit project is in delen opgedeeld, betaalmomenten afgesproken. En het geld dat we dan nodig hadden bij de gemeente gehaald. Ja en daar zijn de korte lijnen in je netwerk weer heel veel van belang dat je ook inderdaad naar de gemeente kunt toestappen. Over drie maanden een ton nodig. Of we hebben drie maand twee en een halve ton nodig. En twee keer zijn we al geweest we hebben een keer negen en een keer tweehonderd, toen mocht het net niet over de tweehonderdvijftig heen ofzo, en toen moesten we weer ietjes. Dus onderweg hebben we, was het niet genoeg maar nu aan het eind wel.

GJE: en in hoeverre heeft de steun het proces versnelt?

GW: zonder die steun was het niet mogelijk geweest. Commercieel konden we gewoon geen leningen krijgen. En als je naar de Rabobank toegaat en echt ook hier plaatselijk, dan zou toch iemand geschikt moeten zijn bij Rabobank zou je zeggen. Al die mensen die hier in de buurt wonen, allemaal klant bij Rabobank. En als die dan eist dat je acht procent gaat betalen, maximaal voor vijf jaar kunt krijgen, dat is dan voor de overbrugging genoeg, en dan zo'n A4tje opstelt met eisen die aan het bestuur moeten worden gesteld. Kun je het shaken. Dus zonder die hulp van de gemeente hadden we het niet gered. Zonder die hulp van financiers, die overbruggingen enzo, nee.

GJE: en de provincie...

GW: en de provincie. Zonder die leningen was, had je het kunnen vergeten.

GJE: En had u dan liever een subsidie gehad of een lening?

JK: Subsidie maar ja

GJE: vorige week hadden we een interview en die stelde dat ze liever een lening hadden dan een subsidie.

JK: Nou in zoverre een subsidie hoeft je niet terug te betalen en een lening wel. En het enigste dat ja de subsidievorm die bijvoorbeeld Noord-Veluwe gekregen heeft. Dat is tweeëneenhalf ton geloof ik om de boel te onderzoeken en te onderzoeken en te organiseren en...

GJE: ja precies, dat bedoelde ik ook met de vraag van onderzoek.

JK: ...ja kijk en in die zin was subsidie ook goed geweest om ons financieel te ondersteunen en dat we toch een advocaat konden inschakelen en mensen die wat dingen voor ons konden uitzoeken, dat was op zich wel handig geweest, ja absoluut. Maar als je het echt voor de aanleg dat was ook wel handig geweest

HS: maar zat dat dan nooit erin subsidie? De subsidie zat er nooit in?

GW: subsidie is een vloekwoord tegenwoordig hè. Je krijgt geen subsidie meer, je moet het maar zelf zien te rooien. Kijk nu zijn de rentes zo laag en dan kan dat ook maar je moet het wel voor mekaar zien te krijgen. Nou banken zijn op dit moment verschrikkelijke instanties. Die moet je eigenlijk niet mee te doen hebben. Dus daar moet je het op dit moment niet van hebben. Dus er was maar een oplossing en dat was de overheid die financiert. Zoals in Gelderland hebben ze heel veel Nuongelden die gewoon op de bank staan. En op dit moment als je het ergens neerzet moet je soms toebetalen dus dat is weer een hele mooie kans voor initiatieven om nu glasvezel aan te leggen. Als de gemeente wat geld heeft, dat ze daar mee via renoverende fondsen of misschien, Brabant deed dat door en Overijssel deed dat en uiteindelijk komt daar niet zoveel van terecht. Omdat die voorwaarden onwaarschijnlijk zijn. Toen we uiteindelijk van de provincie Gelderland die lening kregen en dan moet je kijken wat je moet invullen allemaal. En uiteindelijk is dat geleuter. Een achtergestelde lening trouwens ook nog hè. Dus alles gaat voor en dan komt de provincie. En zo hebben die ons op gang geholpen. En voor Putten-Midden staat ergens nog vierhonderdentwaalfduizend euro lening op ons te wachten. Pas zeiden ze dat dat eventueel nog beschikbaar is. Bunttem heeft wat gekregen, hoe heet die man van dat initiatief? Euh ja die ene en wij hebben dan een lening. Maar subsidie moet je maar vergeten.

GJE: Ja klopt. Hier en daar hoor je nog wel eens voor onderzoek.

GW: Ja en dan roepen wij: doe niet zo stom want die onderzoeken zijn helemaal niet nodig.

JK: begin gewoon

GW: begin gewoon, stel een engineeringsplan op daar mag je rustig voor betalen maar ga niet onderzoeken of het wel nodig is en dat soort dingen. Kan je allemaal vergeten en ik denk dat dat ook bijgedragen heeft aan ons succes. Wij zijn gewoon altijd, wij hebben bij een hele hoop dingen dan misschien gewoon oogkleppen opgezet en gezegd van laat ons maar gaan.

JK: en alle dingen die je dan tegen komt onderweg die ga je dan oplossen. Je gaat niet van te voren denken alle dingen die tegen zou kunnen komen. Je begint en alles wat je tegenkomt daar ga je een oplossing voor zoeken....

GW: en dat is wel een risico en dat snap ik wel maar laatst las ik in de krant dat ergens op internet dat als we geen risico's hadden genomen dan hadden we nog steeds in berevellen rond gelopen. Hier

moet je soms wel wat durven. Bij ons was het risico niet financieel, bij ons was het risico dat we met pek en veren weggedragen zouden worden....

GJE: meer naming and shaming.

GW: Ja, je bent onderdeel van deze gemeenschap, mensen komen je op andere punten weer tegen als je het dan verprutst hiero. Dat is een risico en als je dan gewoon voor de aanleg gaat en we zien het wel wat we tegen komen dan, en jij bent dan in het bijzonder wel wat dingen tegen gekomen dan, burens hadden ruzies dat soort dingen. Maar je moet gewoon gaan. Al die stomme onderzoeken, doe dat geld in aanleg dat zijn alleen, ja sorry. Die onderzoeksbureaus zoals Hydrologic en Stratic enzo, die worden er beter van.

JK: want we zijn ook bij het spoorwegmuseum geweest. Dat was volgens mij uit 'samen snel internet' vanuit de overheid geregeld. En er zat honderdveertig man ofzo en er waren dertig, vijfendertig die echt bezig waren met een initiatief, de rest was allemaal adviseurs, bedrijven. En dan denk ik ja.....

GW: 'Samen snel internet' is toch ook een website van het ministerie van Economische Zaken? Ook dat hebben we geprobeerd. Dat is ons... Op een gegeven moment hebben we geprobeerd om Kamp hier naar toe te krijgen maar dat is ons niet gelukt. Die had toen geen tijd. We hebben wel ambtenaren van Economische zaken hier in Putten gehad. Dat was heel leuk. Ambtenaren van de gemeente Putten, ambtenaren van de provincie, ambtenaren van het Rijk en toen kwamen wij en zijn we met z'n allen bij elkaar gaan zitten en dat was heel leuk. Den Haag weten ook niet wat ze ermee aan moeten. Je moet eens een kaart van Nederland zien, die is helemaal rood, iedereen heeft snel internet. Alleen die kleine lullige vlekjes daartussen die hebben niks.

JK: en alle subsidies enzo die er nu gegeven worden door provincies en dergelijk om het te onderzoeken. En dan zijn er een hele hoop mensen bezig met onderzoeken maar daar komt geen glasvezel van. Maar alle mensen die geen glasvezel hebben die gaan steeds verder minder verdienen, aantal dingen doen, en niet meer investeren want dat heeft geen nut zeg maar. Dus eigenlijk is die economische schade veel groter dan dat iedereen maar bedenkt want iedereen leeft op zijn eigen eilandje en ziet niet het totaal eigenlijk. Dan denk ik dat als ze gewoon zeggen van: "nou geen gezeur we gaan en we zetten geld in. En er komen problemen bij de Europese Commissie, jammer dan maar dat gaan we oplossen". Want het mooiste voorbeeld is van een ziekenhuis in ik weet niet meer waar het was. Maar die met subsidie gefinancierd werd maar dat mocht in één keer niet en toen werd het stilgezet en werd het later een schadevergoeding. En toen waren ze er ook toch? Het is maar net hoe je het wil implementeren. Alleen niemand durft.

GW: het is beter soms om vergeving te vragen dan om toestemming. Dat werkt soms beter. Dat zeggen ze bij ons in de kerk: je moet gewoon dingen doen en dan kun je beter om vergeving vragen dan toestemming.

JK: dat heeft niks met glasvezel te maken maar met bomen moet je een vergunning hebben om weg te halen. Soms staan die krengen zo in de weg dat mensen zeggen ik zaag hem om. En dan komt er een ambtenaar en die zegt: "dat kost je vijfhonderd euro". Maar ja dan heb ik toch die boom weg. En dat is met glasvezel net zo. Je moet het gewoon doen en dan op het moment dat je problemen tegen komt moet je gewoon de boel opruimen. Maar dat moet wel iemand....

GW: door schade en schande moet je dat soms... En daarom denk ik ook dat er best wel meer belangstelling is voor ons project omdat we die schade en schande doorlopen hebben en daar dan iets over kunnen vertellen. Er zijn zelfs projecten in andere plekken in Nederland, Zif enzo die hebben gewoon heel goed gekeken naar wat wij gedaan hebben. We hebben ook wel ook wel overleg gehad met andere projecten. Want informatie komt in Gelderland terecht in Arnhem dus. En daar moet je ook van leren. Gewoon beginnen. En een uitdaging hier was bijvoorbeeld dat mensen zelf moesten graven over eigen erf.